

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Diplomová práce

Bc. Iveta Marková

Právní a mimoprávní aspekty jména a příjmení a jeho podoba
v akademickém prostředí

Olomouc 2013

vedoucí práce: JUDr. Zdenka Nováková, Ph.D.

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila pouze citovaných zdrojů.“

V Lutíně 15. prosince 2013

.....

Iveta Marková

Děkuji vedoucí práce, paní JUDr. Zdence Novákové, Ph.D., za její přínosné rady a odborné připomínky, které mi napomohly při zpracování práce. Stejně tak nesmírně oceňuji její vstřícný přístup a bezodkladná zpětná vyjádření, která umožnila tvorbu práce bez časového omezení.

Děkuji i Bc. Pavlovi Filípkovi za technickou podporu a individuální lekce zaměřené na efektivitu práce v programu MS Word, díky kterým byla tvorba dokumentu snadnější, přehlednější a rychlejší.

Obsah

OBSAH	4
ÚVOD	6
1 NÁPLŇ PRÁCE MATRIČNÍ AGENDY A PODMÍNKY PRO JEJÍ VÝKON.....	11
1.1 SPRÁVA MATRIK	11
1.2 VZDĚLÁVÁNÍ MATRIKÁŘŮ JAKOŽTO ÚŘEDNÍKŮ ÚZEMNÍCH SAMOSPRÁVNÝCH CELKŮ	13
1.2.1 Zvláštní odborná způsobilost a uznání rovnocennosti vzdělání.....	14
2 JMÉNO A JEHO MIMOPRÁVNÍ ÚLOHA V PRŮBĚHU ŽIVOTA ČLOVĚKA	17
2.1 VÝVOJ A PŮVOD JMEN.....	17
2.2 OKOLNOSTI OVLIVŇUJÍCÍ VOLBU JMÉNA	19
2.3 NEZÁVAZNÁ DOPORUČENÍ PRO RODIČE PŘI VÝBĚRU JMÉNA	23
2.4 PEDAGOGICKÉ A PSYCHOLOGICKÉ DŮSLEDKY VOLBY JMÉNA	24
2.5 TENDENCE VÝVOJE ČETNOSTI DĚTSKÝCH JMEN OD ROKU 1999 DO ROKU 2007 S PŘIHLÉDNUTÍM KE STATISTICE Z LET 2010 A 2011	27
3 PRÁVNÍ ÚPRAVA JMÉNA	32
3.1 ROZSAH PRÁVNÍ ÚPRAVY CELÉHO JMÉNA	33
3.2 PRÁVNÍ ÚPRAVA UŽÍVÁNÍ RODNÉHO JMÉNA A JEHO ZÁPISU DO MATRIČNÍ KNIHY NAROZENÍ 37	
3.3 ZMĚNA JMÉNA.....	40
4 VÝZNAM PŘÍJMENÍ V ŽIVOTĚ ČLOVĚKA	43
4.1 VÝZNAM PŮVODU PŘÍJMENÍ	43
4.2 UŽÍVÁNÍ PŘÍJMENÍ.....	45
4.3 PRÁVNÍ ÚPRAVA PŘÍJMENÍ MANŽELŮ A JEHO ZMĚNA	46
4.4 PRÁVNÍ ÚPRAVA PŘÍJMENÍ DĚTÍ A JEHO ZMĚNA.....	48
4.5 SPRÁVNÍ POPLATKY ZA ZMĚNU PŘÍJMENÍ	50
5 JMÉNO A PŘÍJMENÍ MODIFIKOVANÉ AKADEMICKÝM PROSTŘEDÍM..	53
5.1 VZDĚLÁVACÍ PROCES NA VYSOKÉ ŠKOLE JAKO CESTA K AKADEMICKÉ PODOBĚ JMÉNA ...	53
5.2 OKAMŽIK ZÍSKÁNÍ AKADEMICKÉHO TITULU	58
5.3 UŽÍVÁNÍ AKADEMICKÝCH TITULŮ	60
5.4 NEOPRÁVNĚNÉ „UŽÍVÁNÍ“ AKADEMICKÝCH TITULŮ	61

6	PŘESTUPKY NA ÚSEKU JMÉNA A PŘÍJMENÍ	64
6.1	PŘESTUPKY DLE ZÁKONA O PŘESTUPCÍCH.....	64
6.2	PŘESTUPKY DLE ZVLÁŠTNÍCH PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ	66
	ZÁVĚR	68
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	71
	SEZNAM TABULEK	81
	SEZNAM PŘÍLOH	82
	ANOTACE	94

Úvod

Předložená diplomová práce nesoucí název Právní a mimoprávní aspekty jména a příjmení a jeho podoba v akademickém prostředí pojednává o tématice jména a příjmení, čímž částečně navazuje na moji bakalářskou práci. Na danou problematiku však pohlíží ze zcela jiné perspektivy. Zatímco bakalářská práce se zabývala výhradně právními mantinely užívání jména a příjmení a právní ochranou poskytovanou tomuto institutu ze strany právního řádu, diplomová práce hovoří o vztahu jména a příjmení k jednotlivým životním pozicím člověka, přičemž neopomíjí vliv jak právních, tak i mimoprávních, tedy psychologických, pedagogických a historických aspektů. Pod pojmem „podoba jména a příjmení v akademickém prostředí“ pak chápeme užívání akademických titulů před nebo za jménem.

Jméno a příjmení představuje jednoduché spojení dvou slov, nad kterým pravděpodobně většinu laické veřejnosti nenapadne rozjímat nad rámcem nutnosti použít právě svého jména a příjmení například při představování nebo podpisu závazných dokumentů. Takto nejčastěji může vypadat každodenní kontakt jedince s vlastním jménem. Ovšem mohou být mezi námi i tací, kteří tomuto institutu věnují zvýšený zájem, jež může být vyvolán různými jevy. Zvláštní pozornost zejména rodičů k této nedílné součásti lidského života tedy může nastat přirozeně v situaci očekávání narození potomka. Podobně v případě uzavření sňatku nebo naopak po rozvodu manželství. Stejně tak za podmínky, že osoba pocítuje nespokojenost či dokonce újmu kvůli podobě svého jména nebo příjmení. V oné souvislosti jsou mezi námi způsobilí profesionálové, kteří nad významem tohoto institutu hloubají každodenně, protože posuzují žádosti o změnu jména nebo příjmení. Také studenti vysokých škol nad svým jménem a příjmením jistě uvažují častěji vzhledem k očekávání chvíle, kdy si budou moci ke jménu připojit i příslušný akademický titul. Konečně každý z nás by měl přinejmenším tušit, že k oficiálnímu prokázání jména a příjmení a tím naší totožnosti slouží osobní doklady, jejichž zacházení s nimi má vymezená pravidla, za jejichž nedodržení budeme sankcionováni. Ve výčtu okolností, v nichž v průběhu lidského působení ve společnosti dochází k interakci člověk a jeho jméno, bychom mohli dále pokračovat, avšak rozsah práce tomu neumožňuje.

Jaký je tedy vztah jména a příjmení k vybraným životním pozicím člověka? Z předloženého výčtu možných vlivů na zvýšenou pozornost k osobním jménům vyplývá hlavní cíl této práce. Cílem diplomové práce je analyzovat a shrnout okolnosti vztahu jména a příjmení k vybraným životním pozicím člověka, který vystupuje jako matrikář, rodič, dítě, manžel a absolvent vysoké školy. Vyjmenované životní pozice byly vybrány s ohledem na

zastoupení těch nejběžnějších situací, ve kterých se každý z povahy věci nepochybně ocitl, jako je případ dětí, stejně tak situací, ve kterých se ocitá velká část lidské populace, jako jsou rodiče nebo manželé. Ovšem byly zvoleny i takové pozice, v nichž se člověk může ve vztahu ke jménu a příjmení, ocitnout pouze za předpokladu dosažení předepsaného vzdělání, jako je tomu u matrikářů majících oprávnění rozhodovat na tomto úseku a také u absolventů vysokých škol, kteří spolu se svým jménem mohou užívat i akademický titul.

Jedním z dílčích cílů práce je uvést tendence vývoje oblíbenosti dívčích a chlapeckých jmen v letech 1999-2007 a porovnat je se stavem z let 2010 a 2011. Výběr let 1999-2007 je přizpůsoben uceleně zpracované publikaci Českého statistického úřadu České republiky pro uvedené období a roky 2010 a 2011 jsou zastoupeny proto, že oproti jiným rokům jsou pro ně veřejně dostupné statistiky za celý rok, nikoli pouze za měsíc leden, jako tomu je u let jiných. Dalším dílčím cílem je analyzovat vzdělávací proces na vysoké škole jakožto postup k možnému užívání akademických titulů a zdůvodnit od jakého okamžiku a jakým způsobem lze užívat akademický titul. Posledním dílčím cílem práce je seznámit čtenáře s podmínkami, za kterých by se kterýkoli nositel jména a příjmení v případech porušení či nesplnění povinnosti dopustil protiprávního jednání.

Pro zpracování a vyhodnocení informací je využita metoda analýzy dokumentů, jakožto kvalitativně – interpretativní metoda, vedoucí k zodpovězení výzkumné otázky potažmo naplnění vytyčeného cíle.¹ Pro správnou interpretaci významů je třeba šířeji popsat zkoumanou problematiku.² Díky tematické analýze dokumentů je možné nalézt skryté významy jednotlivých vzájemných souvislostí ve vztahu k řešené problematice.³ Uvedeným způsobem je tedy možné zjistit podmíněnosti a tendence, vedoucí k odhalení současného postavení jména a příjmení ve společnosti. Prvním krokem vedoucím k uplatnění zmiňované metody za účelem naplnění cíle je nutnost precizní specifikace výzkumné otázky,⁴ „jaký je tedy vztah jména a příjmení k vybraným životním pozicím člověka?“. Pro potřeby mé práce musíme mít na paměti, že hledáme vztah jména a příjmení k níže vymezeným životním pozicím člověka. Jde tedy o nalezení individuálních problémů, v nichž každý jedinec vystupuje v jiné interakci ve vztahu k institutu jména a příjmení. Vybranými pozicemi lidského života se rozumí člověk v postavení matrikáře, rodiče, dítěte, manžela a absolventa vysoké školy.

¹ HENDL, Jan. *Úvod do kvalitativního výzkumu*, s. 64-65.

² ŽIŽLAVSKÝ, Martin. *Metodologie pro Sociální politiku a sociální práci*, s. 121.

³ JANDOUREK, Jan. *Průvodce sociologií*, s. 47-48.

⁴ HENDL, Jan. *Úvod do kvalitativního výzkumu*, s. 65.

Posléze je třeba vymežit, co považujeme za dokumenty, s nimiž budeme pracovat a zkoumat je v intencích nalezení skutečností a významů ke zpracovávané problematice.⁵ Při sběru dat je vycházeno jak z legislativních předpisů a soudní judikatury, tak z odborné literatury a článků, zaměřených na jazyková a psychologická fakta a doporučení, jak nejlépe postupovat při výběru jména nebo již při jeho užívání. Právní předpisy s judikaturou nám poskytují příležitost podrobného rozebrání příslušné problematiky, přičemž nám také dovolují využít analogických myšlenkových postupů k potvrzení předložených argumentů a tvrzení. Na tomto principu je postavena především kapitola o modifikované podobě jména a příjmení v akademickém prostředí. Na podporu předložených tvrzení je využito i poznatků ze soudní judikatury. Odlišný postup je aplikován v tématice přestupkové agendy, kde k potvrzení uváděných souvislostí dochází na základě principů právní analogie. Ve zbývajících kapitolách se pracuje s legislativou, vztahující se k problematice jména a příjmení, za účelem popisu samotné podstaty a právních mantinelů užívání jména a příjmení. Popis umožňuje seznámit čtenáře se skutečnostmi a stanovenými pravidly agendy jména a příjmení, přičemž současně jsou tyto informace využity pro demonstrování vzájemných souvislostí jména a příjmení v životě matrikáře, rodiče, dítěte, manžela a absolventa vysoké školy. Tento vztah je zasazen i do kontextu psychologických, jazykových, historických a dalších podmiňujících okolností používání jména a příjmení za použití odborné literatury v oblasti volby a užívání jména a příjmení. Stávající odborné rozpracování tématu čítá spíše nižší zastoupení publikací, předně pak, co se komplexnějšího a nezastaralého zpracování týče. Jako aktuální ucelený zdroj, přínosný pro širokou veřejnost, se jeví publikace od paní znalkyně Miloslavy Knappové, v nichž najdeme poznatky a rady jak charakteru historického, jazykového a psychologického, tak i právního. Neopomenutelné jsou i zdroje internetové, přinášející oživující poznatky z rozebírané problematiky, které hovoří o nadcházejících změnách spojených s příchodem nové právní úpravy, dále také o statistických údajích nebo o jazykových aspektech.

K samotnému popisu, analýze a interpretaci zmíněných dokumentů a jednotlivých právních a neprávních aspektů jména a příjmení se věnuji průběžně v rámci celé práce, přičemž pozornost je soustředěna na okamžiky, kdy se jméno nebo příjmení dotýká některé z vybraných životních pozic. Metoda textové analýzy, je tedy aplikována přímo ve vlastním textu diplomové práce, a proto práce není rozdělena na teoretickou a praktickou část, přičemž každá hlavní kapitola obsahuje závěrečnou shrnující oblast poznatků vyjadřující vztah jména

⁵ HENDL, Jan. *Úvod do kvalitativního výzkumu*, s. 65.

a příjmení k jedné či více kategorizovaným životním pozicím. Tento úsek práce je od hlavní kapitoly a podkapitol oddělen znaky ***.

První kapitola pojednává především o pozici matrikáře jakožto profesionála v oblasti rozhodování o zápisu a změně jména a příjmení. Hovoří se zde o průběžném vzdělávání a prokazování odborné způsobilosti matrikáře jakožto předpokladu k výkonu mu svěřených úkolů v oblasti jména a příjmení.

Následuje problematika rodného jména v mimoprávní oblasti věnující se vývoji jmen a podmínkám ovlivňujícím výběr jména pro dítě, přičemž jsou poskytnuty rady pro rodiče, při jejichž dodržení lze dítěti po zvážení individuálních hrozeb vybrat vhodné jméno a tím tak předejít možným psychickým následkům dětí po vstupu do kolektivu. V posledním oddílu kapitoly najdeme vývoj tendencí v oblíbenosti dívčích a chlapeckých jmen.

Dále jsou rozebrána právní ustanovení ke jménu v oblasti podmínek zápisu a užívání jména, které každá osoba musí plně respektovat. Stejně tak kapitola uvádí předpoklady pro jeho změnu, kde je kladen důraz i na postavení rodičů a dětí ve správním řízení o změně jména, v němž je za určených okolností vyžadován souhlas nezletilých se změnou jejich jména. V souvislosti se změnou jména hovoříme i o zpoplatnění tohoto úkonu.

Čtvrtá kapitola přináší poznání do oblasti původu příjmení, které je úzce propojeno s požadavky současné právní úpravy pro změnu příjmení. K těm se váže i úprava správních poplatků, odrážející společenskou nutnost pro změnu. Objasňuje také úlohu příjmení ve společnosti, přičemž rozlišuje postavení i práva manželů a dětí v případech, kdy mohou ovlivnit podobu svých příjmení v řízení o jejich změně.

Předposlední část práce zkoumá vliv práva užívat akademický titul na možnou podobu jména a příjmení absolventů vysokých škol, kteří mohou od určité chvíle modifikovat stávající podobu svého jména. V té souvislosti nejprve zjišťujeme, jaký proces udělení titulu předchází s velkým důrazem na podmíněnosti přijímacího řízení na vysokou školu. Tím je demonstrován zásadní vliv spravedlivého přístupu k vysokoškolskému vzdělání na právo jednou své jméno užívat společně s akademickým titulem, přičemž zdůrazňujeme příčinu a následek nezákonného rozhodnutí o nepřijetí na vysokou školu. Konečně je pátráno po tom, zda v právní teorii existuje vymezená zákonná hranice pro okamžik užívání akademického titulu.

Poslední kapitola se věnuje povinnostem a protiprávnímu jednání všech výše kategorizovaných nositelů jména a příjmení, prokazující svoji totožnost veřejnými listinami vydanými státem. Tato část práce je nejvíce kriticky zkoumaná část, kde dojde i k navržení analogických řešení problémů.

Zpracování veškeré předložené problematiky představuje ucelený pohled na problematiku jména a příjmení tak, aby byla způsobilá posloužit veřejnosti, která je zastoupená budoucími matrikáři, jež se zajímají o tuto profesi a mohou si tak učinit bližší představu o náplni práce a povinnosti odborného vzdělávání. Stejně tak možná osloví nastávající rodiče a alespoň z části přiblíží nástrahy špatného výběru jména pro novorozence a bude prvním krůčkem k tomu pátrat dále po cenných radách jazykovědců a znalců v oblasti volby jména pro dítě. Dále může zaujmout snoubence, kteří přemýšlí nad ponecháním si svých příjmení, užíváním společného příjmení nebo uváděním společného ve spojení s původním příjmením, potažmo může oslovit manžele, kteří zvažují změnu příjmení svého nebo svých dětí. Široká veřejnost může ocenit poučení v oblasti přestupkové, kde se lze dovědět, jak správně zacházet s osobními doklady, prokazující jméno a příjmení. Konečně budoucí uchazeči o studium na vysoké škole si mohou udělat představu o způsobu přijetí na vysokou školu, stejně jako o průběhu studia jakožto o cestě za vytouženým titulem, který modifikuje jejich podobu jména a příjmení, pokud se titul rozhodnou užívat.

Práce je zpracována dle účinného právního stavu ke dni 15. prosince 2013.

1 Náplň práce matriční agendy a podmínky pro její výkon

Správa matrik představuje jednu z nejstarších úseků státní správy. Existence této agendy sahá až do 16. století, kdy byly matriky vedeny pouze pro vnitřní potřeby církve. Některé čtenáře možná překvapí, že způsob zaznamenávání údajů se však od dnešního podstatně lišil v tom, že do matričních knih bylo uváděno datum konání příslušného duchovního obřadu, tedy křtu, sňatku či pohřbu, protože zápisy dokládaly činnost duchovních.⁶ Oproti tomu dnešní situace vyžaduje v případě zápisů do matričních knih narození a úmrtí datum, kdy k těmto událostem skutečně došlo, nikoli kdy se konal slavnostní či smuteční obřad.⁷ Stát do správy matrik intervnuje až v 18. století, kdy v roce 1781 císařský dekret vyhlásil matriční knihy za veřejné. V roce 1784 vydal Josef II. patent, který upřesnil dosavadní úpravu v tom, že uložil povinnost vést samostatnou knihu pro každý druh matričních záznamů zvlášť. V roce 1870 se k církevním matrikám, jež vedli duchovní, přidávají i matriky civilní, které měly být vedeny pro osoby bez vyznání nebo příslušníky státem neuznaných církví. Tyto občanské matriky byly pod vedením okresních správních orgánů. Zajímavým zjištěním pro čtenáře může být fakt, že od 17. století se správou matrik zabývali i kantoři, kteří tak vedle učitelské profese měli na svých bedrech i správu kůru a vedení matrik.⁸ Vzhledem k současnému stavu matriční agendy je s ohledem na výše uvedené nutno podotknout, že od 16. století do přítomnosti došlo k výrazným změnám ve způsobu vedení matrik a v činnostech souvisejících. Pojdme si tedy vysvětlit specifika dnešní úpravy matrik a podmínky, za nichž může být správa především ve vztahu ke jménu a příjmení vykonávána.

1.1 Správa matrik

Úsek matrik je tvořen oblastmi narození, uzavírání manželství, uzavírání registrovaného partnerství a úmrtí, pro které jsou zvlášť vedeny jednotlivé druhy matričních knih.⁹ Tyto knihy pak vedou matriční úřady v rámci vymezených správních obvodů.¹⁰ Z uvedeného je zřejmé, že se jedná o systematické vedení evidence zmíněných matričních událostí občanů České republiky i v zahraničí nebo cizinců v rámci našeho území.¹¹ Jistě

⁶ KODRIKOVÁ, Zuzana. *Právo a rodina*, s. 1.

⁷ Česko. Zákon č. 301 ze dne 2. srpna 2000, § 14, odst. 1, písm. b), § 21, odst. 1, písm. a).

⁸ KODRIKOVÁ, Zuzana. *Právo a rodina*, s. 1-2.

⁹ Česko. Zákon č. 301 ze dne 2. srpna 2000, § 1, odst. 2.

¹⁰ Česko. Vyhláška č. 207 ze dne 8. června 2001, § 1, odst. 1 a 2.

¹¹ Česko. Zákon č. 301 ze dne 2. srpna 2000, § 1, odst. 1.

nikoho ze čtenářů nepřekvapí fakt, že zápis každé z událostí do příslušné knihy předpokládá splnění zákonem předepsaných náležitostí, mezi nimiž vždy nechybí údaj o jménu a příjmení osoby, k níž se událost vztahuje.¹² Ovšem je třeba rozlišovat zápis matričních událostí a matričních skutečností, kdy o skutečnosti se jedná v těch případech, v nichž skutečnost určitým způsobem dotváří nebo mění okolnosti matriční události. Nejznámějšími skutečnostmi je poznamenání rozvodu manželství, určení otcovství a také změna jména či příjmení.¹³ Co se týče jména a příjmení, vyskytuje se tedy na úseku matrik v případech matričních událostí i skutečností a je nutno jednotlivé od sebe rozlišovat. Nejen proto se kapitola věnuje i krátkému představení obecné matriční činnosti. V tomto duchu je žádoucí doplnit, že s účinností od 1. července 2001 došlo k významné změně zákonné úpravy užívání a změny jména a příjmení, protože byla zrušena samostatná právní úprava tohoto institutu a byla zahrnuta do úpravy zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o matrikách, jménu a příjmení“).¹⁴ Z uvedeného faktu je zřejmá neoddělitelnost problematiky matrik s tematikou jména a příjmení. Je tedy na místě zmínit ještě souvislost s vydáváním matričních dokladů, za které jsou považovány rodný list, oddací list, doklad o registrovaném partnerství a úmrtí list. Poskytují je ty úřady, v jejichž správním obvodu matriční událost nastala a jako taková je zapsaná v příslušné matriční knize, kterou vede konkrétní matriční úřad. Vyhotovený doklad osvědčuje údaje zapsané v konkrétní matriční knize, kterýmžto vždy přítomným údajem je i jméno a příjmení fyzické osoby.¹⁵ Poslední z dosud nezmíněných okolností související s matriční agendou je činnost matrikáře. Matrikářem může být pouze občan České republiky, jež má při výkonu matriční činnosti postavení úřední osoby. Je zaměstnaný u konkrétního územního samosprávného celku majícího působnost matričního úřadu.¹⁶ Současně se musí jednat o osobu starší 18 let, která je způsobilá k právním úkonům, bezúhonná a rozumí jednacímú tedy českému jazyku.¹⁷ Jak bude blíže specifikováno v průběhu většiny mé práce, matrikáři rozhodují o nespočtu záležitostí, které naplňují celou agendu problematiky matrik i jména a příjmení. Proto se práce dosud zabývala zařazením problematiky jména a příjmení do odpovídající agendy, aby bylo zřejmé, kdo je kompetentní

¹² Česko. Zákon č. 301 ze dne 2. srpna 2000, § 14, odst. 1, písm. a), § 20, odst. 1, písm. a), § 21, odst. 1, písm. b).

¹³ MARKOVÁ, Iveta. *Jméno a příjmení*. Olomouc, 2011. Bakalářská práce. Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, s. 9.

¹⁴ KODRIKOVÁ, Zuzana. *Právo a rodina*, s. 3.

¹⁵ MARKOVÁ, Iveta. *Jméno a příjmení*. Olomouc, 2011. Bakalářská práce. Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, s. 11-12.

¹⁶ Tamtéž, s. 12-13.

¹⁷ Česko. Zákon č. 312 ze dne 13. června 2002, § 4, odst. 1.

k rozhodování na příslušném úseku. Jelikož působnost na úseku jména a příjmení v praxi vykonávají právě matrikáři, věnují pozornost dalším konkrétním předpokladům pro vznik oprávnění k výkonu tohoto povolání. A jak předpoklady pro konání úkonů s touto prací spojených naznačují, jedná se o vzdělávání úředníků na tomto úseku státní správy.

1.2 Vzdělávání matrikářů jakožto úředníků územních samosprávných celků

Zákon o matrikách, jménu a příjmení pojednává o matrikáři jako o zaměstnanci územního samosprávného celku.¹⁸ Územním samosprávným celkem je například obec jako základní územní samosprávný celek nebo kraj jakožto vyšší územní samosprávný celek.¹⁹ Zaměstnancem tohoto celku je úředník, který je v rámci jeho správního obvodu zařazen do příslušného úřadu a podílí se na vykonávání správních činností,²⁰ přičemž vykonává státní správu.²¹ Z předloženého plyne, že matrikář je úředníkem územního samosprávného celku, a proto je povinen účastnit se vzdělávání předepsaného pro takové povolání. Tito úředníci mají ze zákona uloženou povinnost prohlubovat si svoji kvalifikaci různými druhy vzdělávání. Jedná se o vstupní vzdělávání, průběžné vzdělávání a přípravu s ověřením zvláštní odborné způsobilosti. Vedoucí úředníci mají stanovená přísnější kritéria, jelikož si musí svoji kvalifikaci zdokonalovat navíc i participací na vzdělávání vedoucích úředníků.²²

Všechny zmíněné typy vzdělávání úředníků jsou zajišťovány institucemi nebo vzdělávacími programy, které mají udělenou akreditaci od Ministerstva vnitra České republiky (dále jen „ministerstvo“).²³ Zde je na místě si uvědomit danou pozoruhodnost, že ačkoli se jedná o zajišťování vzdělávání, na ústřední rozhodovací úrovni zde nestojí Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, jako tomu je v případech většiny akreditací studijních programů na vyšších odborných školách²⁴ nebo akreditací na vysokých školách²⁵. Vstupní vzdělávání obsahuje obecné zásady organizace a činnosti veřejné správy, základy veřejného práva a veřejných financí, stejně tak jako pravidla etiky úředníků. Dále pak zahrnuje komunikační dovednosti a znalosti práce s výpočetní technikou. Úředník musí vstupní vzdělávání ukončit do třech měsíců ode dne vzniku pracovního poměru

¹⁸ Česko. Zákon č. 301 ze dne 2. srpna 2000, § 9, odst. 1.

¹⁹ Česko. Ústavní zákon č. 1 ze dne 16. prosince 1992, čl. 99.

²⁰ Česko. Zákon č. 312 ze dne 13. června 2002, § 2, odst. 4.

²¹ Česko. Zákon č. 301 ze dne 2. srpna 2000, § 3, odst. 5.

²² Česko. Zákon č. 312 ze dne 13. června 2002, § 18, odst. 1 a 2.

²³ Tamtéž, § 29, odst. 1.

²⁴ Česko. Zákon č. 561 ze dne 24. září 2004, § 104, odst. 1.

²⁵ Česko. Zákon č. 111 ze dne 22. dubna 1998, § 78, odst. 1.

a úspěšné ukončení prokazuje osvědčením vystaveným vzdělávací institucí organizující takové vzdělávání.²⁶ Průběžné vzdělávání spočívá v prohlubování a aktualizování informací ve vztahu ke správním činnostem formou kurzů, o čemž je účastníkovi opět vydáno osvědčení od vzdělávací instituce.²⁷ Zvláštní odborná způsobilost pak představuje poslední způsob získávání odborných znalostí k výkonu určitých správních činností, o jejíž problematice je samostatně pojednáno v následující podkapitole, protože představuje nejpřísnější požadavky pro její splnění.

1.2.1 Zvláštní odborná způsobilost a uznání rovnocennosti vzdělání

Pro výkon funkce matrikáře a s ní souvisejících rozhodovacích správních činností je nutné, aby úředník konkrétního územního samosprávného celku vykonal zkoušku zvláštní odborné způsobilosti.²⁸ Konkrétní přehled o tom, v jakých dalších oblastech správních činností je nutné mít tuto zkoušku, je obsažen v příloze č. 1 této práce. K výkonu zkoušky úředníka přihlašuje územní samosprávný celek a to buď elektronicky, anebo v listinné podobě.²⁹ Zvláštní odborná způsobilost zahrnuje poznatky z problematiky správního řízení a znalosti z oblasti správy obcí, krajů či hlavního města Prahy, které jsou náplní obecné části. Vedle ní musí být splněna i zvláštní část, jež obsahuje specifické vědomosti z příslušného konkrétního úseku státní správy, v rámci níž daný úředník plní své pracovní úkoly.³⁰ Jak již obecná a zvláštní část napovídají, zkouška se skládá z těchto dvou okruhů a současně se obě části skládají ze samostatného písemného a ústního bloku.³¹ Písemnou zkoušku zahrnují dva samostatné testy z obecné a zvláštní části, které jednotlivě netrvají déle než 60 minut³² a jejich úspěšné zvládnutí je podmínkou pro možnost vykonání ústní zkoušky.³³ V případě správního zodpovězení dvou třetin otázek v každém z písemných testů, je úředník celkově z písemné zkoušky posuzován hodnotícím stupněm vyhověl a může postoupit k ústnímu skládání zkoušky v rámci příslušné obecné nebo zvláštní části, které se však již hodnotí samostatně.³⁴ Při skládání ústní zkoušky je poskytnut čas na přípravu odpovědí nejméně patnáct minut, přičemž zkouška většinou netrvá déle jak třicet minut.³⁵ V případě, že úředník neuspěje

²⁶ Česko. Zákon č. 312 ze dne 13. června 2002, § 19.

²⁷ Tamtéž, § 20.

²⁸ Česko. Vyhláška č. 512 ze dne 28. listopadu 2002, § 1, odst. 1, písm. s).

²⁹ Tamtéž, § 2, odst. 3.

³⁰ Česko. Zákon č. 312 ze dne 13. června 2002, § 21, odst. 3.

³¹ Tamtéž, § 24, odst. 1.

³² Česko. Vyhláška č. 512 ze dne 28. listopadu 2002, § 3, odst. 1.

³³ Česko. Zákon č. 312 ze dne 13. června 2002, § 24, odst. 2.

³⁴ Česko. Vyhláška č. 512 ze dne 28. listopadu 2002, § 3, odst. 3.

³⁵ Tamtéž, § 3, odst. 2.

u jednoho z testů, opakuje jej z té části, ze které nevyhověl a stejně tak je tomu i v případě nevyhovění při zkoušce ústní.³⁶ Zkoušku lze nanejvýše dvakrát opakovat, a to nejdříve po 30 dnech a zároveň nejpozději do 90 dnů ode dne konání zkoušky, při níž uchazeč nevyhověl.³⁷ Naopak v situaci vyhovění u všech částí zkoušky je úředníkovi do 15 dnů ode dne složení ústní zkoušky vydáno osvědčení.³⁸ Toto osvědčení prokazuje úředníkovi zvláštní odbornou způsobilost k výkonu správních činností v konkrétní oblasti veřejné správy a musí ji osvědčit do 18 měsíců ode dne vzniku pracovního poměru nebo od doby výkonu činnosti, u níž je prokázání odborné způsobilosti podmínkou.³⁹

Nelze opomenout také úlohu zkušební komise, ministerstva a samotných vzdělávacích institucí při zajišťování zkoušek. Ministerstvo musí nejpozději do 30 dnů ode dne doručení přihlášky sdělit přihlášenému úředníkovi termín, místo a čas konání zkoušky, zkušební otázky a doporučenou odbornou literaturu.⁴⁰ Ministerstvo také vytváří tří členné zkušební komise složené z expertů na odbornou část a z expertů na zvláštní část.⁴¹ Jak už bylo avizováno dříve, akreditaci vzdělávacím institucím uděluje ministerstvo. Tato akreditace může opravňovat k poskytování vzdělávacích služeb jak fyzické osoby, tak právnické osoby, dále příspěvkové organizace zřízené ministerstvem a územní samosprávné celky.⁴² Konkrétně se jedná například o státní příspěvkovou organizaci Institut pro veřejnou správu Praha zřízenou ministerstvem se Vzdělávacím střediskem Benešov.⁴³

Uznejme, že matrikář, nežli je plnoprávným matrikářem, držícím osvědčení jeho odbornosti, musí zdolat nejednu profesní zátěžovou zkoušku. Tato část profesního vzdělávání však v taxativně vymezených případech může být matrikářům a ostatním úředníkům příjemnou odměnou za dříve vynaložené úsilí. Jedná se o ty situace, na něž lze aplikovat právo požádat o uznání rovnocennosti dosaženého vysokoškolského vzdělání. Nejprve je vhodné uvést, že ti úředníci, jež mají vysokoškolské vzdělání v jednotlivě vyjmenovaných bakalářských či magisterských studijních programech, se nemusí podrobit vstupnímu vzdělávání.⁴⁴ V obdobném duchu je upravena i možnost uznání získaného vysokoškolského vzdělání namísto konání zkoušky zvláštní odborné způsobilosti. Jedná se o vymezené studijní programy na vysokých školách, které jsou v příloze č. 2, po jejichž absolvování úředník

³⁶ Česko. Vyhláška č. 512 ze dne 28. listopadu 2002, § 4.

³⁷ Česko. Zákon č. 312 ze dne 13. června 2002, § 24, odst. 5.

³⁸ Tamtéž, § 25, odst. 1.

³⁹ Tamtéž, § 21, odst. 2.

⁴⁰ Tamtéž, § 22, odst. 2.

⁴¹ Tamtéž, § 23, odst. 1.

⁴² Tamtéž, § 17, odst. 1.

⁴³ O Institutu pro veřejnou správu Praha. *Institut pro veřejnou správu Praha*, 2013.

⁴⁴ Česko. Vyhláška č. 512 ze dne 28. listopadu 2002, §1, odst. 1.

nemusí skládat zkoušku zvláštní odborné způsobilosti buďto v rámci obecné nebo i zvláštní části.⁴⁵ Úředník podá žádost o uznání rovnocennosti vzdělání nebo jeho určité části, a pokud se prokáže, že obsah požadovaného vzdělání je rovnocenný dosaženému, ministerstvo pak vydá osvědčení o uznání rovnocennosti vzdělání.⁴⁶

Veškeré v kapitole předložené informace především specifikují závislost institutu jména a příjmení ve spojení s matriční agendou a se vzděláváním matrikáře jako úředníka územního samosprávného celku, který má díky zvláštní odborné způsobilosti nejen zodpovědnost, ale i oprávnění při rozhodování v problematice jména a příjmení. Vidíme nezastupitelný vliv nutnosti účastnit se profesního vzdělávání a dosáhnout tak zvláštní odborné způsobilosti matrikáře, bez níž by úředník nemohl jako matrikář vystupovat a činit oprávněné úkony v oblasti jména a příjmení.

⁴⁵ Česko. Vyhláška č. 512 ze dne 28. listopadu 2002, § 1, odst. 2.

⁴⁶ Česko. Zákon č. 312 ze dne 13. června 2002, § 34, odst. 1.

2 Jméno a jeho mimoprávní úloha v průběhu života člověka

Kapitola pojednává o širokém spektru neprávních aspektů, které vykládají mnohé nezastupitelné funkce jména pro člověka a ve vztahu k tomuto úseku zdůrazňují předně význam pro rodiče a jejich děti. Proto je zde nezbytné ozřejmit vzájemný vztah historických podmínek, dodržování tradic a výchovy k ní, vzdělání a především psychologických souvislostí, které tak umožní pochopení významu a role jména v lidském životě. Pozornost je věnována i jazykovým radám pro správnou kombinaci rodného jména a příjmení od Miloslavy Knappové, jejichž respektování může příznivě ovlivnit psychický vývoj dítěte. Především, že tato kapitola se opírá především o odborné publikace od paní Miloslavy Knappové zejména proto, že je soudní znalkyní, jedinou mezi fyzickými osobami, v oblasti užívání osobních jmen v naší zemi.⁴⁷ Naproti tomu existuje i jiný subjekt kvalifikovaný pro znaleckou činnost v tomto oboru, kterým je Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i.⁴⁸

Jelikož opakovaně zmiňuji pojem jméno, pro přesnost uvádím, že se jedná pouze o jméno dříve nazývané křestní, podle křestního obřadu, při kterém bylo dáváno a podle křestního listu, který byl matričním dokladem. V současné době je více rozšířené ve spojení s přívlastkem rodné, podle odvození od rodného listu, jakožto matričního dokladu, který je vydáván po narození dítěte.⁴⁹

Než se však zaměřím na jednotlivé pedagogické, psychologické, historické či jazykové spojitosti, dovoluji si ještě uvést všeřikající výrok známého francouzského spisovatele Victora Huga, který naprosto výstižně podtrhuje pointu tohoto oddílu. Jistě také souhlasíte, že slavný básník nelhal, když napsal: „Rodiče můžeme posuzovat podle jmen, která dali svým dětem.“⁵⁰

2.1 Vývoj a původ jmen

Původ jmen je spojen s potřebou pojmenovat jednotlivce a tím je odlišit od ostatních. Jména tak často vychází z prostých okolností, jako jsou označení činností, zvířat nebo věcí, která měla člověka co nejlépe charakterizovat a popsat jeho vlastnosti, vztah k lidem a k životu, což bylo charakteristické pro období 13. století. Nejprve byli pojmenováváni dospělí lidé a později až děti, což znamená, že určení jména narozenému dítěti zpočátku nebylo ani obvyklé, ani povinností. Převážně se uplatňovala jména slovanská. Lidé v této

⁴⁷ *Statusové věci občanů*, s. 9.

⁴⁸ Soudní znalství – osobní jména - Ústav pro jazyk český. *Akademie věd ČR*, 2013.

⁴⁹ KOPEČNÝ, František. *Průvodce našimi jmény*, s. 9-10.

⁵⁰ Tamtéž, s. 32.

době jménu přikládali nebývalý význam, nejen kvůli rozlišení, ale zejména co se duševního pocitu týče, protože věřili, že jméno je chrání před zlým osudem a vnímali jej jako součást své osobnosti, která ztělesňuje jeho vlastnosti nebo vlastnosti jeho předků, jež byli nositeli stejného jména a jeho vlastnosti tak měly s jejich potomky ožít.⁵¹

Již v této době lze tedy sledovat nesmírný vliv výchovy k tradicím a důležitost významu jména pro psychické rozpoložení osob. Jde o nespornou skutečnost, že jména se dávala až s určitým časovým odstupem po narození, kdy se každý člověk více či méně navenek projevoval charakteristickými rysy a vlastnostmi, dle kterých mu pak bylo jméno uděleno.

V období od 13. do 18. století došlo k rozšíření křesťanských jmen jako Petr, Jan, Tomáš, Markéta či Klára. Zpočátku jména byla často rozdělena pro různé společenské vrstvy zvláště. Důležitá byla etapa 16. století, kdy se začala objevovat užívání dvou křestních jmen. Ta sloužila jak k víře, že s více jmény má jejich nositel nad sebou více ochránců, tak k rozlišení lidí stejných jmen.⁵² S růstem počtu obyvatel však docházelo vedle jména k dalšímu označení osob a to vytvářením domáckých podob nebo připojováním rozmanitých označení osob dle původu (Horský), zaměstnání (Švec), tělesných vlastností (Hlava, Dlouhý), přírody (Sýkora) nebo jména matčina či otcova (Martinů).⁵³ Taková označení byla nedědičná a nazývána příjmím, z něhož se na konci 18. století vyvinulo dědičné příjmení, a proto se oficiálním označením občanů stalo jméno a příjmení.⁵⁴

Od 19. století do roku 1945 má na našem území vedoucí úlohu vlastenecké cítění, a proto byla užívána jména národní jako Vlastislav, Boleslav, Jaroslav, Stanislav, Jaromír, Vladimír, Čechomil nebo Vlastimil.⁵⁵ Byly i patrné rozdíly mezi jmény ve městech, kde jména byla módnější a nápaditější jako např. Eufrozína nebo Eleonora, a na vesnici, kde byla jejich podoba ustálenější, se často vyskytovala Marie, Anna či Antonie. V letech 1945 až 1990 však došlo ke změně škály volených jmen, protože při výběru jména začala opět působit rodinná tradice. Výběr jmen byl regulován matričními předpisy a ovlivňován aktuálním vkusem, módou a společenským a kulturním děním. Četně se vyskytovala jména jako Tomáš, Martin, Jakub, Ondřej, Zuzana, Barbora a Markéta, vedle nich pak pronikala i nová cizí jména jako Soňa, Iveta, Monika, Patrik či René.⁵⁶

⁵¹ KNAPPOVÁ, Miloslava. *Jak se bude vaše dítě jmenovat?*, s. 18-19.

⁵² Tamtéž, s. 19-20

⁵³ KOPEČNÝ, František. *Průvodce našimi jmény*, s. 17-18.

⁵⁴ KNAPPOVÁ, Miloslava. *Jak se bude vaše dítě jmenovat?*, s. 20.

⁵⁵ KOPEČNÝ, František. *Průvodce našimi jmény*, s. 21-25.

⁵⁶ KNAPPOVÁ, Miloslava. *Jak se bude vaše dítě jmenovat?*, s. 21- 22.

Období roku 1990 do současnosti představuje éru, kdy nové cestovatelské příležitosti a styky lidí s cizími kulturami a oblastmi významně zasahují do výběru jména pro dítě. Knappová zde vidí především vliv internacionalizace jmen, protože lidé navazují přátelské i rodinné vztahy s cizinci, čímž dochází ke sblížování a osvojování mezinárodních kultur a módních trendů. Setkáváme se tedy se jmény islámskými, vietnamskými, arménskými, mongolskými či japonskými. Taková jména k nám sice pronikla, avšak nepředstavují významnější podíl v repertoáru jmen.⁵⁷ Dokladem tomu jsou i údaje Českého statistického úřadu předkládající, že mezi nejčastěji používaná jména v České republice, v proměnlivém pořadí v rámci jednotlivých let, patří jména v naší společnosti běžně používaná. Jsou mezi ně řazena především Pavel, Jan, Jiří, Tomáš, Jakub, Petr, Barbora, Tereza, Lenka, a Petra.⁵⁸

2.2 Okolnosti ovlivňující volbu jména

Snad nejrozšířenějším a stále nejvýznamnějším motivem pro výběr jména jsou rodinné zvyklosti, kdy rodiče pojmenují svého syna po otci nebo dědečkovi z otcovy strany a dceru obdobným způsobem. Pokud však nechtějí dítěti dát jméno totožné, často je vybíráno jemu příbuzné, tedy v případě matky či babičky Mariany, pojmenují vnučku Marie. Nezřídka se setkáváme s případy, kdy jsou jména vybírána křížmo jako v případě, kdy otec Pavel pojmenuje svoji dceru jménem Pavla nebo matka Martina zvolí pro svého syna jméno Martin. Inspiraci však rodiče hledají nejen ve jménech členů rodiny, ale i mezi jmény vlivných vzdělaných přátel nebo zahraničních příbuzných. Často je možné vyzorovat tendence ke zvolení jména s takovým počátečním písmenem, aby všichni sourozenci měli stejný monogram, jako tomu je v případě bratrů Adama, Aloise a jejich sestry Adély Novákových. Podobná snaha o jakýsi systém vyplývá i z volby rodných jmen dětí, jejichž počáteční písmena jsou v abecedním pořadí shodná s pořadím, v němž se společným rodičům potomci narodili. Významným jevem je i výběr jména podle požadavku staršího sourozence, který je nejčastěji ovlivněn školním prostředím svých spolužáků a vybírá tak jméno dle kamaráda jemu nejbližšího.⁵⁹ Taková spoluúčasť sourozence na rozhodování je velmi vhodná, protože napomáhá větší sounáležitosti celé rodiny a přívětivému přijetí jejího nového člena, zejména v tomto těžkém období pro staršího sourozence, kdy se musí vypořádat s přijetím nového sourozence.⁶⁰

⁵⁷ Tamtéž, s. 22-25.

⁵⁸ Nejoblíbenější dětská jména. *Český statistický úřad*, 2013.

⁵⁹ MARKOVÁ, Iveta. *Jméno a příjmení*, s. 21-22.

⁶⁰ KNAPPOVÁ, Miloslava. *Jak se bude vaše dítě jmenovat?*, s. 27.

Rostoucí tendenci mají sklony jazykové, které spatřujeme zejména v upřednostňování českého charakteru jmen, ve formě a s ní spojené libozvučnosti, v možnosti tvoření domácích podob a v asociacích, které v nás konkrétní jména vyvolávají. Český charakter jmen mají jména, která se v české společnosti již staletí běžně užívají, naopak cizojazyčná jsou méně zastoupena, avšak když jsou středem zájmu, měl by být výběr opravdu pečlivý a zodpovědný s ohledem na požadavky a důsledky, kterým je věnována následující kapitola o jazykových kritériích pro výběr jména, která se dotýká i problematiky libozvučnosti.⁶¹ Co se modifikace podoby jmen týče, ať už v domácím nebo školním prostředí, hraje výraznou roli při výběru jména, protože tyto podoby jsou tvořeny s citovým a osobním podtextem ve vztahu k nositelům příslušného jména. Tyto domácí podoby se však v průběhu dětství a dospívání mohou měnit zejména v závislosti na věku a fyzické vyspělosti jedince. Většinou je tomu tak při neformální komunikaci v rámci rodinných, přátelských či partnerských vztahů, kdy vznikají rozmanité podoby a zdobněliny jmen, které však v úředním styku a oficiální komunikaci nelze používat. Uveďme například domácí podoby jako Pája, Pájík, Pavlíček nebo dokonce Pajinek ke jménu Pavel nebo Frantík a Fanouš ke jménu Franta.⁶²

Úloha asociací, pocitů a vzpomínek, které v rodičích jméno vyvolává, působí při výběru jména také nezanedbatelně. Kopečný uvádí, že se jedná především o vzpomínky na významné události, jako krásná dovolená, svatba či seznámení rodičů, s jejichž daty se pojí jména v kalendáři, z nichž rodiče vybírají jméno pro společného potomka.⁶³

Podstatný vliv na volbu jména má dosažená úroveň vzdělání rodičů a jejich profese. Knappová v závěrech průzkumu rozlišuje rodiče se základním, středním a vysokoškolským vzděláním, kdy tyto stupně se odrážejí na motivaci k výběru příslušného jména. Rodiče se základním vzděláním a středním vzděláním bez maturity nadprůměrně volí jména klasická, jako je například Bohumil, Antonín a Jitka, jména aktuálně nejoblíbenější, ale také jména nově přicházející z ciziny, jako Patrik či Robin nebo jména z televizních seriálů. Naopak rodiče s maturitním a vysokoškolským vzděláním převážně volí jména, jež byla v naší zemi již dříve obvykle užívána jako Ondřej nebo Tereza, dále jména u nás dříve používaná a dnes oživovaná jako Kristýna, Eliška nebo Matěj, a konečně jména cizí, která u nás však mají jistou tradici a opírají se o historické události, literaturu či významné osobnosti. Knappová tedy shrnuje, že obyvatelé s nižším vzděláním převážně volí jména svým způsobem výjimečná, ať už svojí nejvyšší četností nebo naopak neobvyklostí výskytu s příchutí

⁶¹ KNAPPOVÁ, Miloslava. *Jak se bude vaše dítě jmenovat?*, s. 28-29.

⁶² KNAPPOVÁ, Miloslava. *Rodné jméno v jazyce a společnosti*, s. 52-54.

⁶³ KOPEČNÝ, František. *Průvodce našimi jmény*, s. 30-32.

zahraničního prvku, což plyne z psychické potřeby některých rodičů této skupiny kompenzovat svoji nízkou úroveň vzdělání a z ní plynoucí společenské postavení. Skupina obyvatel s vyšším vzděláním pak obyčejně sympatizuje k promyšlenému a opodstatněnému výběru jmen smysluplných a nenápadných.⁶⁴

Také zájmy a profese rodičů se podílí na přiřazení jména dítěti, což velmi úzce souvisí s jejich vzděláním. Co se týká zájmu a profese rodičů, je sklon k výběru ovlivněn v podobném duchu, jako tomu bylo u vzdělání s ohledem na skutečnost, že ke svým zájmům mají citový vztah a že tito sečtělí, zkušení a světzalní rodiče využijí poznatky z oblasti literatury, historie, cestování nebo umění vhodně i k volbě jména.⁶⁵ Podle vzorů v publikaci Knappové, která uvádí příklad nadšené divadelní herečky, jež syna pojmenuje Kajetán podle Josefa Kajetána Tyla, můžeme naznat, že profese člověka do značné míry utváří tak, že může být některý z vysokoškolských učitelů motivován pojmenovat svého syna Karel, František nebo Tomáš podle patronů tří českých univerzit, stejně tak jako i jiný oddaný pedagogický pracovník může zvolit jméno Jan podle Jana Ámose Komenského. Zde je však vhodné upozornit, že tato motivace, aby mohla být chápána ve vhodném slova smyslu, se týká pouze jmen rodných ve spojení s jiným příjmením, než bylo příjmení známé osoby z historie či jiné situace. Tedy jak uvádí Kopečný, není na místě spojení známého příjmení navíc i se stejným rodným jménem, jako například v situaci rodiny s příjmením Němcovi, která chce mít dceru Boženu, rodiny Smetanových, jež chtějí pro chlapce jméno Bedřich nebo rodinu Palackých, která chce syna Františka.⁶⁶

Dalším z aspektů zasahující do volby jména je věk rodičů, který taktéž úzce souvisí se vzděláním a životní zkušeností. Knappová na výsledcích průzkumu vysvětluje, že matky ve velmi mladém věku do 18 let upřednostňují jména zejména po prarodičích, a to vzhledem k jejich nedostatečné vyspělosti, nesamostatnosti a trvající závislosti na rodičích. Dále tvrdí, že jména volená rodiči ve věku 20 a 25 let kopírují celospolečenský výskyt a oblibu. Rodiče ve věku 30 a více let preferují jména klasická, jež mají pro naši společnost trvalou hodnotu proto, že jsou zkušení a rozumově vyspělí.⁶⁷ S ohledem na uvedené lze tedy konstatovat, že v době 80. let 20. století, kdy byl průzkum proveden, záleželo při volbě jména na tom, v jaké vývojové fázi byli mladí rodiče dětí ve vztahu k výchovnému působení jejich rodičů.

Určité místo zaujímá i aktuální společenská obliba a móda vybraných jmen, kterou utváří aktuální celospolečenské dění v nejširším historickém, politickém, kulturním

⁶⁴ KNAPPOVÁ, Miloslava. *Rodné jméno v jazyce a společnosti*, s. 96-98.

⁶⁵ KNAPPOVÁ, Miloslava. *Jak se bude vaše dítě jmenovat?*, s. 34-35.

⁶⁶ KOPEČNÝ, František. *Průvodce našimi jmény*, s. 34.

⁶⁷ KNAPPOVÁ, Miloslava. *Rodné jméno v jazyce a společnosti*, s. 122-124.

a ekonomickém kontextu. Tento fakt dokazuje, že v období druhé světové války byla preferována jména národní a vlastenecká namísto jmen německých.⁶⁸ V protikladu k této pohnutce však v posledních šedesáti letech proniká i důrazný záměr s úmyslem o oživení jmen u nás oblíbených již v minulých staletích. To má za následek ustálenou oblibu dívčích jmen Barbora, Lucie, Zuzana, Kateřina, Markéta, Veronika či Zdislava a chlapeckých jmen Martin, Michal, Jakub, Tomáš, Ondřej, Kryštof, Tadeáš či Tobiáš. Výsledkem této tendence jsou však nesnáze pocházející z koncentrace pouze na tato oživovaná jména při výběru v určeném časovém období. Prakticky se tato obtíž projeví zejména ve školním prostředí, kde jména žáků a studentů mají plnit především svoji hlavní rozlišovací funkci, která je však znemožněna značně vysokou shodou rodných jmen v jedné třídě.⁶⁹ Proto si potenciální ohrožení možnosti plnění základní identifikační funkce jména zasluhuje pozornost veřejnosti zejména ze strany budoucích rodičů. Zachování rozlišující funkce je tedy jedním z elementárních aspektů, které by měly být pečlivě zvažovány při jeho zvolení. Pomocníkem v této chvíli je zde opět možnost užívání domácích podob jména při oslovování jednotlivých žáků a studentů shodného jména. V souvislosti s domácí podobou oslovování dětí ve školách však Knappová uvádí, že rodiče musí mít na paměti nemožnost zapsání takové podoby jména na vysvědčení, jakožto veřejné listiny, protože v takovém případě se jedná o oficiální vystupování člověka na veřejnosti, kde musí uvádět celé své jméno v podobě, v níž je zapsáno v matrice a osobních dokladech nositele.⁷⁰

Méně vyskytovaným podnětem ke zvolení rodného jména může být i jeho populární nositel, což dokládají případy zápisů jmen jako Arnold dle vzoru Arnolda Schwarzeneggera, Dominik podle Dominika Haška nebo Antonio shodně s Antoniem Banderasem.⁷¹ Nepatrnou zásluhu na zvolení jména pro dítě má i prostředí, kde rodina bydlí, avšak oproti časům do 19. století, kdy bylo možné podle jména rozpoznat, zda jeho nositel pochází z města nebo vesnice, dnes již velmi málo záleží na tom, zda rodina žije ve městě, či na vesnici.⁷² Také náboženská víra měla v minulosti velmi silnou moc při určení jména, avšak dnes je tomu naopak s výjimkou cizích náboženských kultur, které zastupují muslimské či africké domorodé tradice. Tyto vlivy jsou však u nás ojedinělé.⁷³

⁶⁸ KNAPPOVÁ, Miloslava. *Jak se bude vaše dítě jmenovat?*, s. 35-36.

⁶⁹ Tamtéž, s. 37-38.

⁷⁰ Tamtéž, s. 48.

⁷¹ Tamtéž, s. 36-37.

⁷² KNAPPOVÁ, Miloslava. *Rodné jméno v jazyce a společnosti*, s. 80, 86.

⁷³ KNAPPOVÁ, Miloslava. *Jak se bude vaše dítě jmenovat?*, s. 33-34.

2.3 Nezávazná doporučení pro rodiče při výběru jména

Výše uvedené podněty, jež mohou dle individuálních případů mít větší či menší vliv na volbu jména pro dítě, je nutné doplnit i jazykovými faktory, které představují stěžejní úlohu při rozhodování se o tom, které jméno bude člověka provázet jeho životem. Nejdříve pohovořím o délce jména, která by měla být volena s ohledem na délku příjmení, které je dáno dědičně, z čehož vyplývá, že délka jména mu lze přizpůsobit a tím celé jméno a příjmení upravit do celkové žádoucí podoby. Vhodnou podobou celého jména není jméno příliš krátké, ve formě jednoslabičného jména a jednoslabičného příjmení, například Dan Mach nebo Iva Tichá, protože při představování takové spojení může lehce zaniknout či splynout, a to obzvláště při telefonické komunikaci. Naproti tomu ani příliš dlouhé několikaslabičné jméno i příjmení nepůsobí příjemně. Taková Bohumila Fegyveresová či Emanuel Fegyveres budou mít častější problémy při představování, telefonickém rozhovoru, při vepisování svého jména do kolonek úředních dokumentů a také s používáním jednoho či více akademických titulů.⁷⁴ V tomto případě je vhodné právě spojení velmi krátkého jména, jako je Iva, Eva nebo Jan. Obecně lze říci, že ke krátkému příjmení by mělo být vybíráno delší jméno, k delšímu příjmení pak jméno kratší.⁷⁵

Zřetel je třeba brát i tehdy, kdy by jméno mělo končit na stejnou hlásku, jakou začíná příjmení, protože v této chvíli by došlo k obtížnému vyslovování nebo dokonce splynutí těchto písmen. Takovým případem může být Tomáš Šikula, Štěpán Nohavica nebo Ingrid Drábová. V souvislosti s výslovností je nutné pamatovat také na to, aby se ve jméně a příjmení nevyskytovala opakovaně hlásky, jejíž výslovnost je pro některé lidi problematická, jako je tomu nejčastěji v případě písmen r a ř. Jistě sami cítíte, že vyslovení jmen Barbora Řeřichová, Richard Maurer, Jarmila Ulrichová a Jindřich Pařízek vyžaduje pečlivější soustředění i pro člověka, který v běžném pořadí výskytu s vyslovením problematických hlásek nemá větší potíže. Pozornost je vhodné věnovat i případům, které se na první pohled mohou jevit jako milé a nemusí se zdát problematickými, avšak mohou v sobě skrývat i prvky směšnosti. Z toho důvodu je na místě vyhnout se spojení jména a příjmení, která by se rýmovala a zavdávala tak příčinu pro tvoření směšných až hanlivých přezdívek. Radek Hádek by se tak mohl stát středem zájmu spolužáků, kteří si budou popěvovat opakovaně jeho rýmující se jméno a příjmení a vyvozovat z něj, že je uhádaný. Z praktického hlediska je nežádoucí, aby jméno bylo totožné s příjmením jako Karel Karel.

⁷⁴ MARKOVÁ, Iveta. *Jméno a příjmení*, s. 22.

⁷⁵ KOPEČNÝ, František. *Průvodce našimi jmény*. S. 34.

Zde se doporučuje zvolit jiné jméno a to současně při respektování pravidla, že se bude jednat o takové jméno v podobě příjmení nepoužívané jako je spojení Stanislav Pavel nebo Jaroslav Petr. V opačném případě by mohlo docházet k nejasnostem, které jméno je rodným jménem a které je příjmením.⁷⁶

K užívání spojení jména a příjmení je dobré připomenout, že českým ustáleným společenským zvykem je používat na prvním místě rodné jméno a za ním příjmení. Opačný postup je dovolen a kladně přijímán v případě řazení osob do seznamů a kartoték z důvodu přehlednější orientace, avšak vystupování obdobným způsobem v úřední komunikaci a ve společenském styku je považováno za porušení společenského úzu.⁷⁷

Dnes je častým jevem požadavek rodičů na libozvučnost jména, což je záležitostí citu a vkusu každého rodiče, v souhrnu však můžeme říci, že jsou to jména, která respektují výše popsaná pravidla a jejich výslovnost je plynulá tak jako u Blanky, Lenky, Nely, Mileny, Pavla nebo Iva. Jedním z posledních částečně i psychologických činitelů je význam a původ jména. Rodiče často sahají po jménech, která představují kladné duševní či tělesné vlastnosti, což může významně přispívat k tomu, aby dítě své jméno nosilo s patřičnou dávkou pýchy a sebevědomí. Jsou jimi například Viktor skrývající vítěze, Felix znamenající šťastný nebo Markéta jako perla. Někteří psychologové však tuto motivaci silně kritizují.⁷⁸ Z předložených tvrzení plyne, že pokud v sobě jméno skrývá kladné duševní vlastnosti jako u jména Felix, nemůže být tato situace škodlivá tak, jako kdyby jméno vyjadřovalo přímo ve svém názvu tělesné vlastnosti, které často mohou být naprosto opačné, než je na první pohled skutečné vzezření člověka a zavdají tak uštěpačným poznámkám. Může tomu tak být u hnědooké černovlásky Světlany, také Pěvuška bez hudebního sluchu nebo Venuše neupraveného a zanedbaného vzhledu mohou působit až groteskně.⁷⁹

2.4 Pedagogické a psychologické důsledky volby jména

Nyní se podíváme, proč je nutné mít na paměti výše připomínané a rodičům tolik na srdce kladené rady pro správný výběr jména pro jejich děti. Všimněme si, že u nejednoho předloženého kritéria a motivu můžeme s ohledem na odbornou literaturu spatřovat vliv vhodnosti volby rodného jména na postavení dítěte ve školním prostředí. Vhodným výběrem jména a jeho kombinací s příjmením lze dosáhnout toho, že dítě bude při vstupu nejen do školního kolektivu naladěné příjemnými pocity a zároveň se eliminují důvody, z nichž by

⁷⁶ MARKOVÁ, Iveta. *Jméno a příjmení*, s. 22.

⁷⁷ KNAPPOVÁ, Miloslava. *Jak se bude vaše dítě jmenovat?*, s. 71.

⁷⁸ Tamtéž, s. 70-71.

⁷⁹ KOPEČNÝ, František. *Průvodce našimi jmény*, s. 32-33.

mohlo pramenit páchání škodolibostí spolužáků na dětech se směšným, nezvyklým nebo výstředním jménem. V průběhu práce záměrně apeluji na postavení jména dítěte ve školním prostředí, protože je to nejbližší společenské seskupení, se kterým dítě přijde do kontaktu po zvolení jména. Dále také proto, že dítě nemá tolik zbraní, aby se proti nežádoucímu jménu bránilo, zatímco dospělý jedinec, který může mít se svým jménem potíže i v pracovním kolektivu, si může mnohem snadnějším způsobem jméno změnit a tím definitivně ukončit své trápení v novém kolektivu, jak se dovíme v kapitole o změně jména.

Nesporným následkem souvisejícím se vstupem dítěte do školy je nebezpečí toho, že nevhodné jméno bude mít negativní vliv na jeho psychický vývoj, protože kvůli nevhodnému jménu bude čelit ostrým útokům spolužáků.⁸⁰ Tato možnost se nabízí zvláště v případě, kdy rodiče s českým či obvyklým příjmením uvažují o zapsání cizího jména nebo naopak rodiče s cizím příjmením chtějí zvolit jméno typicky české. V těchto situacích totiž opět není daleko k tomu, aby jméno ve spojení s příjmením vyvolávalo v okolí jeho nositele posměch. Nepříliš vznešeně zní třeba Leander Buchta, Ronald Vopršálek, Olaf Sedlák, Jenifer Vopičková nebo Samantha Řezníčková. Rodiče nesoucí tato příjmení volí cizí rodná jména ve snaze učinit celkovou podobu jména a příjmení vznešenější, avšak v uvedených případech se mnohdy dobrý úmysl naprosto mine účinkem. Děti s takovou podobou jména a příjmení se často stávají terčem vtípů již se vstupem do školy a v podobném postavení mohou setrvat po celý život. Někteří lidé však vztah ke svému jménu neprožívají vůbec a chápou jej jako samozřejmou existenci, na jejímž vzniku se nepodíleli. Naopak existují i tací, kteří jej prožívají velmi intenzivně ať už v pozitivním či negativním směru. Pokud se jedná o nepříjemné prožívání, je to stav velice vážný, protože může vyústit až do nenávislného vztahu k vlastnímu jménu. V případě dětí je situace ještě nebezpečnější, protože jen málo dětí bez následků snese bezohledné vtipy a rýmovačky na adresu jejich jména. Existují doložené případy dětí, které kvůli svému nápadnému jménu trpěli nechtěnou pozorností svých spolužáků natolik, že se u nich vyvinuly určité depresivní stavy, které byly pro rodiče impulsem pro změnu jména na méně excentrické. Navíc ve snaze upoutat pozornost na výjimečnost a originalitu jména a tím i dítěte může dojít k narušení jeho výchovy tím, že v něm budou rozvíjeny vlastnosti jako individualismus a pocit nadřazenosti. Pokud jsou dítěti již od jeho prvních let vštěpovány takové hodnoty, může být značně poškozen a znemožněn jeho morální a psychický vývoj. Nositelé neobvyklých jmen mohou také trpět pocitem společenské podřadnosti a nízkým sebevědomím především tehdy, když jsou středem

⁸⁰ KOPEČNÝ, František. *Průvodce našimi jmény*, s. 32.

pozornosti nežádoucích vtipů, říkanek a poznámek. Lstivé útoky spolužáků u nich mohou vyvolat defenzivní až agresivní postoj a tím prohloubit nenávist k jejich jménu. Projevují se i takové případy, kdy se rodiče rozhodnou pro ojedinělou podobu jména proto, aby si tím vynahradili vlastní pocity společenské bezvýznamnosti, čímž dítěti navodí stejné nepříznivé pocity, kvůli nimž jméno vybrali.⁸¹

Lze však najít i situace, kdy nevhodně zvolené jméno může ovlivnit i budoucí život dospělého jedince. Někteří psychologové totiž zastávají názor, že jméno je vyjádřením naší identifikace a určujícím činitelem ve vývoji osobnosti, při navazování mezilidských vztahů a podílí se na celkovém úspěchu v lidském životě. To prokázal psychologický průzkum zaměřený na okolnosti ovlivňující přijetí do zaměstnání, přičemž jméno samo osobě se ukázalo být významným aktérem při rozhodování, které bylo ovlivněno sympatiemi, předsudky a asociacemi vztahujícími se k podobě jména. Jako modelový případ lze pojmout jméno Adolf, které po druhé světové válce ztratilo své dřívější zalíbení, naproti tomu jméno Jarmila při vzpomínce na Máchův Máj může ve většině okolí vyvolávat spíše příjemnější pocity. Odborná veřejnost sociologů a psychologů se tedy dnes věnuje snaze najít cestu ke správnému zvážení možných okolností při volbě jména, aby rodiče došli k takové podobě, jež jedince dostatečným způsobem odliší a zároveň nebude působit příliš extravagantně a komplikovaně.⁸²

S ohledem na zdravý duševní i morální rozvoj dítěte je tedy potřebné, aby rodiče pečlivě zvažovali veškerá svá rozhodnutí ve vztahu ke jménu a brali do úvahy nejpestřejší škálu společenských podmíněností a rad, které výrazně zasahují nejen do výběru jména, ale také do jeho užívání ve škole a na veřejnosti. Jelikož se však jedná o dobrovolné respektování presentovaných požadavků a doporučení, jak se dovíme v následující kapitole, existují vedle nich i taková, která zajistí, že rodné jméno dítěti nebude zapsáno pouze na základě libovůle jeho rodičů. To by mělo vést k situacím, v nichž předložené mimoprávní a následující právní aspekty jména budou rodiči společně brány v potaz jako neodmyslitelná součást jejich úsudků při určování jména pro novorozence.

⁸¹ KNAPPOVÁ, Miloslava. *Jak se bude vaše dítě jmenovat?*, s. 79-80.

⁸² TAMCHYNOVÁ, Jana. *Velký jmenný numerologický kalendář*, s. 10.

2.5 Tendence vývoje četnosti dětských jmen od roku 1999 do roku 2007 s přihlédnutím ke statistice z let 2010 a 2011

Jasně prvenství si od roku 1999 po celých devět let držely Terezky,⁸³ které předaly zlatou příčku Eliškám například v roce 2011, přičemž se umístily v jejich těsném závěsu na druhém místě s rozdílem pouze o tři Terezky menším, než bylo v uvedeném roce pojmenováno Elišek.⁸⁴ Tato velmi používaná jména byla dvěma nejčastějšími i v roce 2010, kdy první Tereza měla před druhou Eliškou náskok v počtu o 210 Terezek více.⁸⁵ Pozoruhodné přitom je, že jméno Eliška se v letech 1993 – 2003 v druhé polovině první desítky nejoblíbenějších jmen objevilo pouze třikrát, zatímco ve stejném období každý rok druhé místo pravidelně obsazovaly Kateřiny navíc i s rokem 2004. Ovšem v letech 2004 – 2007 se do první pětky jmen dostaly Elišky s výjimkou roku 2006, kdy skončily na 6. místě. V tomto úseku Kateřiny opustily pravidelnou druhou příčku a v letech 2005, 2006 a 2007 se umístily na desátém, třetím a sedmém místě. Z rozebraného je zřejmá tendence růstu četnosti výskytu Elišek a mírnějšího narušení stability pořadí jména Kateřina. Vzestupnou a později ustálenou tendenci má jméno Anna, kdy Aničky se do roku 2003 umísťovaly v první desítce nejčastějších jmen, vyjma propadu na 13. místo v roce 2012, přičemž od roku 2004 do 2007 se držely v první pětici a to i v letech 2010 a 2011. V první desítce nejvolenějších jmen pro dívky se se stoupajícím trendem ukázala Adéla, která od roku 1999 z 10. pozice vystoupala až do první pětice, kde se drží od roku 2002. Velmi výrazný a zároveň největší posun v pořadí směrem vzhůru zaznamenala Natálie. Ta se v roce 1999 neumístila ani v první dvacítky nejužívanějších jmen dětí, avšak v roce 2000 se objevila na 12. místě a v roce následujícím se umístila o jednu příčku výše. Nadcházející dva roky se umístila v první desítce holčičích jmen, kdy byla dokonce třetí a tuto desítku až do roku 2011 neopustila. Má převážně stabilní postavení kolem páté příčky, kdy v letech 2005 a 2006 skončila čtvrtá, o rok později třetí, v roce 2010 pátá a o rok později čtvrtá.⁸⁶ Pozoruhodným jevem je i to, že mezi pořadím četnosti jména Natálie pro dcery narozené v roce 2010 a pořadím četnosti výskytu tohoto jména u generace matek ve stejném roce je nevídaný rozdíl, protože u matek se toto jméno vyskytovalo až na 145. místě. Pro zřetelnost rozdílu lze poznamenat, že Terezy v generaci matek se v roce 2010 umístily 26. a Terezky jako dcery zastupují první místo.⁸⁷ Mezi jména

⁸³ Český statistický úřad. *Nejčastější dětská jména v České republice: 1999-2007*, s. 8-10 .

⁸⁴ Jména dětí narozených v roce 2011. *Český statistický úřad*, 2011.

⁸⁵ Nejčastější jména dětí narozených v roce 2010. *Český statistický úřad*, 2010.

⁸⁶ Český statistický úřad. *Nejčastější dětská jména v České republice: 1999-2007*, s. 8-10 .

⁸⁷ Nejčastější jména dětí narozených v roce 2010. *Český statistický úřad*, 2010.

s klesající četností výskytu v průběhu sledované etapy v rámci nejčastější desítky patří Michaela, Kristýna či Nikola. Kristýna a Nikola představují mírnější sestup z okolí páté pozice na hranici desáté v průběhu uvedeného období. Pořadí jména Michaela od roku 1999, kdy byla na třetím místě, má sestupný charakter po celé sledované období, kdy v roce 2007 skončila 15. v pořadí.

Ve vztahu k chlapeckým jménům lze konstatovat, že v rámci let 1999 – 2007 mezi tři nejoblíbenější jména patřila jména Jan, Jakub a Tomáš, která si udržela téměř stabilní postavení mezi prvními třemi příčkami. Prvenství obsazoval Jan kromě let 2003 a 2006, kdy jej vystřídal Jakub z jinak pravidelného druhého místa, vyjma roku 2001. Tehdy sestoupil na třetí pozici a druhé místo zaujal Tomáš, jenž v ostatních letech zabíral neměnné třetí místo.⁸⁸ V roce 2010 byla situace taková, že prvenstvím se pyšnil Jan a následoval jej Jakub s Tomášem. Nutno dodat, že první dvě místa byla umístěna s rozdílem pouhých 85 Honzíků ve prospěch jména Jan.⁸⁹ Rok 2011 přinesl změnu v prvních dvou příčkách, kdy si Jan s Jakubem vyměnili pořadí z předešlého roku.⁹⁰ Mezi další chlapecká jména zaujímající postavení v první desítce nečastějších jmen od roku 1999 do roku 2007 patří Martin, Lukáš, Ondřej, Michal a David. Martin si do roku 2004 obhájil pravidelné čtvrté pořadí, v následujících letech do roku 2007 sestoupil až na 11 místo. Lukáš vykazuje velmi stabilní umístění po celou sledovanou etapu vždy mezi 4. až 8. místem,⁹¹ stejně tak tomu bylo i v letech 2010⁹² a 2011.⁹³ U Michala došlo postupně k sestupné tendenci pro volbu tohoto jména, což dokládá jeho posun z 5. pořadí v roce 1999 až k 16. místu v roce 2005 a 14. místu o dva roky později. David se v tomto období držel nejdříve se stoupající tendencí kolem 5. až 10. místa a později spíše s klesajícím sklonem s jedním propadem v roce 2005 na 15. příčku. Jako největšího skokana z hochů lze označit Adama, který na počátku období startoval z 19. a 20. příčky. Zalíbení v tomto jméně v průběhu let nacházelo stále více rodičů, kteří jeho popularitu v letech 2005 a 2007 vyhnali až na 4. místo v žebříčku oblíbenosti. Výrazný posun vidíme také u Ondřeje s vzestupnou tendencí pro výběr tohoto jména, který se z 12. místa v roce 1999 vyšplhal až na 4. pořadí v roce 2004, 2005 a 2007 s tím, že rok 2006 pro něj znamenal bronzovou pozici.⁹⁴ Rok 2010 znamenal pro Ondřeje znatelný sestup, protože se neumístil ani v první desítce, přičemž například David skončil pátý a Adam obsadil příčku

⁸⁸ Český statistický úřad. *Nejčastější dětská jména v České republice: 1999-2007*, s. 13-15.

⁸⁹ Nejčastější jména dětí narozených v roce 2010. *Český statistický úřad*, 2010.

⁹⁰ Jména dětí narozených v roce 2011. *Český statistický úřad*, 2011.

⁹¹ Český statistický úřad. *Nejčastější dětská jména v České republice: 1999-2007*, s. 13-15.

⁹² Nejčastější jména dětí narozených v roce 2010. *Český statistický úřad*, 2010.

⁹³ Jména dětí narozených v roce 2011. *Český statistický úřad*, 2011.

⁹⁴ Český statistický úřad. *Nejčastější dětská jména v České republice: 1999-2007*, s.13-15 .

čtvrtou. Zajímavé a možná i překvapivé je umístění 9. Matyáše,⁹⁵ který se v letech 1999-2003 neumístil ani v první dvacítkě jmen a v letech 2005-2006 skončil na 19. místě s tím, že další dva roky obsadil 18. příčku.⁹⁶ Statistika z roku 2011 ukazuje, že oblíbenost Ondřeje klesla na 10. pozici. Z výše uvedených chlapců se v roce 2011 opět líbil Adam zabírající 4. místo a David, který se umístil na 6. místě. Znovu možná překvapující je pořadí 7. Matyáše.⁹⁷ Z předloženého soudím, že situace stále rostoucí oblíbenosti Matyáše je velmi podobná okolnostem dívčího jména Natálie a to i proto, že u generace tatínků se v roce 2011 jméno Matyáš vyskytovalo až na 249. místě četnosti,⁹⁸ což představuje z povahy věci stejně nápadný rozdíl mezi generací otců a synů se jménem Matyáš, jako tomu bylo u generace matek a dcer Natálií.

Po rozebrání všech informací v této podkapitole ji lze uzavřít tím, že z ní může být patrné nejen téměř ustálené pořadí tří nejoblíbenějších jmen Jan, Jakub a Tomáš u chlapců, ale stejně tak i dívčí a chlapecké jméno, které doznalo bezkonkurenčního posunu oblíbenosti v nedávných sledovaných letech oproti době před rokem 1999 a v období volení jmen pro generaci rodičů. Naproti tomu o ustálenosti tří nejoblíbenějších dívčích jmen nelze hovořit, protože kromě Terezy, která si od roku 1999 do 2011 drží své postavení v trojici nejčastějších jmen, ostatní dívky jako Kateřina, Eliška, Adéla, Natálie a Anna si postavení v první pětici a zároveň i trojici nejvíce volených dívčích jmen proměňují v relativně krátkých ročních nebo dvouletých intervalech.

	leden 1999	leden 2000	leden 2001	leden 2002	leden 2003	leden 2004	leden 2005	leden 2006	leden 2007
1.	Tereza	Tereza	Tereza	Tereza	Tereza	Tereza	Tereza	Tereza	Tereza
2.	Kateřina	Kateřina	Kateřina	Kateřina	Kateřina	Kateřina	Eliška	Adéla	Karolína
3.	Michaela	Kristýna	Anna	Natálie	Natálie	Eliška	Adéla	Kateřina	Natálie
4.	Nikola	Michaela	Nikola	Adéla	Adéla	Adéla	Natálie	Natálie	Anna
5.	Kristýna	Nikola	Kristýna	Barbora	Nikola	Anna	Anna	Anna	Eliška
6.	Veronika	Adéla	Barbora	Eliška	Anna	Kristýna	Karolína	Eliška	Adéla
7.	Lucie	Anna	Michaela	Nikola	Veronika	Natálie	Kristýna	Karolína	Kateřina
8.	Anna	Lucie	Eliška	Kristýna	Eliška	Nikola	Aneta	Kristýna	Lucie
9.	Barbora	Barbora	Adéla	Michaela	Michaela	Lucie	Nikola	Veronika	Kristýna
10.	Adéla	Karolína	Lucie	Veronika	Kristýna	Barbora	Kateřina	Lucie	Nikola

Tabulka č. 1: Vývoj pořadí dívčích jmen v letech 1999 - 2007⁹⁹

⁹⁵ Nejčastější jména dětí narozených v roce 2010. *Český statistický úřad*, 2010.

⁹⁶ Český statistický úřad. *Nejčastější dětská jména v České republice: 1999-2007*, s. 13-15 .

⁹⁷ Jména dětí narozených v roce 2011. *Český statistický úřad*, 2011.

⁹⁸ Tamtéž.

⁹⁹ Český statistický úřad. *Nejčastější dětská jména v České republice: 1999-2007*, s. 8-9.

	leden 1999	leden 2000	leden 2001	leden 2002	leden 2003	leden 2004	leden 2005	leden 2006	leden 2007
1.	Jan	Jan	Jan	Jan	Jakub	Jan	Jan	Jakub	Jan
2.	Jakub	Jakub	Tomáš	Jakub	Jan	Jakub	Jakub	Jan	Jakub
3.	Tomáš	Tomáš	Jakub	Tomáš	Tomáš	Tomáš	Tomáš	Tomáš	Tomáš
4.	Martin	Martin	Martin	Martin	Martin	Martin	Adam	Ondřej	Adam
5.	Michal	Lukáš	Petr	Filip	David	Ondřej	Ondřej	Lukáš	Ondřej
6.	Lukáš	Michal	David	Michal	Lukáš	Lukáš	Martin	David	Lukáš
7.	David	David	Lukáš	David	Ondřej	Michal	Filip	Vojtěch	Matěj
8.	Dominik	Daniel	Ondřej	Lukáš	Michal	Daniel	Lukáš	Adam	Filip
9.	Petr	Petr	Michal	Ondřej	Daniel	David	Vojtěch	Martin	Vojtěch
10.	Jiří	Ondřej	Matěj	Vojtěch	Filip	Filip	Matěj	Matěj	David

Tabulka č. 2: Vývoj pořadí chlapeckých jmen v letech 1999 - 2007¹⁰⁰

Výše předložená zjištění uvádějí, že v oblasti určení jména pro dítě je nesporná vedoucí úloha rodičů při zvažování tendencí pro výběr jména svým dětem. Děti jsou pak v postavení, kdy jsou závislé na formálně projevené vůli svých zástupců. Na motivaci rodičů zvolit určité jméno se podílí mnoho činitelů od úrovně dosaženého vzdělání, přes jejich profesi či zájmy, až po celospolečenskou oblibu, a proto v naší společnosti dochází k určení rozmanitých jmen. Ovšem, jak si povíme dále, s ohledem na vůdčí postavení rodiče ve vztahu ke jménu dítěte, by nápaditost rodičů měla být usměrňována i určitou dávkou rozumné úvahy.

Jelikož rodiče stojí na čele rozhodovacího procesu o tom, které jméno určit pro svého potomka, podléhajícímu jejich vůli, měli by v zájmu ochrany jeho zájmů pečlivě zvážit i všechny výše popsané rady. Mohou se tak vyhnout nesprávné délce jména, krkolomné výslovnosti jména nebo jeho komickému znění, které mohou zavdat nežádoucí budoucí pozornosti. Respektováním uvedených rad tak rodiče svým dětem darují jeden z nejhodnotnějších darů vůbec, a to jméno, které jim v budoucnu dovolí bezproblémovou společenskou adaptaci a vystupování na veřejnosti vůbec.

Ovšem existují i případy, ve kterých rodiče nezastoupili úlohu zvolit dítěti vhodné jméno s potřebnou mírou zodpovědnosti, protože nedohlédli na možné nechtěné následky svých rozhodnutí, v důsledku nichž se pak děti dostávají do závažných problémů. Kvůli nelibým asociacím s podobou jmen se známými osobnostmi nebo směšným spojením zahraniční podoby jména s typickým českým příjmením jsou děti vystavovány posměchu ze

¹⁰⁰ Český statistický úřad. *Nejčastější dětská jména v České republice: 1999-2007*, s. 13-14.

strany spolužáků a dalších osob, což může vést ke zhoršení psychického stavu konkrétních jedinců. Nápravy, ať už změnou jména nebo duševní terapií těchto vzniklých potíží, by pak nebylo třeba, kdyby se rodiče vyhnuli jejich domnělé snaze zjednodušit dětem pobyt ve společnosti tím, že mu vyberou netypické, zvláštní či slavné jméno.

3 Právní úprava jména

Po pečlivém zvážení mimoprávních aspektů a kritérií pro vhodný výběr jména následuje jeho převedení do oficiální podoby tím, že bude zapsáno do matriční knihy narození a příslušných osobních dokladů dítěte. I přes důsledná výše popsaná upozornění na nejedno úskalí při volbě jména se však rodiče mohou ocitnout v situaci, kdy trvají na zapsání jména přinejmenším zvláštního, krkolomného či jinak modifikovaného, z jehož podoby není na první pohled jasné, zda se jedná o jeho spisovnou podobu. Proto stát tyto neuvážlivé kroky rodičů do jisté míry reguluje právními normami, vztahujícími se k problematice jména a příjmení, čemuž se věnuje i tato kapitola. Komu by se mohlo zdát nevlídné či dokonce neoprávněné takové zasahování státu do práv rodičů a dítěte, jistě se v průběhu kapitoly dozví, že i stát má určitá práva k dítěti. Především proto, že ke každému dítěti narozenému občanům České republiky, které se tím také stává jeho občanem, má stát určité povinnosti. Těmi jsou především úhrada zdravotního a sociálního pojištění, tudíž ruku v ruce s těmito povinnostmi jdou i určitá práva, která spočívají zejména v tom, že stát po svých občanech může požadovat, aby svým dětem zajistili patřičnou péči a výchovu, při které budou respektovány zásady naší společnosti. Knappová se ve své knize s touto skutečností ztotožňuje a podtrhuje tento fakt příkladem, v němž uvádí, že dodnes existují nespokojené nositelky jmen Světluška či Pomněnka, jejichž rodiče nebrali do úvahy zvýšené společenské komplikace s takovým jménem spojené a to nejen ve spojitosti s posměchem od spolužáků.¹⁰¹ Také Kopečný uvádí, že je velmi žádoucí, aby matriční úřady svojí činností poskytovaly ochranu dětem, které se zatím nemohou vzepřít často nepřiměřené vůli rodičů, protože i on vidí možné dalekosáhlé důsledky v až hrubém posměchu ze strany spolužáků.¹⁰² Vedle matričních úřadů však v oblasti výběru jména plní významnou úlohu i soudy, které mohou určit jméno dětem, jejichž rodiče se na podobě jména nedohodli.¹⁰³

Ponořme se tedy do podrobných souvislostí toho, jak stát pomocí zákonodárné a výkonné moci jemu svěřené může přispívat k tomu, aby rodiče respektovali vzájemné souvislosti psaných i nepsaných požadavků na přípustný výběr jména pro dítě.

¹⁰¹ KNAPPOVÁ, Miloslava. *Jak se bude vaše dítě jmenovat?*, s. 40.

¹⁰² KOPEČNÝ, František. *Průvodce našimi jmény*, s. 32-33.

¹⁰³ Česko. Zákon č. 94 ze dne 4. prosince 1963 o rodině, § 38, odst. 3.

3.1 Rozsah právní úpravy celého jména

Tato podkapitola se zabývá mantinely zákonných úprav jména jako celku, tedy rodného spolu i s příjmením, protože pro konkrétní potřebu této podkapitoly nelze o problematice jména a příjmení pojednávat odděleně. Každý právní předpis je zde proto, aby svojí úpravou poskytl ochranu příslušným právům nebo vymezil patřičné povinnosti určeným osobám. Pojdme tedy zkoumat, ve kterých oblastech právních vztahů lze najít požadavky pro to, aby nad jménem člověka bylo uvažováno jako nad nezbytnou součástí jeho života.

Nejprve je na místě upozornit na fakt, že problematika jména, respektive zájmů z něj plynoucích je obsažena jak na úrovni vnitrostátní, tak i mezinárodní. Předně je nutné mít na paměti usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součást ústavního pořádku České republiky (dále jen „Listina“). Zde je pozornost věnována právu na ochranu dobré pověsti a jména člověka, stejně tak je péče soustředěna k ochraně před nedovolenými zásahy do soukromého života.¹⁰⁴ Výslovná soustředěnost na chránění jmen a soukromí lidí na nejvyšší právní úrovni ukazuje, že tento identifikační znak je považován za svébytnou oblast jedinců, kterou další právní úprava s nižší právní silou musí v obdobném duchu rozvíjet a střežit v zájmu každého z nás. Listina dále soustředí svoji pozornost i obraně proti zveřejňování, shromažďování a zneužití osobních údajů nekompetentními jedinci.¹⁰⁵

V souvislosti s tímto předpokladem lze pracovat i se zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů, jež upravuje dozor nad dodržováním vyslovených pravidel při práci s osobními údaji.¹⁰⁶ Tímto zákonem byl zřízen Úřad pro ochranu osobních údajů České republiky, kterému je tak svěřena působnost ústředního správního úřadu v oblasti ochrany osobních údajů a také vykonává pravomoc jako dozorový úřad pro ochranu osobních údajů plynoucích z mezinárodních smluv náležejících do našeho právního řádu.¹⁰⁷

Pokud budeme bádát skutečně pozorně a s hlubokým zamyšlením, můžeme dojít k poznání, že institut jména lze najít i v takové právní úpravě, která o otázkách jména či příjmení výslovně nehovoří. Tou může být zákonné ustanovení ve vztahu k ověřování pravosti podpisu, kdy jedinec v přítomnosti úřední osoby uzná podpis na listině za vlastní

¹⁰⁴ Česko. Usnesení č. 2 ze dne 16. prosince 1992, čl. 10, odst. 1a 2.

¹⁰⁵ Tamtéž. čl. 10, odst. 3.

¹⁰⁶ MARKOVÁ, Iveta. *Jméno a příjmení*, s. 14.

¹⁰⁷ Česko. Zákon č. 101 ze dne 4. dubna 2000, § 2.

nebo ji vlastnoručně podepíše.¹⁰⁸ Zákonný způsob legalizace však nelze uskutečnit na prázdném listu, na listu psaném písmeny, jež nepatří do latinské abecedy nebo osobou, jejíž podpis má být ověřen.¹⁰⁹ Pro vyjádření podpisu samotného je jistě každému z nás úloha jména zřejmá. V podobném duchu se nese moje další myšlenka a to okamžik dosažení zletilosti. Notoricky známá obecná hranice dosažení zletilosti v 18 letech věku vede k tomu, že osoba je způsobilá k právním úkonům, od 1. ledna 2014 nazývané svéprávnost.¹¹⁰ Těmito úkony může být celá řada činností, které lidé v průběhu svého života uskuteční, já uvádím s ohledem na profilaci svého oboru například zahájení správního řízení.¹¹¹ Zde se jedná o iniciativu jedince, kdy správní řízení je zahájeno na žádost, respektive je zahájeno dnem doručení žádosti věcně a místně příslušnému orgánu.¹¹² Jelikož je takové podání nutno podepsat a identifikovat v ní žadatele, musí jednotlivec v takovém případě vystupovat právě a jedině pod svým celým jménem.¹¹³ Ti pozornější ze čtenářů si mohou všimnout, že dosud uvádím pouze ustanovení z oblasti práva veřejného, které zakončím zmíenkou o tom, že nejpodrobnější rozpracování příslušné problematiky najdeme v zákoně o matrikách, jménu a příjmení, který rozebírá právo na jméno a povinnost jej v úředním styku užívat v příslušné podobě, záležitosti zápisu jména či příjmení do matričních knih, jejich užívání a změnu, kterým budou věnovány samostatné podkapitoly.¹¹⁴

Jelikož se jméno tak úzce dotýká naší osobnosti a života, jistě veřejnost nepřekvapí, že nemalá pozornost je jménu přisuzována i v rámci práva soukromého. Již dříve zmíněný zákon o rodině řeší rodinné záležitosti ve vztahu k určení jména svým dětem, užívání společného příjmení manželů nebo osvojců.¹¹⁵ Vedle ochrany cti, důstojnosti nebo soukromí je v současné době normativně zakotvena i ochrana jména, která jde ruku v ruce s ochranou uvedených hodnot, a proto je třeba na ni pohlížet komplexně právě ve vztahu k účelu jednotlivých zákonných ustanovení. Toto pojednání vyplývá se stávající právní úpravy zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“), který žádoucí ochranu jména upravuje v šíři jednoho paragrafu a současně jednoho odstavce s konstatováním, že fyzická osoba má mimo jiné právo na ochranu svého jména.¹¹⁶ Uvedené konstatování ve smyslu práva na ochranu jména, je chvályhodnou snahou

¹⁰⁸ MARKOVÁ, Iveta. *Jméno a příjmení*, s. 15.

¹⁰⁹ Česko. Zákon č. 21 ze dne 20. prosince 2005, § 13.

¹¹⁰ Nový občanský zákoník: jaké změny přinese?. *Měšec.cz*, 2013.

¹¹¹ MARKOVÁ, Iveta. *Jméno a příjmení*, s. 15.

¹¹² Česko. Zákon č. 500 ze dne 24. června 2004, § 44.

¹¹³ Tamtéž, § 37, odst. 2 a § 45, odst. 1.

¹¹⁴ Česko. Zákon č. 301 ze dne 2. srpna 2000, § 61 až § 79.

¹¹⁵ Česko. Zákon č. 94 ze dne 4. prosince 1963, § 8, § 29, §38 až § 40, § 71 a § 73.

¹¹⁶ Česko. Zákon č. 40 ze dne 26. února 1964, § 11.

o přinejmenším začlenění problematiky jména do spektra ochrany práv člověka. Ovšem bez dalšího podrobnějšího poukázání na to, co se daným právem v jeho skutečné náplni a realizaci v praxi myslí, je takové tvrzení nedostatečné, protože by tak mohlo zavdat mylné interpretaci příslušného ustanovení v očích laické veřejnosti, která by si smysl normy mohla vyložit tak, že k uplatnění uvedeného práva na ochranu jejich jména netřeba splnit žádnou povinnost. Naději pro nápravu uvedeného nedostatku přináší zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „nový občanský zákoník“) který má nabýt účinnosti od 1. ledna 2014. Ochranu jména blíže specifikuje ve vztahu k uplatnění práva na jméno a jeho ochranu i skrze jinou osobu v případě, že právo nemůže uplatnit sám, dále konkretizuje, že v případě neoprávněného zásahu do jména se může osoba domáhat upuštění takového konání vůči ní. V neposlední řadě také opravňuje manžela či blízkou osobu dotyčného, aby v případě neoprávněného zásahu do společného příjmení a nutnosti hájení rodinných zájmů uplatnila právo na ochranu jména. Též nezapomíná na fakt, že v jiných zvláštních právních předpisech jsou stanoveny i povinnosti ke jménu, tudíž oproti současnému stavu uvádí odpovědnost jedince za nesplnění povinnosti. Nový občanský zákoník zpracovává i ustanovení o užívání pseudonymů a o podmínkách, kdy pseudonym požívá stejné ochrany jako jméno.¹¹⁷ Za nesmírný přínos oproti stávajícímu právnímu stavu lze považovat stanovení povinnosti nést následky újem vyvolaných užíváním jiného jména než vlastního, což koresponduje nejen s obecným pojetím principu, že každé právo je vyváženo i plněním určitých povinností a zákon o matrikách hovoří zejména o povinnosti vystupovat v úředním styku pod svým jménem, ale odpovídá i zaměření právní úpravy týkající se přestupků na úseku jména a příjmení, o které bude pojednáno v samostatné kapitole. Z uvedeného vyplývá, že pozornost věnovanou jménu v občanském zákoníku lze pojímat za velmi stručnou a bez vzájemných souvislostí s dalšími právními předpisy. Naproti tomu ošetření v novém občanském zákoníku respektuje a odráží důležitost a smysl úlohy jména v životě člověka, které vycházejí například z Listiny, ze zákona o matrikách, jménu a příjmení nebo ze zákona o rodině. S ohledem na výklad v této podkapitole lze tedy říci, že předmětem právní úpravy jména a příjmení je především ochrana jména jakožto identifikačního znaku každého člověka a nedílné součásti jeho veřejného i soukromého života.

Co se týče mezinárodní aktivity na úseku jména, lze se dopátrat nejednoho mezinárodního dokumentu, který tento identifikační znak člověka považuje za součást lidského života hodného zvláštní pozornosti. Začneme Deklarací práv dítěte přijatou Valným

¹¹⁷ Česko. Zákon č. 89 ze dne 3. února 2012, § 77 až 79.

shromážděním OSN, v níž nalezneme desatero zásad pro ochranu práv a postavení dítěte. Jednou z nich je právě konstatování, že dítě má už od narození právo na jméno a na státní příslušnost.¹¹⁸ Fakt, že právo na jméno je uvedeno společně v jedné zásadě s právem na státní příslušnost dokazuje, že i v mezinárodní perspektivě je považováno za jednu z oblastí, která lidem zajistí patřičné včlenění se do společnosti.

V podobném duchu se nese úprava práv dítěte na jméno ihned po narození, na státní příslušnost, na poznání svých rodičů a na péči od nich zakotvená v Úmluvě o právech dítěte.¹¹⁹ Smluvní strany této úmluvy jsou zavázány k uznávání práv dětí na zachování jejich totožnosti, stejně tak jako státní příslušnosti, jména a rodinných vztahů, přičemž v případě nezákonného zbavení dítěte jeho totožnosti, mu jsou smluvní státy povinny zajistit patřičnou pomoc při jejím obnovení.¹²⁰ Z uvedeného plyne, že jméno spadá jak do oblasti zájmů veřejných, tak i soukromých a jejich rozpracování na mezinárodní úrovni napomáhá i vzájemné přeshraniční spolupráci v podporování dodržování specificky lidských hodnot a zájmů.

Do třetice lze na půdě Spojených národů nalézt dokument, který pamatuje nejen na práva dětí ve vztahu k registraci po narození, k určení jména a práva na státní příslušnost, ale ve stejném článku nejprve zdůrazňuje zákaz diskriminačního jednání z důvodů rasové, rodové, jazykové, náboženské, majetkové, pohlavní či jiné odlišnosti a současně vyslovuje požadavek na ochranu ze strany rodiny i státu.¹²¹ Tímto ošetřením nejzákladnějších a nejdůležitějších principů zákazu diskriminace a rovného přístupu je vyjádřeno postavení každého člověka ve společnosti. Zařazení práv vztahujících se ke jménu mezi tak významná východiska ukazuje, že jméno každého jedince má v průběhu života významnější poslání, než by nás bez hlubšího zamyšlení vůbec kdy mohlo napadnout.

I smýšlení zástupců Rady Evropy se ubírá obdobným směrem, protože zde vznikl text vztahující se k právům národnostních menšin v oblasti užívání jména či příjmení. Smluvní strany uznaly právo příslušníků národnostních menšin používat jméno a příjmení v jejich menšinovém jazyce, stejně tak jako právo na jeho oficiální uznání podle jejich právního řádu.¹²²

Nejen geograficky nejbližší a možná i nejzajímavější pro naši zemi se jeví ujednání mezi Českou republikou a Slovenskou republikou, které mezi sebou uzavřely Smlouvu mezi

¹¹⁸ Deklarace práv dítěte. *Český helsinský výbor*, 2005.

¹¹⁹ Česko. Sdělení č. 104 ze dne 6. února 1991, čl. 7.

¹²⁰ Tamtéž, čl. 8.

¹²¹ Česko. Vyhláška č. 120 ze dne 10. května 1976, čl. 24.

¹²² Česko. Sdělení č. 96 ze dne 1. dubna 1998, čl. 11.

Českou republikou a Slovenskou republikou o úpravě některých otázek na úseku matrik a státního občanství. Tato dohoda, na rozdíl od již uvedených mezinárodních smluv zabývajících se především právem na jméno a jeho ochranu, pojednává o konkrétních právních vztazích a úpravě jejich průběhu. Jedná se tedy o případy, kdy občan jednoho ze smluvních států, jehož jméno je zapsáno v matrice druhého státu, požádá o to, aby jeho jméno na výpisu z matriky bylo uvedeno v českém či slovenském ekvivalentním znění. Takové žádosti se vyhová, pokud se ovšem nejedná o změnu jména nebo podobu zdrobnělou, zkomolenou či domáckou.¹²³ Dále jsou upraveny situace změny jména a příjmení, kdy správní rozhodnutí o těchto záležitostech vydané jedním ze států je považováno za platné na území druhého státu bez dalšího ověření, přičemž platnost rozhodnutí je vázána na splnění podmínky existence trvalého pobytu na území smluvní strany, která rozhodnutí vydala.¹²⁴ V případě změny jména či příjmení manželů či rodičů a dětí se rozhodnutí o povolení změny považuje za platné na území obou států, pokud jeden ze žadatelů splňuje podmínku trvalého pobytu na území, kde bylo správní rozhodnutí o povolení změny vydáno.¹²⁵ Samotná smlouva pak vyjadřuje tendenci k vytvoření stabilní spolupráce, k rozšíření a udržení přátelských vztahů, ke zjednodušení administrativního procesu a to vše s ohledem na dřívější společnou tradici.¹²⁶

Tato snaha o vzájemnost respektu vnitrostátně i mezinárodně stanovených zásad v oblasti jména vyniká jako doklad toho, že můžeme jméno považovat za nezbytnou součást každodenního života lidí v dnešní společnosti.

3.2 Právní úprava užívání rodného jména a jeho zápisu do matriční knihy narození

Užíváním jména se rozumí povinnost používání jeho oficiální podoby zapsané v matriční knize narození, v rodném listu a dalších osobních dokladech, tedy v každém úředním styku.¹²⁷ Stávající legislativa hovoří o možnosti zapsání až dvou rodných odlišných jmen.¹²⁸ K této situaci je však třeba podotknout následující souvislosti, které současná právní úprava umožňuje. Díky právní úpravě do konce roku 1949, jež dovolovala zapsání více jmen, se i dnes můžeme setkat s případy, kdy má člověk v matrice zapsána více jak dvě jména, neznamená to však, že je takto musí užívat, protože takové chování by bylo v rozporu se

¹²³ Česko. Sdělení č. 235 ze dne 1. července 1995, čl. 7.

¹²⁴ Tamtéž, čl. 6, odst. 1.

¹²⁵ Tamtéž, čl. 6, odst. 2.

¹²⁶ Tamtéž, předmluva.

¹²⁷ HENYCH, Václav. *Zákon o matrikách, jménu a příjmení s poznámkami a souvisejícími předpisy*, s. 153-154.

¹²⁸ Česko. Zákon č. 301 ze dne 2. srpna 2000, § 18, odst. 2.

zákonnými požadavky. V úředním styku má tedy tato osoba povinnost užívat jméno uvedené na prvním místě, pokud jiné ze jmen není označeno za hlavní. V případě dvou zapsaných jmen může také učinit prohlášení o užívání obou jmen a v situaci více jmen má právo prohlásit, které z nich bude používat jako druhé v pořadí. Aktuální znění zákona o matrikách nevyklučuje ani případy, aby si lidé narození od počátku roku 1950 do konce června 2001, jež mohli mít zapsáno pouze jedno rodné jméno, k němu zvolili druhé. Obdobný případ může nastat i u jedinců narozených od začátku července 2001, kterým bylo určeno jedno jméno, ačkoli současné právní znění dovoluje zapsat jména dvě. Pozoruhodnou příležitost nabízí zákon ve sféře cizojazyčné podoby jména. Člověk s cizím jménem může matričnímu úřadu, jenž vede knihu narození, v níž je jeho jméno zapsáno, pouze oznámit, že hodlá užívat český ekvivalent takové podoby jména.¹²⁹ Matrikář posoudí, zda český tvar jména odpovídá zákonným požadavkům pro zápis jména do matriční knihy a v kladném případě učiní zápis do knihy narození na základě podaného oznámení bez nutnosti vydávat o tom správní rozhodnutí. V praxi se tedy například můžeme setkat s případem, kdy člověk mající jméno Charles může užívat jeho českou formu ve tvaru Karel.¹³⁰

Zápis jména do matriční knihy narození jakožto jedné z matričních událostí odráží významný okamžik v životě rodičů i dítěte.¹³¹ Jedná se o oficiální zaznamenání narození dítěte do celostátní databáze vedoucí přehledy narození, úmrtí a uzavření manželství.¹³² Hlásit narození dítěte do tří pracovních dnů je zákonnou povinností zdravotních zařízení, rodičů nebo těch, kteří se o této situaci dověděli a to příslušnému matričnímu úřadu v tom správním obvodu, ve kterém došlo k této události.¹³³ Zápisem narození dítěte do matriční knihy nastává okamžik, kdy je mu tak možné vydat jeho první doklad totožnosti v podobě rodného listu, na jehož základě mu v budoucnu mohou být vyhotoveny další osobní doklady.¹³⁴ Zde je třeba si uvědomit, co se vlastním zápisem narození myslí. Především se jedná o zaznamenání identifikačních znaků jedince, jakými jsou jméno a příjmení dítěte, datum narození, rodné číslo, pohlaví a jména a příjmení rodičů, dále jejich rodná čísla, data narození a státní občanství.¹³⁵ Z uvedeného je zřejmé, že jméno je jedním z nepostradatelných určovacích znaků totožnosti dítěte, o nichž se vždy hovoří na prvním místě. Jelikož důraz na nepostradatelnost jména pro člověka a právo na něj můžeme shledat i v mezinárodních

¹²⁹ MARKOVÁ, Iveta. *Jméno a příjmení*, s. 16-18.

¹³⁰ HENYCH, Václav. *Zákon o matrikách, jménu a příjmení s poznámkami a souvisejícími předpisy*, s. 158.

¹³¹ Česko. Vyhláška č. 207 ze dne 8. června 2001, § 5, odst. 1.

¹³² Česko. Zákon č. 301 ze dne 2. srpna 2000, § 1, odst. 1.

¹³³ HENYCH, Václav. *Zákon o matrikách, jménu a příjmení s poznámkami a souvisejícími předpisy*, s. 48, 65-66.

¹³⁴ Tamtéž, s. 66.

¹³⁵ Česko. Zákon č. 301 ze dne 2. srpna 2000, § 14, odst. 1.

dokumentech, tak jak uvedla i předchozí podkapitola, je patrné jeho nezastupitelné postavení.¹³⁶ Proto je třeba přistupovat s respektem vůči zákonným požadavkům pro zápis jména, které ve své podstatě představují závazné právní předpoklady pro určení jména dítěti, kterými se rodiče musí řídit.

Předně musí mít rodiče na paměti, že není možné zapsat zdobnělou, domáckou a zkomolenou podobu jména, jako například Pavlíček, Pája či Pavlík. Dále je nutné se vyvarovat případů, kdy by osoba ženského pohlaví měla mít jméno mužské a opačně. Konečně v případě sourozenců majících společné rodiče je vyloučeno, aby používali stejné jméno.¹³⁷ Výklad k zákonu o matrikách však uvádí, že v případech, kdy společní rodiče chtějí pojmenovat mladšího potomka stejným jménem, jako bylo jméno staršího dítěte, lze tomu tak učinit ve chvíli, kdy tento sourozenec již není naživu.¹³⁸ Naproti tomu však ve srovnání s předchozí právní úpravou naše stávající znění legislativy dovoluje všem dětem majícím pouze jednoho společného rodiče, aby užívali stejné jméno, jako mají jejich polorodi sourozenci.¹³⁹ Těmito ustanoveními je třeba se řídit i v případě učinění prohlášení o užívání dvou jmen, tedy vždy, kdy si osoba sama volí ke stávajícímu jméno druhé nebo tak za ni činí zákonný zástupce.¹⁴⁰ Matrikář zapíše jméno do knihy na základě souhlasného prohlášení obou rodičů, a pokud je očividné, že vybrané jméno splňuje zákonné požadavky, je takto bez dalšího do knihy narození zapsáno. Pokud jsou však přítomné pochybnosti o splnění právních kritérií pro určení jména nebo si matrikář není jist jeho spisovnou podobou, je nutné navrhanou podobu jména ověřit znaleckým posudkem.¹⁴¹ V případě kladného vyjádření a doložení existence tvaru jména opět matrikář vyhoví pouhým zápisem jména do matriční knihy. V opačném případě však o tom vydá zamítavé rozhodnutí. Rodiče tak mají možnost podat opravný prostředek nebo zaujmout pasivní postoj a vyčkat na verdikt soudu, jemuž tuto skutečnost oznámil matriční úřad po nabití právní moci negativního rozhodnutí.¹⁴²

V souvislosti s působností soudů na tomto úseku se dostávám k tomu, že vedle povinnosti rodičů určit jméno dítěti¹⁴³ existují i okolnosti, za nichž je možné jméno zapsat podle vůle pouze jednoho z rodičů ba dokonce i bez jejich spoluúčasti. Jméno potomkovi tedy může určit pouze jeden z rodičů tehdy, pokud není druhý z rodičů znám, jeho způsobilost k právním úkonům je pravomocným rozhodnutím soudu omezena nebo je jí zbaven a také

¹³⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině: Zákon o registrovaném partnerství : komentář*, s. 151.

¹³⁷ Česko. Zákon č. 301 ze dne 2. srpna 2000, § 62, odst. 1.

¹³⁸ HENYCH, Václav. *Zákon o matrikách, jménu a příjmení s poznámkami a souvisejícími předpisy*, s. 155.

¹³⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině: Zákon o registrovaném partnerství : komentář*, s. 153.

¹⁴⁰ HENYCH, Václav. *Zákon o matrikách, jménu a příjmení s poznámkami a souvisejícími předpisy*, s. 156-157.

¹⁴¹ Tamtéž, s. 155-156.

¹⁴² MARKOVÁ, Iveta. *Jméno a příjmení*, s. 24.

¹⁴³ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině: Zákon o registrovaném partnerství : komentář*, s. 151.

tehdy, pokud byl pravomocným rozhodnutím soudu zbaven rodičovské zodpovědnosti či mu byl její výkon pozastaven.¹⁴⁴ Pokud dojde k situaci, kdy se rodiče na jménu nedohodnou do měsíce od narození dítěte nebo žádný z nich není znám, je určení jména pro dítě úlohou soudu.¹⁴⁵ Matriční úřad učiní oznámení soudu také tehdy, kdy se rodiče sice na jméno dohodnou, avšak se jedná o takovou podobu, která nesplňuje výše vzpomínaná kritéria pro zápis do matriční knihy.¹⁴⁶ Soud nejčastěji postupuje tak, že určí jméno, které nejvíce respektuje zájmy dítěte, což v praxi znamená, že je téměř nepravděpodobné, aby soud zvolil jméno, které nebylo předmětem návrhu ani jednoho z rodičů. S ohledem na potřeby dítěte by tak mělo být vyhověno návrhu toho rodiče, který má dítě v péči nebo jej vychovává. Uvedený výklad profesorky Hrušákové logicky míří k ustálení soudní praxe v případech, kdy dochází k výběru jednoho z navrhovaných jmen soudem, na kterém se rodiče nedokázali shodnout, ačkoli soud má při svém rozhodování volnou právní úvahu a není vázán konkrétní podobou jména.¹⁴⁷

3.3 Změna jména

Pokud se nad principem tohoto kroku zamyslíme, lze konstatovat, že o změně jména můžeme hovořit jako o opakované volbě jména. Zejména pak i proto, že matriční úřad povolí změnit jméno za stejných podmínek, jako jsou podmínky pro zápis jména do knihy narození. Pro úplnost a připomenutí je tedy nepřipustná změna jména mužského na ženské či opačně, dále změna jména na podobu domáckou, zkomolenou nebo zdrobnělou a konečně i změna na jméno žijícího bratra nebo sestry.¹⁴⁸ Zde musíme mít na paměti již rozebraný fakt, že jde o identifikační znak fyzické osoby, tudíž je logické znění zákona v tom, že změnit jméno lze pouze v případech, kdy o změnu požádá sama dotyčná osoba nebo její zákonný zástupce.¹⁴⁹ Správní řízení o změně jména tedy nikdy nemůže být zahájeno z moci úřední, protože by tak neexistovala vůle žadatele v podobě žádosti. Ta musí v případě změny rodného jména obsahovat odůvodnění záměru a rodný list. Odůvodnění úmyslu změnit si jméno však na rozdíl od příjmení nelze podřadit pod žádné konkrétní zákonné důvody, protože o žádných zákon o matrikách nehovoří,¹⁵⁰ tudíž správní řízení o změně jména mohou být rozmanitější a četnější v rámci jejich opakovanosti u téhož jedince.

¹⁴⁴ Česko. Zákon č. 301 ze dne 2. srpna 2000, § 18, odst. 1.

¹⁴⁵ Česko. Zákon č. 94 ze dne 4. prosince 1963, § 38, odst. 3.

¹⁴⁶ HENYCH, Václav. *Zákon o matrikách, jménu a příjmení s poznámkami a souvisejícími předpisy*, s.76.

¹⁴⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině: Zákon o registrovaném partnerství : komentář*, s. 155.

¹⁴⁸ Česko. Zákon č. 301 ze dne 2. srpna 2000, § 72, odst. 3.

¹⁴⁹ Tamtéž, § 72, odst. 1.

¹⁵⁰ HENYCH, Václav. *Zákon o matrikách, jménu a příjmení s poznámkami a souvisejícími předpisy*, s. 173.

Jelikož změna jména je zásahem do integrity každého člověka, je v taxativně uvedených případech nutné, aby lidé, jejichž jméno má být změněno, nebo ti, kteří jsou oprávněni za dotyčné podat žádost o změnu jména, s takovým krokem vyslovili svůj souhlas. Jedná se o situace, kdy za nezletilé děti o změnu jejich jména žádají jejich zákonní zástupci, čili nejčastěji rodiče. V uvedených případech je nezbytné, aby se žádostí o změnu souhlasil i druhý s rodičů, v opačném případě by jeho souhlas se změnou mohl být nahrazen kladným rozhodnutím soudu o tom, že je možné o změnu jména požádat. Obdobný je i postup u nezletilých dětí starších 15 let, ovšem s tím rozdílem, že zde je navíc třeba jejich souhlasného vyjádření se změnou jejich jména.¹⁵¹ Zvýšená pozornost ochraně před neoprávněnými zásahy do jména nezletilých osob vyplývá i z požadavku zákona o matrikách pojednávající o skutečnosti, kdy k povolení změny jména nedojde, pokud by byla v rozporu s potřebami nezletilého.¹⁵² Z předložených informací můžeme vyčíst tendenci směřující k zájmu na tom, aby změna jména a celý její proces, nepředstavovaly konfliktní stanoviska mezi nezletilými a jejich zástupci, díky čemuž lze dosáhnout zamýšlený prospěch, oproti stavu původnímu.

Samotný proces rozhodování o povolení změny jména nebo o zamítnutí takové žádosti spočívá v tom, že žádost projednává správní úřad vedoucí matriku v tom obvodu, v němž má žadatel či nezletilý trvalý pobyt.¹⁵³ Lhůta pro vydání rozhodnutí, pokud jej není možno vydat dříve, činí 30 dnů.¹⁵⁴ V případě, že bude mít matrikář pochybnosti o tvaru jména či jeho spisovné podobě, postupuje se obdobně, jako u zápisu jména pro novorozené dítě. Žadatel tak musí doložit znalecký posudek dokazující existenci žádaného jména.¹⁵⁵ Po posouzení a uvážení předložených důvodů ke změně matrikář buďto žádosti nevyhoví a vydá o tom rozhodnutí s možností odvolání nebo změnu jména povolí stejným způsobem.¹⁵⁶ S rozhodnutím povolujícím změnu jména je spojeno zpoplatnění tohoto úkonu. Jsou stanoveny dvě výše správních poplatků za změnu jména či příjmení zvlášť, a to 1 000 Kč v případě jména na rozdíl od sazeb za změnu příjmení, které činí 100 Kč nebo 1000 Kč.¹⁵⁷ Pro vysvětlení lze jednoduše říci, že jejich výše je stanovena dle celospolečenské nutnosti žádané změny, protože v případě změny příjmení jsou zde taxativně vymezeny důvody pro změnu příjmení za nižší poplatek, přičemž změna za vyšší poplatek již na žádné specifické důvody

¹⁵¹ MARKOVÁ, Iveta. *Jméno a příjmení*, s. 25-26.

¹⁵² Česko. Zákon č. 301 ze dne 2. srpna 2000, § 72, odst. 4.

¹⁵³ MARKOVÁ, Iveta. *Jméno a příjmení*, s.25.

¹⁵⁴ Česko. Zákon č. 500 ze dne 24. června 2004, § 71, odst. 3.

¹⁵⁵ HENYCH, Václav. *Zákon o matrikách, jménu a příjmení s poznámkami a souvisejícími předpisy*, s. 167.

¹⁵⁶ Česko. Zákon č. 301 ze dne 2. srpna 2000, § 87, odst. 2.

¹⁵⁷ Česko. Zákon č. 634 ze dne 26. listopadu 2004, položka 154, sazebníku.

vázána není. Změna jména v každém případě pak také není vázána na žádné specifické důvody, tudíž opět spadá do vyšší sazby.

Zde můžeme vidět interakci rodičů a státu na konečné podobě jména dětí v jednotlivých případech. Právo dětí na jméno je tedy chráněno tím, že nejprve stát udává právní směr rodičům pro opodstatněný výběr jména. Pokud ti se však tohoto úkolu nezhostí s patřičnou dávkou zodpovědnosti nebo jim v tom brání vážné překážky, jsou soudy jakožto státní instituce připraveny dát dětem jména, která jejich nositele budou nejen identifikovat, ale především reprezentovat.

Tento úsek práce upozorňuje i na postavení dětí a jejich jmen ve vztahu k jejich rodičům a také ukazuje, jakou jinou pozici, nežli je závislost dítěte na vůli rodiče při určení jména, může zaujímat dítě ve spojitosti s jeho jménem. Jedná se o fakt v případě řízení o změně jeho jména, kdy je nezletilé, ale již starší 15 let. Tehdy za něj sice žádost podává zákonný zástupce, ale je nezbytné, aby nezletilý vyslovil se změnou svůj souhlas, tudíž disponuje nezastupitelným spolurozhodovacím oprávněním, pocházejícím pouze z jeho svobodné vůle. Po dosažení zletilosti, potažmo svéprávnosti, ačkoli se už o dítě v právním slova smyslu nejedná, pak může dle již vysvětlených pravidel požádat o změnu jména bez jakékoli intervence rodičů.

4 Význam příjmení v životě člověka

Tato kapitola čtenáře seznámí s okolnostmi užívání příjmení, které při každodenní komunikaci nikterak zvláště nevnímáme, protože se ukrývají v pozadí našeho běžného vystupování. Jedná se prvně o samotný původ a opodstatnění existence příjmení a jeho vliv na současnou podobu příjmení a rozhodování o ní. Rovněž zde vyjádříme vztah konkrétních aspektů příjmení k postavení dětí a manželů.

4.1 Význam původu příjmení

Osoby byly nejprve označovány pouze rodnými jmény, avšak tato situace nemohla být udržitelná donekonečna, pokud mělo pojmenování osob plnit svoji hlavní a to rozlišovací funkci.¹⁵⁸ Nejprve se pro přesnější identifikaci obyvatel se stejným osobním jménem používaly různě modifikované tvary tohoto jména, s nárůstem počtu obyvatel však byla identifikační úloha jména dosti znesnadněna, a proto si od 13. století lidé za jméno začali připojovat další označení. Tato označení vyjadřovala například tělesné vlastnosti jako Vysoký, Malý, Dlouhoprstý nebo Hrbatý. Mohla vyjadřovat i povolání jako Rybář, Švec, Mlynář, Pekař či Truhlář. Také místo, kde dotyčný člověk žil, jej mohlo lehce ztotožnit podle charakteristických rysů okolí jeho obydlí jako třeba Zálesný a Podhorský. Příjímí byla tvořena i z přezdívek podle individuálních vlastností jedinců, vyskytovali se tedy přezdívky jako Pravička pro osobu mající pouze pravou ruku nebo Ptáček pro toho, kdo si rád pískal. Díky uvedeným označením se u nás vytvořila pojmenování pocházející z názvů věcí, zvířat, přírodních i nadpozemských úkazů, která se v jejich užívání pro určování totožnosti osob osvědčila. Je tedy více než zřejmé, že tento postup zavedl vzniku dvoujmennosti, a ačkoli tato označení ještě nebyla dědičná, i přesto je považujeme za předchůdce dnešního dědičného příjmení.¹⁵⁹

Pojmenování, o nichž můžeme skutečně hovořit jako o dědičných příjmeních, se začala ustalovat a zakotvovat jako taková až mezi 14. a 18. stoletím, kde si můžeme všimnout rozdílného nástupu užívání příjmení v různých společenských vrstvách. Nejprve se příjmení užívala u šlechty, později u měšťanů, sedláků a dělníků.¹⁶⁰ Konečně v roce 1786 byla patentem císaře Josefa II. uzákoněna ustálenost a dědičnost příjmení a to jak pro měšťany, tak pro lidi žijící na venkově a dělníky. Tento právní předpis vyžadoval důsledné vedení záznamů

¹⁵⁸ MOLDANOVÁ, Dobrava. *Naše příjmení*, s. 8.

¹⁵⁹ KNAPPOVÁ, Miloslava a Miloslava KNAPPOVÁ. *Naše a cizí příjmení v současné češtině*, s. 6-7.

¹⁶⁰ MOLDANOVÁ, Dobrava. *Naše příjmení*, s. 9.

a evidencí o jménech a o existenci obyvatel, tudíž bylo třeba závazné a ustálené podoby jména a příjmení pro rozlišení jednotlivců, aby se předešlo jejich záměně.¹⁶¹ V roce 1811 byl pak vydán Obecný občanský zákoník, podle kterého se řídilo i nabývání příjmení, přičemž otázky změny příjmení byly upraveny v odlišném předpise.¹⁶² Co se zahraničního vývoje užívání příjmení týče, byla situace taková, že od 10. století začali dědičná příjmení užívat potomci urozených pánů, přičemž v následujících šesti stoletích došlo k ustálení zvyku dědit příjmení předešlé generace nejprve ve Francii, v Anglii, dále v Německu a posléze v celé Evropě.¹⁶³ Díky předloženým historickým souvislostem je možné blíže si představit původ našich příjmení a okolnosti života našich předků, které v dnešní době již mohou působit neutrálně, stejně tak jako lze nalézt případy příjmení, která svým nositelům v dnešní době činí skutečné obtíže při vystupování na veřejnosti.

Jelikož právě význam v původu příjmení může mít velmi často dalekosáhlé důsledky pro aplikaci současné praxe při rozhodování o podobě příjmení, je na místě zdůraznit vzájemnou provázanost závislosti opodstatnění původu a významu příjmení na vztahu k rozhodovací činnosti matrikářů o změně příjmení. Předně matrikář musí posoudit již zmíněnou samotnou podobu příjmení, ve vztahu k podmínkám jeho vzniku a současným potřebám společnosti. Dále pak nesmí být opomíjena ta skutečnost, že dědičné příjmení je jedním z nejvýznamnějších determinantů určujících rodinnou příslušnost a původ jednotlivce,¹⁶⁴ protože příjmení tak představuje pouto spojující rodiny v průběhu staletí, stejně tak dědictví dané nám z minulosti a dar, který vkládáme svým potomkům do budoucnosti.¹⁶⁵ Z uvedeného je zjevné, že s podobou příjmení nelze nakládat nahodile, avšak je třeba respektovat níže uvedené zákonné mantinely.

Žadatel proto svoji žádost o změnu musí odůvodnit hanlivostí či směšností svého příjmení a předložit, v čem je uvedená vlastnost příjmení spatřována a jak se projevuje v praxi. V případě, že matrikář nazná, že se jedná o objektivní uvedené důvody, protože například pan Vozihnoj v dřívější době nepředstavoval směšné asociace oproti aktuální pokrokové přítomnosti, rozhodne o povolení změny příjmení za nižší správní poplatek. V opačném případě však, kdy je taková žádost podmíněna subjektivními pocity žadatele, protože příjmení v minulosti vyjadřovalo činnost běžnou dnešní a žadateli se například pouze nelíbí, může matrikář změnu příjmení povolit pouze za vyšší správní poplatek. Tímto je

¹⁶¹ KNAPPOVÁ, Miloslava a Miloslava KNAPPOVÁ. *Naše a cizí příjmení v současné češtině*, s. 9-12.

¹⁶² MACHÁČKOVÁ, Lenka. *Právo a rodina*, s. 5.

¹⁶³ SMITH, Elsdon Coles. *American surnames*, s. 1.

¹⁶⁴ REDMONDS, George, Turi KING a David HEY. *Surnames, DNA, and family history*, předmluva.

¹⁶⁵ FREEMAN, J.W. *Surnames*, s. 4.

chráněna stálost a jistota v užívání příjmení a tím i identifikaci lidí před neopodstatněnými zásahy do podoby celého jména. Znalost uvedeného je nepostradatelná pro správný výklad a pochopení provázanosti problematiky příjmení s rozhodováním ve správním řízení v následujících kapitolách, především v oblasti správní poplatků na úseku změny příjmení.¹⁶⁶

4.2 Užívání příjmení

Všechny osoby jsou povinny v úředním styku používat své příjmení ve tvaru a počtu, v jakém je či jsou uvedena v jejich matričním dokladu.¹⁶⁷ Oproti rodnému jménu, která lze zapsat a užívat nanejvýše dvě, v případě příjmení právní úprava dovoluje užívání i více příjmení u jedné fyzické osoby. Nejvyšší možný počet příjmení není explicitně stanoven, oproti tomu jsou však taxativně vymezeny případy, v nichž je možné více příjmení užívat. Jedná se o situace, kdy osoba více příjmení nabyla dle dřívější právní úpravy a současná situace takovému užívání nebrání. Také souhlasné prohlášení o užívání společného vícečetného příjmení jednoho ze snoubenců opravňuje druhého snoubence a následně manžela k nabytí více příjmení a tedy k takovému užívání. Obdobně v případě prohlášení snoubenců při uzavírání manželství o tom, že budou užívat společné příjmení jednoho z nich, přičemž jeden z manželů bude na druhém místě i nadále užívat své příjmení dosavadní, má za následek používání více příjmení. Konečně i děti mohou získat právo užívat více příjmení v případě, že budou nositeli příjmení po rodičích, kteří taková příjmení užívají.¹⁶⁸

Podmínky pro užívání příjmení musí korespondovat i s podmínkami pro změnu příjmení, pro níž mohou být důvody různorodé. V případě žádosti o změnu příjmení musí být žádost vedle odůvodnění a rodného listu doložena oproti případu žádosti o změnu jména navíc i oddacím listem, úmrtním listem, rozsudkem o rozvodu či souhlasem druhého manžela se zamýšlenou změnou příjmení.¹⁶⁹ V každém případě je možné změnu povolit pouze na základě žádosti osoby nosící příjmení, které má být změněno a to buďto z důvodu, že se jedná o příjmení hanlivé, směšné nebo z jiného vážného důvodu.¹⁷⁰ Odůvodněnost žádosti je třeba vždy pečlivě posoudit a zároveň nepodceňovat předložená fakta žadatelů, protože na kladné vyřízení není právní nárok, přičemž pro povolení změny příjmení hanlivého či směšného je třeba předložit, že uvedené příjmení jeho nositeli činí nadbytečné problémy. Pod tyto případy lze podřadit například příjmení Hnát, Uličník nebo Hloupá. Zejména pak případ paní Hloupé,

¹⁶⁶ MARKOVÁ, Iveta. *Jméno a příjmení*, s.28-29.

¹⁶⁷ Česko. Zákon č. 301 ze dne 2. srpna 2000, § 68.

¹⁶⁸ Tamtéž, § 70, odst. 1.

¹⁶⁹ HENYCH, Václav. *Zákon o matrikách, jménu a příjmení s poznámkami a souvisejícími předpisy*, s. 173.

¹⁷⁰ Česko. Zákon č. 301 ze dne 2. srpna 2000, § 72, odst. 1 a 2.

kteřá vystupuje ve školním prostředí jako učitelka, jak uvádí Knappová, zajisté navodí přinejmenším úsměvnou asociaci nejen žákům, ale například i jejich rodičům. Jiným vážným důvodem pro změnu může být například fakt, že příjmení jejich nositelům znepríjemňuje každodenní vystupování na veřejnosti, protože jejich příjmení je příliš krátké a při představení splývá se jménem nebo je příliš dlouhé,¹⁷¹ ba dokonce se píše v rozporu s pravidly českého pravopisu jako v případě pana Procházky, který představuje podstatné jméno procházka, a proto pro něj může být vhodnější příjmení Procházka.¹⁷² Rozdíl mezi uvedenými důvody spočívá ve výši správních poplatků za povolení změny příjmení, o kterých pojednává podkapitola č. 4.5.¹⁷³

Uvedené zásady platí obecně pro všechny případy a nositele příjmení, existují však různé životní situace, v nichž dochází ke specifickým okolnostem, jako například uzavření manželství a soužití v něm, stejně jako narození dítěte a doba jeho nezletilosti, po kterou jsou rodiče oprávněni činit za dítě právní úkony, a proto je těmto případům věnována bližší pozornost v následujících podkapitolách.

4.3 Právní úprava příjmení manželů a jeho změna

Při uzavírání manželství snoubenci musí prohlásit, zda budou v manželství používat příjmení jednoho z nich jako společné, zda si ponechají každý své dosavadní nebo jestli budou používat příjmení jednoho z nich jako společné s tím, že jeden z nich si ponechá své dosavadní na druhém místě. V případě, že by dotyčný chtěl používat své vícečetné příjmení na druhém místě, může takovým způsobem uvádět jen jedno vybrané příjmení z více dosavadních. Které z nich však současná právní úprava neurčuje, tudíž volba je čistě na vůli snoubence s tím, že druhý z nich s takovou volbou musí souhlasit.¹⁷⁴ Ovšem tento postup je možný pouze do 31. prosince 2013, protože s účinností nového občanského zákoníku, od 1. ledna 2014 již připojení druhého příjmení z původního zdvojeného příjmení není podřízen vůli jeho nositele. Nová právní úprava totiž udává, že snoubenec si za společné příjmení může připojit to, které je na prvním místě v rámci původního vícečetného příjmení.¹⁷⁵ V případě, že si každý ponechá své dosavadní příjmení, musí prohlásit, které z nich budou užívat jejich společné děti, protože nelze připustit okolnost, že by některé děti měly příjmení po matce a některé po otci. Při uzavírání manželství se tedy žena a muž mohou svobodně rozhodnout,

¹⁷¹ KNAPPOVÁ, Miloslava a Miloslava KNAPPOVÁ. *Naše a cizí příjmení v současné češtině*, s. 177-178.

¹⁷² Tamtéž, s. 148.

¹⁷³ Česko. Zákon č. 634 ze dne 26. listopadu 2004, položka 154, písm. a), b) sazebníku.

¹⁷⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině: Zákon o registrovaném partnerství : komentář*, s 29-30.

¹⁷⁵ Nový občanský zákoník: 7 změn, které ovlivní vaši rodinu - Měšec.cz. *Měšec.cz*, 2013.

jaké příjmení budou užívat s ohledem na omezení výběru pouze z těch příjmení, která oba užívají v době sňatku, přičemž se nejedná o libovůli jednoho z nich, ale je nutná oboustranná dohoda či souhlas druhé osoby. Tímto jsme se ve své podstatě dopátrali k jednomu z možných způsobů změny příjmení u dospělé osoby. Jiná změna příjmení, už nikoli v důsledku uzavření sňatku, ale již za trvání manželství pak možná je, ovšem vedle obecných důvodů ke změně pak musí být přítomen i souhlas obou manželů a to v případě, kdy mají společné příjmení. Za podmínky užívání společného příjmení s tím, že jeden z manželů uvádí na druhém místě své předchozí příjmení, lze povolit pouze změnu příjmení společného. Pokud ale užívají každý své původní příjmení, je možné povolit změnu jednomu z nich na příjmení, které používá druhý manžel, který s takovou změnou vysloví svůj souhlas.¹⁷⁶ Důležité je říci, že v případě povolení změny příjmení jednomu z manželů, který užívá společného příjmení i pro děti, se změna příjmení vztahuje i na příjmení druhého manžela a nezletilých dětí. Podobně v situaci, kdy sice mají manželé příjmení různá, ale je povolena změna příjmení tomu manželovi, který je rodičem dítěte, nosící stejné příjmení, se změna dotýká i příjmení nezletilého dítěte.¹⁷⁷

V případě rozvodu je možné, aby ten z manželů, jež přijal příjmení druhého manžela jako společné, do měsíce po nabytí právní moci rozhodnutí o rozvodu pouze bezplatně prohlásil, že hodlá opět užívat své předchozí příjmení nebo že upouští od uvádění společného příjmení vedle svého původního v případě, kdy si své předchozí ponechal na druhém místě. Předchozím příjmením se rozumí to, které měl v době uzavírání manželství. K takovému prohlášení se může a zároveň nemusí jeden z rozvedených manželů uchýlit bez ohledu na vůli a přesvědčení druhého z nich. Jedná se tedy o jednostranný právní úkon, jehož právní účinky nastanou doručením konkrétnímu matričnímu úřadu.¹⁷⁸ I zde se projevuje účinek, v úvodu podkapitoly zmíněné, nové právní úpravy od 1. ledna 2014, která prodlužuje lhůtu pro učinění prohlášení rozvedeného manžela o tom, že přijímá zpět své původní příjmení nebo upouští od užívání společného příjmení vedle připojeného původního, a to z jednoho na šest měsíců od nabytí právní moci rozsudku o rozvodu manželství.¹⁷⁹ Tento krok je tedy dalším specifickým způsobem změny příjmení ve vztahu k manželství, přesněji jeho rozvodu. V případě, kdy manželství zanikne smrtí jednoho z manželů nebo prohlášením za mrtvého, však takové prohlášení o změně užívání příjmení není možné učinit. Stejně tak je nutno rozlišovat situace, kdy je prohlášeno za neplatné, protože v takovém případě manželství ani nevzniklo, tudíž nemohlo dojít ani k právoplatnému nabytí společného příjmení a osoba tak přímo ze zákona

¹⁷⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině: Zákon o registrovaném partnerství : komentář*, s 29-31.

¹⁷⁷ Česko. Zákon č. 301 ze dne 2. srpna 2000, § 73, odst. 2 a 4.

¹⁷⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině: Zákon o registrovaném partnerství : komentář*, s 116-117.

¹⁷⁹ Nový občanský zákoník: 7 změn, které ovlivní vaši rodinu - Měšec.cz. *Měšec.cz*, 2013.

musí opět užívat příjmení, jež měla v době sňatku.¹⁸⁰ O uzavřeném manželství a dohodě o jejich příjmení a případně i o příjmení jejich dětí je učiněn zápis do matriční knihy manželství.¹⁸¹ O žádosti ve věci změny příjmení rozhoduje matriční úřad ve správním obvodu, v němž má žadatel trvalý pobyt.¹⁸²

Je na místě ještě podotknout, že příjmení žen se obvykle tvoří v souladu s pravidly české mluvnice, tedy s koncovkou „-ová“. Obvykle proto, že dnešní stoupající četnost sňatků s cizinci umožnila vzniknout výjimkám, za kterých je možné při uzavírání manželství uvést příjmení ženy v mužském tvaru. Je tomu tak možné na žádost ženy, pokud jde o cizinku, občanku mající za manžela cizince, o občanku, která má nebo bude mít trvalý pobyt v cizině nebo o občanku, která není české národnosti.¹⁸³

4.4 Právní úprava příjmení dětí a jeho změna

Zákon o rodině hovoří o tom, že děti následují příjmení rodičů, a to buďto jejich společné nebo příjmení jednoho z nich, na kterém se společně před uzavřením sňatku dohodli.¹⁸⁴ Pokud však rodiče nejsou sezdáni, a tudíž mají příjmení různá, musí se o příjmení jejich dítěte dohodnout při souhlasném určení otcovství. Pokud by nedošlo k souhlasnému určení otcovství, stane se tomu tak na základě pravomocného rozsudku soudu o určení otcovství s tím, že rodiče mají stále právo se na příjmení dítěte dohodnout, ovšem pokud se nedohodnou, zákon o matrikách pojednává o možnosti, že příjmení určí soud. Vždy se však bude jednat o příjmení jednoho z rodičů nebo o příjmení dítěte, které mají v době uzavírání dohody či určení soudem. Soud nemá stanovena žádná taxativní kritéria pro určení příjmení, ale vzhledem k zájmům a potřebám nezletilých je z povahy věci vhodné, aby zvolil příjmení, které nosí ten z rodičů, do jehož péče bylo svěřeno. Stejným způsobem lze příjmení určit i u nezletilého dítěte staršího patnácti let, ovšem zde je již nutný jeho souhlas s dohodou o příjmení, protože je to jeden ze způsobů, jakým může dojít ke změně jeho dosavadního příjmení, například na společné příjmení rodiny v případě znovu provdaného biologického rodiče. Při narození potomka mimo manželství ženě, která neví, kdo je otcem, se příjmení dítěti určí podle příjmení, které měla jeho matka v době porodu.¹⁸⁵ Narodí-li se dítě ve lhůtě 300 dnů po zániku manželství nebo po prohlášení jeho neplatnosti, bude dítěti určeno příjmení, na kterém se rodiče dohodli při uzavírání manželství jako na příjmení jejich

¹⁸⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině: Zákon o registrovaném partnerství : komentář*, s 116-117.

¹⁸¹ Česko. Zákon č. 301 ze dne 2. srpna 2000, § 20, odst. 1, písm. d).

¹⁸² Tamtéž, § 74, odst. 1.

¹⁸³ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině: Zákon o registrovaném partnerství : komentář*, s. 30.

¹⁸⁴ Česko. Zákon č. 94 ze dne 4. prosince 1963, § 38, odst. 1.

¹⁸⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině: Zákon o registrovaném partnerství : komentář*, s. 152,155.

společných dětí. Uvedená domněnka otcovství by neplatila, kdyby matka dítěte, které se jí narodilo v této lhůtě, uzavřela nové manželství. Pak by byl za otce považován její nový manžel a dítě by neslo jejich společné příjmení nebo to, na kterém se noví manželé dohodli.¹⁸⁶

Jedna ze zajímavostí v oblasti určení příjmení narozenému dítěti je, že český právní řád rodičům s různým příjmením neudává přesnou lhůtu pro dohodu o určení příjmení dítěti. Z výkladu ustanovení o tom, že dítě má společné příjmení svých rodičů nebo příjmení toho rodiče, které bylo jako příjmení dětí dohodnuto, však vyplývá, že je zde společenský zájem na tom, aby příjmení pro dítě bylo určeno co nejdříve po jeho narození.¹⁸⁷ Naproti tomu slovenský právní systém vyžaduje, aby rodiče dohodu o příjmení dítěte oznámili matričnímu úřadu nejpozději do tří dnů od jeho narození.¹⁸⁸

S užíváním a změnami příjmení rodičů, často dochází i ke změnám příjmení jejich dětí a to buďto přímo ze zákona nebo na základě projevu vůle rodičů. V prvním případě dochází ke změně příjmení dítěte přímo ze zákona v okamžiku uzavření manželství matky s otcem tehdy, když neslo příjmení matky, která uzavřením manželství bude užívat příjmení svého manžela, tedy otce dítěte jako společné. Je tomu tak i v případě, kdy si manželé ponechají každý své dosavadní příjmení a při uzavírání sňatku se dohodnou, že jejich společné děti budou nosit příjmení otce. Automaticky ke změně příjmení dítěte dochází při osvojení dítěte na příjmení osvojitelů a v případě zrušení osvojení dítěte nabývá zpět své předchozí příjmení. Ve druhé situaci ke změně příjmení dítěte nedochází automaticky, ale jen tehdy, když matka dítěte, u něhož nebylo určeno otcovství, uzavře manželství a manželé prohlásí, že příjmení uvedené pro jejich společné děti bude mít i toto dítě ve snaze, aby celá rodina nebo alespoň všechny děti nesly společné příjmení. Pokud by se však ve všech výše uvedených případech jednalo o již zletilé dítě, ke změně příjmení by způsoby, o kterých bylo právě pojednáno především v souvislosti se změnou příjmení rodičů, nemohlo dojít. Je tomu tak proto, že se jedná o individuální znak každého jedince, o kterém má právo rozhodovat výhradně sám dle svého přesvědčení, aniž by mu byly do této sféry činěny zásahy neshodující se s jeho již vyspělou vůlí.¹⁸⁹

Co se týče změn příjmení dětí z jiných pohnutek, než jsou uvedené důvody v souvislosti se změnou příjmení rodičů, jedná se opět o situace změny příjmení na žádost, kdy zákonný zástupce může požádat o změnu z obecných důvodů hanlivosti, směšnosti či jiného vážného důvodu, přičemž jsou zkoumány zájmy nezletilých jedinců, a proto je změna

¹⁸⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině: Zákon o registrovaném partnerství : komentář*, s. 152.

¹⁸⁷ Tamtéž, s. 151.

¹⁸⁸ Slovensko. Zákon č. 36 z 19. januára 2005, § 40, odst. 2.

¹⁸⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině: Zákon o registrovaném partnerství : komentář*, s. 156-158.

nepřípustná v případě, byla-li by v rozporu s nimi.¹⁹⁰ Neopomenutelným požadavkem chránícím zájmy nezletilých je fakt, že se žádostí o povolení změny příjmení nezletilého dítěte musí být vysloven souhlas druhého rodiče, který je buďto dán osobně před matričním úřadem nebo je vyjádřen na souhlasu s navrhovanou změnou úředně ověřeným podpisem druhého rodiče.¹⁹¹

Pokud zákonní zástupci žádají o změnu příjmení nezletilého staršího patnácti let, je stanoveno, že k takovému právnímu úkonu musí být připojen i souhlas nezletilého.¹⁹² Změnou příjmení, která je jistě v zájmu a ku prospěchu dítěte, může být například případ sedmiletého žáka základní školy, který se jmenoval Dědek, a proto byl vystaven nelibivému posměchu svých spolužáků.¹⁹³ Celý systém rozhodování matričních úřadů o změně příjmení je postaven na tom, že je při rozhodování užíváno správního uvážení, z čehož vyplývá, že jsou zkoumána individuální specifika odůvodněnosti každého případu a na změnu není právní nárok.¹⁹⁴ Posuzují se tedy okolnosti každé žádosti, do jaké míry a zda je změna nutná a prospěšná, aniž by byl rozhodující orgán předem vázán způsobem rozhodnutí. Správní řízení o změně příjmení se zahajuje, probíhá a ukončuje stejným způsobem, jak o tom bylo pojednáno v kapitole o změně jména.

4.5 Správní poplatky za změnu příjmení

Jak již bylo nastíněno v případech povolení změny jména, obdobně, pokud dojde k povolení změny příjmení, je spolu s vyhovujícím rozhodnutím uložena i povinnost uhradit správní poplatek. Poplatek ve výši 100 Kč je stanoven pro změnu příjmení hanlivého, směšného, výstředního, zkomoleného, cizojazyčného nebo ze stávajícího na dřívější příjmení.¹⁹⁵ Z povahy uvedených důvodů je zřejmé, že poskytují určitý možný způsob úlevy pro jejich nositele, kterým jejich příjmení může při vystupování na veřejnosti činit potíže nebo se za něj oprávněně stydí. Poplatek ve výši 1 000 Kč lze ale uložit v jiných případech pro změnu příjmení, které nenaplňují vážnost situací spadajících do poplatku ve výši 100 Kč.¹⁹⁶ Mohou však nastat i okamžiky, kdy není vybírán poplatek žádný a to tehdy, prohlásí-li rozvedený manžel do 30 dnů od právní moci rozhodnutí o rozvodu, že přijímá své dřívější

¹⁹⁰ Česko. Zákon č. 301 ze dne 2. srpna 2000, § 72, odst. 1, 2, a 4.

¹⁹¹ Tamtéž, § 76, odst. 2 a 3.

¹⁹² Tamtéž, § 76, odst. 1, písm. g).

¹⁹³ KNAPPOVÁ, Miloslava. *Naše a cizí příjmení v současné češtině*, s. 178.

¹⁹⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině: Zákon o registrovaném partnerství : komentář*, s. 157.

¹⁹⁵ Česko. Zákon č. 634 ze dne 26. listopadu 2004, položka 154, písm. a), sazebníku.

¹⁹⁶ Tamtéž, položka 154, písm. b).

příjmení nebo rodné.¹⁹⁷ Jak již bylo předesláno v podkapitole 4.2, od ledna 2014 tak lze učinit v prodloužené lhůtě do půl roku. Zde je pro lepší představu vhodné zmínit skutečný případ, kterým se zabýval matriční úřad v době, kdy jsem u něj působila na praxi.

Užívání příjmení je velice subjektivní záležitostí každého jedince, a proto v některých případech může být posuzování odůvodněnosti a oprávněnosti jeho změny velmi diskutabilní. Vezměme si například následující situaci. Pan Slepica podal žádost o změnu příjmení, kterou podložil důvody, že jeho příjmení je hanlivé a směšné, protože vyvolává v okolí smích a při představování se cítí velmi nejistý a rozpačitý, což snižuje jeho sebedůvěru. Příslušný matriční úřad změnu z důvodů uvedených žadatelem nepovolil a řízení usnesením přerušil společně s výzvou k zaplacení správního poplatku 1 000 Kč s tím, že v uvedeném případě lze změnu povolit z jiného vážného důvodu, nežli je hanlivost či směšnost příjmení Slepica. Správní orgán své rozhodnutí odůvodnil tím, že se jedná o zcela běžné a užívané příjmení vyjadřující historické opodstatnění odvozené od názvů zvířat. Žadatel se s názorem prvoinstančního orgánu neztotožňoval a podal proti usnesení odvolání. Odvolací úřad se ve svém rozhodnutí s názorem prvostupňového orgánu ztotožnil a vyslovil, že změna příjmení v situaci, kdy k ní má jedinec jiné vážné subjektivní důvody možná je, ale nelze ji zahrnovat pod taxativně vymezené důvody změny za nižší správní poplatek, a proto bylo povolení změny příjmení pana Slepici podmíněno zaplacením poplatku ve výši 1 000 Kč.

V sazebníku je pamatováno i na situace, kdy se změna příjmení týká celé rodiny, tedy rodičů, nezletilých dětí nebo manželů, kteří mění svá dosavadní příjmení na společné. V takových případech se za změnu příjmení více lidem vybírá pouze jeden správní poplatek.¹⁹⁸

Doposud jsem se věnovala rozboru správních poplatků při změně příjmení, avšak správní poplatek se platí i při změně jména rodného. Není tomu tak pouze v případech, kdy o změnu žádá osoba, která si změnila pohlaví nebo se jedná o změnu jména osvojených dětí či o změnu, která je nutná z důvodu neúplných a nesprávných údajů v matrice. Žadatel, který žádá o změnu jména, za tuto změnu zaplatí 1 000 Kč.¹⁹⁹ Zde si lze všimnout rozdílu mezi úpravou změny jména a změny příjmení, kdy jméno lze změnit pouze za vyšší z poplatků. Je tomu tak proto, že změna jména není takovým nutným zásahem, jako tomu je v některých případech u změny příjmení. Předně proto, jak již bylo řečeno v kapitole o zápisu a změně jména, že právní úprava nedovoluje zápis jména zkomoleného nebo jinak nepřijatelného,

¹⁹⁷ Tamtéž, položka 154, poznámka 1.

¹⁹⁸ Tamtéž, pozn. 1, sazebníku.

¹⁹⁹ Česko. Zákon č. 634 ze dne 26. listopadu 2004, položka 154, písm. b) sazebníku.

takže tímto odpadají důvody, které by pro změnu byly bezpodmínečně nutné. Dále, jak vyplývá z kapitoly o historii jména ve srovnání s kapitolou o původu a významu příjmení, nevyjadřuje toliko vazeb na minulost a rodinnou tradici, tudíž není třeba striktní a omezující právní úpravy v ohledu podmínek a důvodů ke změně jména, na rozdíl od nutnosti existence podmínek pro změnu příjmení. A jelikož zatím právní úprava jména postrádá omezující podmínky pro jeho změnu nebo četnost změn, existence vyšší sazby správního poplatku za tento úkon reprezentuje cíl demotivovat veřejnost k nahodilým změnám jména.

Z výše uvedeného vyplývá, že úprava správních poplatků v oblasti změny jména a příjmení je nepostradatelnou součástí našeho právního řádu a to zejména ve spojitosti s faktem, že jméno a příjmení by mělo být měněno jen v nezbytných případech a chápáno tak jako nedílná a stabilní součást našeho života. Je zřejmé, že důsledně a logicky zpracovaná poplatková legislativa, která reflektuje požadavky zákona o matrikách na odůvodněnost změny příjmení a dotváří případné její nedostatky ve vztahu ke jménu, podporuje důležitost nezastupitelné úlohy jména a příjmení v životě každého člověka.

Z uvedených sdělení vyplývá vzájemná sounáležitost manželů při vystupování na veřejnosti a v právních vztazích, vztahujících se k užívání jejich příjmení. Předně uzavřením manželství vzniká možnost užívání společného příjmení, které za svobodna užíval jeden ze snoubenců, což ukazuje vliv manželského svazku na podobu příjmení manželů. Rovněž samotná existence manželství zavazuje manžele ke spolurozhodování v situacích, kdy jeden z nich požádá o změnu svého příjmení. Tehdy je totiž žadatel užívající společné příjmení omezen nejen souhlasem druhého manžela, ale také tím, že pokud užívají každý své příjmení, lze změnu provést pouze na příjmení druhého z manželů.

Je zde také zřetelně ukázána pozice dětí a rodičů v situacích změny příjmení, kdy v některých případech změn příjmení rodičů, mají děti jen omezené možnosti vyhnout se dopadu změny i na jejich příjmení. Na druhou stranu existují i situace pamatující především na svobodnou vůli nezletilých starších 15 let, v nichž je ke změně vyžadován jak souhlas jej samotného, tak i druhého rodiče.

5 Jméno a příjmení modifikované akademickým prostředím

Jak již samotný název napovídá, bude následující kapitola věnována podobě jména a příjmení ve spojitosti s užíváním akademických titulů, které je možné získat pouze úspěšným ukončením studia vysoké školy. Jelikož je tato diplomová práce věnována problematice jména a příjmení a je tvořena právě na akademické půdě, považují za vhodné pozastavit se nad těmito úzce spolu souvisejícími světy. Konečně, studium vysoké školy jde ruku v ruce s cílem získat akademický titul, který mnohým absolventům vysokých škol otevírá dveře do nové a úspěšné etapy života. Co však je zapotřebí splnit proto, abychom o někom mohli tvrdit, že je absolventem vysoké školy mající právo užívat akademický titul? A kdo z nás, absolventů vysoké školy s jistotou ví, od jakého okamžiku může akademický titul užívat společně se svým jménem a příjmením? K čemu vůbec slouží diplom, na jehož předání jsme tak netrpělivě a toužebně čekali? A v případě, že má někdo různých i stejných titulů více, často nastávají pochybnosti, v jakém pořadí a které z nich používat? V následujících řádcích se vynasnažím odpovědět na vytyčené otázky s ohledem na současnou právní úpravu a názory odborné veřejnosti.

5.1 Vzdělávací proces na vysoké škole jako cesta k akademické podobě jména

Dle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o vysokých školách“), jsou to výhradně vysoké školy, které mají právo přiznávat akademické tituly.²⁰⁰ Aby mohl být akademický titul osobě přiznán, je zřejmé, že tak může být učiněno až po splnění předem stanovených závazných kritérií v rámci předepsaného postupu. Prvním krokem k užívání akademické podoby jména je podání přihlášky ke studiu na určité vysoké škole a s tím spojené splnění požadavků pro přijetí do prvního ročníku některého z nabízených studijních oborů v rámci akreditovaného studijního programu. Vysoká škola či její fakulta na úřední desce zveřejňují nejméně s čtyřměsíčním předstihem termín pro podání přihlášek ke studiu, způsob jejich předložení a podmínky pro přijetí. Podmínkami pro přijetí ke studiu do bakalářského či magisterského studijního programu je dosažení středního vzdělání s maturitní zkouškou a do navazujícího magisterského studijního programu řádné ukončení studia v bakalářském studijním programu. Dále se požadavky mohou lišit pro každý obor dle jeho zaměření či počtu uchazečů ve vztahu

²⁰⁰ Česko. Zákon č. 111 ze dne 22. dubna 1998, § 2, odst. 9.

k předpokládanému počtu studentů pro následující akademický rok s tím, že jako jedna z podmínek pro přijetí je stanoveno prokázání studijních nebo odborných předpokladů v písemném testu.²⁰¹ Samotné přijímací řízení je zahájeno dnem doručení přihlášky a o přijetí či nepřijetí rozhoduje děkan fakulty nebo rektor vysoké školy, v případě soukromých vysokých škol rozhoduje orgán určený vnitřním předpisem. Zákon o vysokých školách vylučuje pro rozhodování užití obecných předpisů o správním řízení.²⁰² Toto vyloučení je však předmětem mnohých soudních sporů o tom, zda rozhodnutí o přijetí ke studiu nebo rozhodnutí o žádosti o přezkoumání takového aktu je správním rozhodnutím, a je tak možno domáhat se jeho nápravy soudní cestou. Aktuální znění zákona může totiž zavdávat různým výkladům právní úpravy přijímacího řízení na vysoké školy. V důsledku toho tak může dojít k situacím, kdy samotná počáteční snaha o putování za vědeckými znalostmi a s nimi spojeným užíváním vysokoškolského titulu může být znesnadněna či dokonce znemožněna nezákonným přístupem ze strany vysokých škol. Dokladem těchto výroků je bohatá a ustálená soudní judikatura v této oblasti, s jejímž zaměřením se nyní blíže seznámíme.

V praxi se jedná o případy, kdy uchazeči o studium po vykonání přijímací zkoušky obdrží rozhodnutí o nepřijetí ke studiu. Při vydávání takového rozhodnutí se, jak praví zákon o vysokých školách, vylučuje užití jiných právních předpisů pro správní řízení, protože ve vysokoškolském zákoně najdeme speciální právní úpravu pro takový postup. Ta vymezuje nejen lhůtu pro vydání rozhodnutí, ale i jeho náležitosti, jako je odůvodnění překážek pro přijetí a poučení o právu uchazeče požádat o přezkoumání takového rozhodnutí.²⁰³ Avšak náležitosti rozhodnutí o přezkoumání původního rozhodnutí o nepřijetí ke studiu vysokoškolský zákon přímo nespecifikuje. A právě zde narážíme na velký nedostatek, protože v praxi tak dochází k tomu, že rozhodnutí o přezkoumání buďto neobsahuje odůvodnění vůbec nebo je velmi strohé s pouhým konstatováním toho, že se potvrzuje rozhodnutí původní, protože nebyly shledány vady. Tedy rozhodující orgán se s individuálními námitkami uchazeče vůbec nevypořádává.²⁰⁴ Pokud se takového identického znění dočkají všichni, jejichž žádostem v přezkoumání nebylo vyhověno, ačkoli zcela jistě namítali různé důvody pro přezkoumání rozhodnutí, většina uchazečů by pak mohla svůj záměr, vystudovat vysokou školu a mít tak možnost užívat spolu se jménem i akademický titul, vzdát předčasně. Další alternativy, jak dostat spravedlivého soudu o jejich následné budoucnosti, totiž využívá jen malá část z nich. Tímto se dostávám k možnosti, domáhat se soudní cestou

²⁰¹ Česko. Zákon č. 111 ze dne 22. dubna 1998, § 48, odst. 1 a § 49, odst. 1, 3, 5.

²⁰² Tamtéž, § 50, odst. 1, 2, 3, 4.

²⁰³ Tamtéž, § 50, odst. 5, 7.

²⁰⁴ Rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 2 As 37/2006 – 65-66.

rozhodnutí, respektující individuální požadavky na přezkum každého uchazeče o studium, kterému bylo v přezkumném řízení původní rozhodnutí o nepřijetí potvrzeno rozhodnutím nedostatečně odůvodněným nebo odůvodnění zcela opomíjející.²⁰⁵ Jelikož se v případě rozhodování o přijetí ke studiu a rozhodování o přezkumu původního rozhodnutí jedná o individuální správní akt zakládající nové právo konkrétnímu jedinci, jedná se o správní rozhodnutí,²⁰⁶ byť je vydané dle postupu uvedeném ve zvláštním právním předpise, nikoli v předpise upravující obecné správní řízení.²⁰⁷ Zde je proto nutné mít na paměti zásadu subsidiarity správního řádu v těch případech, kdy zvláštní právní úprava užití obecné úpravy vylučuje, avšak sama řešení vzniklé situace nenabízí.²⁰⁸ Z toho logicky plyne, že při vydávání rozhodnutí v jakékoli oblasti je nezbytné vždy respektovat obecný požadavek na přítomnost i náležitosti výroku, odůvodnění a poučení²⁰⁹ s výjimkou těch případů, v nichž příslušná obecná či zvláštní legislativa výslovně určí, kdy tomu tak být nemusí. Explicitní vyloučení odůvodnění v rozhodnutí vydaném v přezkumném řízení se však ve vysokoškolském zákoně nenachází.

Z předložených argumentů je tedy zřejmé, že soudní judikatura se pyšní ustálenou praxí v oblasti přístupu k vysokoškolskému vzdělání. Jak krajské soudy, tak Nejvyšší správní soud jsou toho mínění, že náležitosti výslovně uvedené pro rozhodnutí o přijetí či nepřijetí ke studiu na vysoké škole, mezi nimi tedy i odůvodnění takového rozhodnutí, je nutno respektovat i při vydávání rozhodnutí v přezkumném řízení. Zejména pak proto, že pokud má uchazeč právo požádat o přezkoumání rozhodnutí o nepřijetí ke studiu, je logické, že může navrhnout specifické skutečnosti, které nepovažuje za relevantní. Z povahy věci tedy vyplývá, že přezkumný orgán se s každou jednou námitkou musí vypořádat a to tak, že ji posoudí jak z hlediska zákonnosti, tak i správnosti co se rozsahu námitek týče. Tato právní úvaha a učiněný závěr přezkoumávajícího orgánu pak musí být precizně předloženy právě v odůvodnění rozhodnutí o přezkumu.²¹⁰ Dalším důvodem je konstatování správních soudů o tom, že rozhodnutí orgánů vysokých škol jsou přezkoumatelná v soudním řízení, tudíž všechna musí mít patřičné náležitosti odůvodnění, jinak by nedostála požadavku přezkoumatelnosti, tudíž by byla pro nepřezkoumatelnost bez dalšího zrušena.²¹¹ Takovým zrušením je ve své podstatě potvrzeno právo uchazeče na rozhodnutí, které bude odůvodněně

²⁰⁵ Česko. Zákon č. 150 ze dne 21. března 2002, § 4, odst. 1, písm. a).

²⁰⁶ Česko. Zákon č. 500 ze dne 24. června 2004, § 9.

²⁰⁷ Rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 2 As 37/2006 – 67.

²⁰⁸ KADEČKA, Stanislav. *Správní řád: výklad je zpracován k právnímu stavu ke dni 1.11.2006*, s. 76-79.

²⁰⁹ Česko. Zákon č. 500 ze dne 24. června 2004, § 68, odst. 1.

²¹⁰ Rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 2 As 37/2006 – 69.

²¹¹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu, 8 As 26/2006-73,74.

odrážet individuální okolnosti důvodů pro přijetí nebo nepřijetí uchazeče ke studiu. Uvedené potvrzuje i Ústavní soud, který dospěl k úsudku, že se jedná o veřejná subjektivní práva při výkonu veřejné správy, a tudíž je zapotřebí k jejich posouzení také jednotlivě přistupovat.²¹²

Po úspěšném projití přijímacím řízením se koná zápis do studia, kterýmž dnem se uchazeč stává studentem příslušné vysoké školy.²¹³ Nejdůležitějším předpokladem pro to, aby vůbec mohlo dojít k přijetí ke studiu, následnému konání studia, výuce a přiznávání akademických titulů, je existence akreditace příslušného studijního programu, kterou vydává Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky (dále jen „ministerstvo školství“).²¹⁴ Vysoká škola může uskutečňovat studium oborů v bakalářských, magisterských a doktorských studijních programech, přičemž zaměření studia jednotlivých těchto typů programů se navzájem částečně liší. Bakalářský studijní program směřuje k utváření znalostí a dovedností pro specializovaný výkon povolání a zároveň neopomíná i rozvíjení teoretické základny pro případné navazující studium. Absolventům programu je po třech, maximálně čtyřech letech studia udělen akademický titul bakalář, jehož zkratku mohou užívat před jménem v podobě Bc.²¹⁵ Magisterský program je zaměřen na rozvinutí teoretických poznatků z aktuální vědy, vývoje a výzkumu s tím, že směřuje k samostatné a náročné tvůrčí činnosti. Délka studia v navazujícím magisterském studijním programu činí dva až tři roky a v případě nenavazujícího magisterského studijního programu je tomu čtyři až šest let.²¹⁶

Absolventi magisterských programů pak mohou užívat celou řadu vysokoškolských titulů vyjadřujících často i oborové zaměření. Jméno ve spojení s titulem inženýr ve zkratce Ing. nám o jeho nositeli prozrazuje, že jde o odborníka v oblasti ekonomie, technických věd nebo zemědělství, lesnictví a vojenství. Osoba pyšnicí se před jménem zkratkou Ing.arch. je zase specialistou v oblasti architektury. Člověk uvádějící své jméno se zkratkou titulů MUDr., MDDr. nebo MVDr. o sobě na první pohled prozradí, že je doktorem, tedy specialistou v oblasti medicíny, zubního lékařství nebo veterinárního lékařství. V dalších neuvedených oblastech magisterského studia je absolventům udělován titul magistr uváděný před jménem zkratkou Mgr. Jedná se především o právní, pedagogické, humanitní, společenské a přírodní vědy, stejně tak jako o oblast farmacie a teologie, jejichž absolventi mohou v téže oblasti vykonat rigorózní zkoušku a na místo titulu Mgr. pak mohou užívat oslovení doktor v příslušné oblasti studia. V praxi tedy mohou mít před jménem zkratku JUDr. pro doktora

²¹² Nález Ústavního soudu, sp. zn. I. ÚS 282/01.

²¹³ Česko. Zákon č. 111 ze dne 22. dubna 1998, § 61.

²¹⁴ Tamtéž, § 78.

²¹⁵ Tamtéž, § 45.

²¹⁶ Tamtéž, § 46, odst. 1.

práv, PhDr. pro doktora filozofie, RNDr. pro doktora přírodních věd, Pharm.Dr. pro doktora farmacie nebo ThDr. pro doktora teologie.²¹⁷ I v těchto případech se však jedná o magisterský stupeň vysokoškolského vzdělání, které není realizováno v doktorském studijním programu. Doktorský studijní program standardně trvá tři až čtyři roky a je zaměřen na samostatné vědecké bádání ve spojení s výzkumnou a vývojovou tvůrčí a teoretickou činností. Bádání probíhá podle individuálního studijního plánu pod vedením školitele a absolventům je udělován akademický titul doktor ve zkratce Ph.D. uváděný za jménem.²¹⁸

Několiakleté vzdělávání je členěno na akademické roky a ty na zimní a letní semestry, přičemž v každém ze semestrů jsou studenti povinni splnit stanovený rozsah studijních povinností pro postup do dalšího ročníku studia.²¹⁹ Studium v každém z výše rozebraných studijních programů se řádně ukončuje státní závěrečnou zkouškou a obhajobou kvalifikační práce, což je považováno za splnění posledních z předepsaných studijních povinností, čímž dochází k získání vysokoškolského vzdělání a tím i akademického titulu.²²⁰ Ovšem žádná právní úprava se výslovně nevěnuje tomu, zda se okamžik získání vysokoškolského vzdělání rovná i momentu získání titulu. Tedy opomíjí řešení situace, v jaké konkrétní chvíli je možné dát lidskému jménu podobu, která o něm může velmi mnoho prozradit a určit jeho směr při vystupování ve společnosti. Podrobné analýze a právnímu výkladu je proto věnována následující podkapitola.

Ve vztahu k aktuálně rozpracovanému procesu získání vysokoškolského vzdělání a akademického titulu v souvislosti s předchozími kapitolami vyjadřujícími opodstatněnost přínosu jména a příjmení pro člověka, lze poukázat na fakt, že jméno o člověku může velmi mnoho prozradit. Předně pak, v možnosti užívání akademického titulu je skryto vyjádření osobnosti a charakteru každého jedince, protože většina takto vzdělaných lidí si sama své odborné životní zaměření zvolila dle svého přesvědčení a profesionálních zájmů. Celá podoba jména i s akademickým titulem tak o člověku v první chvíli vypoví individuální okolnosti jeho osobnosti. Jak uvádí i odborná literatura, vzdělání je lidským kapitálem, který může být prospěšný pro celou společnost, stejně tak, jako je vytvářením a upevňováním morálních hodnot a postojů ke světu.²²¹ A proto je zjevné, že existenci těchto vztahů a tendencí v nás může mlčky poodhalit právě jen samotné jméno s akademickým titulem na vizitce nebo při osobním představování. V této souvislosti je nenahraditelným přínosem konání rigorózních

²¹⁷ Česko, Zákon č. 111 ze dne 22. dubna 1998, § 46, odst. 2, 4, 5.

²¹⁸ Tamtéž, § 47, odst. 1, 2, 5.

²¹⁹ Tamtéž, § 52.

²²⁰ Tamtéž, § 47, odst. 4, § 55, odst. 1, 2.

²²¹ KOLÁŘ, Zdeněk. *Výkladový slovník z pedagogiky*, s. 175-176.

řízení. Titul, který je po úspěšném absolvování tohoto řízení možné užívat, v sobě totiž skrývá nezpochybnitelné vyjádření odborného zaměření, kterému se dotyčný člověk věnoval. Již při prvním kontaktu se jménem konkrétního jedince, tak výše popsaná podoba jména o člověku mnohé vypoví, a to i okolí, které do styku s jeho nositelem přichází nově.

5.2 Okamžik získání akademického titulu

Dověděli jsme se, kde jsou stanoveny podmínky, za kterých je možno vysokoškolské vzdělání a s tím spojený akademický titul získat. Avšak výslovně se právní úprava okamžiku pro možnost začít užívat akademický titul nevěnuje, a proto mohou vzniknout nejasnosti v tom, zda tak můžeme činit ihned po úspěšném vykonání státní zkoušky nebo až ode dne převzetí diplomu. Zákon o vysokých školách hovoří o tom, že je třeba být zapsán ke studiu akreditovaného studijního programu, ve kterém se studium řádně dokončí po absolvování veškerých studijních povinností.²²² Dnem úspěšného ukončení studia je ten, ve kterém byla vykonána státní zkouška určená na závěr studia nebo její poslední část.²²³ Na první, neprávní pohled, zde legislativa o užívání titulu nepojednává.

Při detailnějším rozboru více souvisejících ustanovení je vidět, že z uvedené skutečnosti o dni úspěšného ukončení studia lze vycházet při konstatování rozhodného okamžiku pro užívání akademického titulu. Tedy v den, kdy má student vysoké školy řádně splněné veškeré, studijním plánem vymezené, povinnosti a všechny části státní zkoušky, získal vysokoškolské vzdělání, a tím i právo užívat před nebo za jménem příslušný akademický titul. Uvedené tvrzení jsou opřeny o následující východiska právní úpravy v zákoně o vysokých školách a v úpravě s problematikou související. Jedno ustanovení zákona o vysokých školách hovoří o tom, že vysokoškolské vzdělání se získá studiem v akreditovaném studijním programu, v dalším ustanovení se dovíme, že součástí studijního programu je udělování akademický titul, dále, že studium je úspěšně ukončeno dnem absolvování všech nebo poslední z částí státní zkoušky a v neposlední řadě zákon pojednává o tom, že diplom je dokladem o takovém ukončení studia stejně tak, jako o získání akademického titulu.²²⁴ Z uvedeného lze říci, že při splnění veškerých zákonných požadavků, vzniká právo užívat titul přímo ze zákona o vysokých školách a to dnem řádného ukončení studia.

²²² Česko. Zákon č. 111 ze dne 22. dubna 1998, § 44.

²²³ Tamtéž, § 55, odst. 1.

²²⁴ Česko. Zákon č. 111 ze dne 22. dubna 1998, § 44, § 55 odst. 1 a 2.

Uvedené argumenty jsou opřeny i o ustanovení vztahující se k vysokoškolskému diplomu, jakožto dokladu o absolvování studia, který je považován za veřejnou listinu, a v němž je označena příslušná vysoká škola a udělovaný akademický titul.²²⁵ Zde je proto na místě blíže pojednat o tom, jakou právní povahu a důkazní sílu má vysokoškolský diplom ve vztahu ke skutečnosti, kterou má prokázat. Jak již bylo uvedeno, jedná se o veřejnou listinu, za kterou jej tak prohlašuje zvláštní právní předpis, kterým je v tomto případě zákon o vysokých školách, na základě zmocnění v obecném právním předpise č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.²²⁶ Důležité je, že takovým způsobem prohlášené listiny za veřejné dokazují skutečnosti v nich uvedené jako pravdivé a nezpochybnitelné do doby, než by byl prokázán opak.²²⁷ Jelikož vysokoškolský diplom je doklad o absolvování studia s označením vysoké školy a udělovaným akademickým titulem, prvořadou a nespornou skutečností, kterou diplom dokládá je, že osobě v něm uvedené se uděluje akademický titul, protože úspěšně dokončila vysokoškolské studium. To nasvědčuje tvrzení, že vysoká škola tak vydává doklad, který má právní charakter osvědčení, jež potvrzuje existenci skutečností, o nichž v době jeho vydání není pochyb.²²⁸

Z uvedeného vyplývá, že úspěšné vykonání státní zkoušky má za následek dosažení odborných dovedností, které zkušební komise ohodnotila v intencích svobody akademické výuky, jež je pod ochranou zákona.²²⁹ Z povahy věci je tedy možné říci, že odborné hodnocení zkušební komise, představuje ověřování znalostí studentů s právním následkem vzniku práva užívat akademický titul, nejedná se však o rozhodování přímo o právech a povinnostech, jako tomu je u vydávání správních rozhodnutí nebo dokladů, kde se jedná o sporné situace, v nichž se existence práva zakládá nebo deklaruje.²³⁰ Zmínkou o správních rozhodnutích a dokladech je směřováno k vyvrácení případných protiargumentů, které existují mezi některými zákonodárci, jež považují vysokoškolský diplom částečně za osvědčení, potvrzující získání vysokoškolského vzdělání a částečně za doklad, přiznávající nové právo užívat spolu se jménem i akademický titul.²³¹

Takové tvrzení opomíjí fakt, že o udělení akademického titulu vysoká škola v právním slova smyslu nerozhoduje. Jednak z výše uvedených argumentů pojících se k akademické

²²⁵ Česko. Zákon č. 111 ze dne 22. dubna 1998, § 57, odst. 7.

²²⁶ Česko. Zákon č. 99 ze dne 4. prosince 1963, § 134.

²²⁷ Tamtéž.

²²⁸ Česko. Zákon č. 500 ze dne 24. června 2004, § 154.

²²⁹ Česko. Zákon č. 111 ze dne 22. dubna 1998, § 4, písm. b).

²³⁰ NANTL, Jiří. Možnosti a podmínky odnětí akademického titulu. In: *Dny práva - 2010: 4. ročník mezinárodní konference pořádané Právnickou fakultou Masarykovy univerzity*, 2010.

²³¹ BRATRSKÝ, Petr. PČR, PS 2006-2010. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky: Digitální repozitář*, 2009.

svobodě výuky, jednak z důvodu, že ministerstvo školství je tím orgánem, který vydává rozhodnutí o udělení akreditace studijního programu, jehož součástí je mimo jiné i akademický titul.²³² Proto s ohledem na uvedené musí být brána do úvahy především skutečnost, že vysoká škola přiznává akademický titul všem absolventům bez individuálního rozdílu a jakéhokoli správního uvážení po tom, co student splní poslední z vymezených podmínek pro ukončení studia a tím dojde k právnímu následku v podobě získání akademického titulu.

5.3 Užívání akademických titulů

Používání akademického titulu po dosažení vysokoškolského vzdělání není pro absolventy vysokých škol v žádném zákoně zakotveno jako povinnost. Jedná se tedy o veřejné subjektivní právo každého z nás, zda při jednání na veřejnosti budeme vystupovat pouze pod svým celým jménem a příjmením nebo zda společně s ním užitíme i akademický titul. Uvedené tvrzení lze podložit jedním z mnoha podobných případů, jako je tomu například u žádosti o vydání občanského průkazu. Zákon o občanských průkazech stanoví údaje, které se do občanského průkazu zapisují a vedle toho také stanoví, že na žádost občana do něj lze zapsat akademický titul,²³³ z čehož jednoznačně vyplývá, že užívání titulu je zcela v dispozici osoby, která dosáhla vysokoškolského vzdělání. Obdobným způsobem lze posuzovat i situace, kdy by osoba užívala pouze některé získané tituly. Takové vystupování člověka na veřejnosti není možné sankcionovat, ve vztahu k využití analogie k zákonu č. 328/1999 Sb., o občanských průkazech, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o občanských průkazech“). Zde je uvedena možnost, aby žadatel, který chce akademické tituly v občanském průkazu uvést, určil, které ze všech získaných titulů mu budou do občanského průkazu zapsány v případě nedostatku místa pro všechny jeho tituly.²³⁴ Z uvedeného vyplývá, že jelikož občanský průkaz je veřejnou listinou s významnou důkazní silou,²³⁵ není v zájmu veřejné správy, aby do něj bylo možné zanést zpochybnitelné údaje, a proto lze mít za správné tvrzení, že je přípustné i užívání pouze některých udělených titulů.

V praxi se setkáváme se stále čtenějším výskytem případů, kdy člověk dokončí paralelně studium více studijních programů nebo si ke stávajícímu vysokoškolskému vzdělání doplní další v jiném oboru a v této souvislosti pak vznikají nejasnosti ohledně pořadí a počtu uváděných titulů před nebo za jménem. Určité rozpaky v této záležitosti jsou zřejmě na místě,

²³² Česko. Zákon č. 111 ze dne 22. dubna 1998, § 87, písm. g), § 44, odst. 2), písm. g).

²³³ Česko. Zákon č. 328 ze dne 30. listopadu 1999, § 3, odst. 2 a 5.

²³⁴ Tamtéž, § 3, odst. 5.

²³⁵ Tamtéž, § 2, odst. 1.

protože doposud neexistuje žádná vysokoškolská právní úprava nebo odborná publikace, která by způsob užívání akademických titulů kodifikovala. Existuje však internetová jazyková příručka, která se této problematice věnuje a má záruku Ústavu pro jazyk český Akademie věd ČR, v. v. i., a proto fakta zde uvedená mohou být považována za relevantní. Hovoří se zde o určitém ustáleném zvyku při uvádění vyšších titulů před nižšími a pro případ rovnocenných titulů se nejstarší z nich nachází nejbližně jménu. V případě, že osoba AB ukončila magisterské studium v oboru právo v roce 2006 a studium ekonomie v roce 2012, v současné době může užívat své jméno v podobě Ing. Mgr. AB. Získala-li však na právnické fakultě i titul JUDr. a to bez ohledu na to, který z magisterských titulů získala dříve, bude užívat podobu JUDr. Ing. AB. Pokud se jedná o tituly stejné, uvádí se se spojkou et, tedy například osoba, která ukončila magisterské studium na pedagogické fakultě, stejně tak, jako na filozofické fakultě, může užívat oba magisterské tituly v podobě Mgr. et Mgr. AB. Dále je rozdíl v psaní titulů před jménem, které se tak neodděluje čárkou, na rozdíl od titulů uváděných za jménem, jež čárkou oddělujeme.²³⁶

Pokud si už tedy rozhodneme zpestit své jméno a příjmení přidáním získaného titulu podle předcházející kapitoly, měli bychom také vědět, jak správně jednotlivé tituly psát z hlediska malých a velkých písmen a interpunkčních znamének. Podobu akademických titulů, které lze řádným ukončením studia v příslušném studijním programu získat, a jejich taxativní výčet, najdeme v zákoně o vysokých školách a jsou přílohou č. 3 této práce.²³⁷ Nepochybně správné a oprávněné užívání akademických titulů může vést pro potřeby rozlišení více osob stejného jména a příjmení ke snížení rizika záměny s jinou osobou. Především pak nelze používání akademických titulů ve spojení se jménem upřít nemalý přínos v tom ohledu, kdy při představení dané osoby ve spojení s vysokoškolským titulem může mnohdy právě titul blíže specifikovat význam a přínos jeho nositele pro společnost.²³⁸

5.4 Neoprávněné „užívání“ akademických titulů

V předchozích kapitolách rozpracované způsoby užívání akademických titulů spolu se jménem a příjmením představovaly diskutabilní téma s více přípustnými řešeními s ohledem na to, jaké opodstatněné argumenty při aktuálním vystupování osoba předkládá. Závěrem tohoto tématu však věnuji pozornost i některým protiprávním situacím ve vztahu k užívání

²³⁶ Pořadí titulů. Ústav pro jazyk český (Akademie věd ČR). *Internetová jazyková příručka*, 2013.

²³⁷ Česko. Zákon č. 111 ze dne 22. dubna 1998, § 45, odst. 4, § 46, odst. 4 a 5, § 47, odst. 5.

²³⁸ RAK, Roman. *Biometrie a identita člověka ve forezních a komerčních aplikacích*, s. 53.

akademických titulů, o nichž lze beze sporu tvrdit, že naplňují skutkovou podstatu přestupku nebo trestného činu.

Nejprve se věnujme jednání, kterým se osoba dopouští přestupku proti pořádku ve státní správě tím, že úmyslně neoprávněně používá titul absolventa vysoké školy.²³⁹ Takovým vystupováním může být například situace, kdy se člověk přihlásí do výběrového řízení na místo úředníka územního samosprávného celku, v němž jedním z požadavků je vysokoškolské právnické vzdělání. Pokud by se přihlásil někdo, kdo své jméno uvede s titulem v domnění, že splnil veškeré studijní povinnosti, avšak ještě nesložil státní zkoušku, z výkladu v kapitole o získání akademického titulu, je zřejmé, že vysokoškolské vzdělání nezískal, stejně tak, jako s tím spojené právo užívat titul.

Z výše zmíněného plyne i skutečnost, že uvedená skutková podstata jednání postrádá přípustnost postihu i v případě nedbalostního jednání. To především z důvodu, že vysokoškolský zákon jednoznačně hovoří o tom, že vysokoškolské vzdělání jsme získali úspěšným složením poslední části státní závěrečné zkoušky, s čímž by měl být každý student vysoké školy, z povahy věci a ve svém vlastním zájmu, sám srozuměn. Tímto způsobem by pak měl své vzdělání na veřejnosti prezentovat. Konečně předpokladem úspěšného složení závěrečné zkoušky je aktivní účast jedince na ní, tudíž nelze připustit, aby se student, který ještě tuto zkoušku neabsolvoval, domníval, že vysokoškolské vzdělání již získal splněním průběžných studijních povinností.²⁴⁰

Jelikož tato kapitola pojednávala i o důkazní síle vysokoškolského diplomu jakožto veřejné listiny, lze se při prokazování získaného vysokoškolského vzdělání a akademického titulu dopustit i trestného činu paděláním nebo pozměněním obsahu veřejné listiny.²⁴¹ Naplnění takového jednání lze spatřovat v případném upravení podoby jména a příjmení nebo doplnění titulů, které však osoba nikdy nezískala.

Z předešlých zjištění vyplývá, že jedinec může mít akademickou podobu jména pouze tehdy, pokud projde vzdělávacím procesem na vysoké škole. Ten zahrnuje rozhodnutí o přijetí ke studiu, přičemž tento úkon bývá v praxi problematický ve vztahu k rozhodnutím vydaným v přezkumném řízení, nerespektujícím samotnou podstatu přezkumného řízení a rovněž právo uchazeče na vypořádání se s každou jeho námitkou napadající původní rozhodnutí. Ustálená soudní judikatura čítá případy, kdy byl tímto nesprávným postupem usurpován uchazeči

²³⁹ Česko. Zákon č. 200 ze dne 17. května 1990, § 21, odst. 1, písm. d).

²⁴⁰ Česko. Zákon č. 111 ze dne 22. dubna 1998, §53, odst. 1, § 55, odst. 1.

²⁴¹ Česko. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, § 348, odst. 1.

přístup k vysokoškolskému vzdělání a tím pak i k možnosti získat akademický titul. Naproti tomu v případech přijetí ke studiu musí zapsaný student splnit předepsané studijní povinnosti v rámci akreditovaného programu a státní závěrečnou zkoušku.

Po vykonání poslední části státní závěrečné zkoušky osoba získává vysokoškolské vzdělání a spolu s ním i akademický titul, protože právě k okamžiku úspěšného ukončení vysokoškolského vzdělávání se váže oprávnění užívat spolu se jménem a příjmením i akademický titul.

Vedle rozhodného momentu pro oprávněné uvádění titulů je ze strany absolventů žádoucí respektovat i ustálené jazykové zvyky ve vztahu k pořadí nebo umístění uváděných titulů, stejně tak jako je nezbytné znát své právo na užívání i neužívání akademických titulů ať už v osobním, písemném styku nebo i na osobních dokladech.

Užívání příslušných titulů nelze upřít také jejich rozlišující funkci, přičemž za jejich nejvýznamnější přínos pro jejich nositele lze považovat fakt, že v každém případě vypovídají o tom, že jejich nositel dosáhl nejvyšší, vysokoškolské úrovně vzdělání. V některých případech po absolvování rigorózního řízení pak jednoznačně vypovídají i o profesním zaměření osob.

6 Přestupky na úseku jména a příjmení

Fakt, že případné nedodržení povinností ve vztahu k tomuto institutu bude patřičně potrestáno, vypovídá o tom, že úprava přestupků je neodmyslitelným prvkem, který přináší významnou ochranu jménu a příjmení před negativními zásahy do něj. Péče o jméno a příjmení je tak zajištěna jak ze strany samotných nositelů, tak i veřejné správy. Při každodenním vystupování lidí na veřejnosti a při jednání v úředním styku tak každý z nás musí mít na paměti, že i když se jedná o právo jedince mít jméno a příjmení, které mu je vybráno nebo které si sám zvolí například při jeho změně, tak ruku v ruce s každým právem jdou i předem vymezené povinnosti, které v následujících případech spočívají jak ve zdržení se nežádoucí činnosti, tak v konání stanoveným způsobem.

6.1 Přestupky dle zákona o přestupcích

V souvislosti s protiprávním jednáním vztahujícím se k užívání jména a příjmení musí být předně známa úprava v zákoně č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o přestupcích“). Jelikož se člověk však může přestupku či správního deliktu dopustit rozmanitými způsoby svého jednání pod vlastním jménem a příjmením, můžeme narazit na další právní předpisy, neboli zvláštní zákony, vztahující se ke jménu a příjmení, které upravují skutkové podstaty přestupků a správních deliktů.

Nejprve se zaměříme na podrobné zkoumání přestupků vyskytujících se na úseku matrik, jména a příjmení. Dle přestupkového zákona může být uložena pokuta až do 5 000 Kč, pokud osoba v úředním styku úmyslně neužívá jméno a příjmení zapsané v rodném nebo oddacím listu, anebo úmyslně zničí či zneužije matriční doklady své či jiných osob.²⁴² Stejně tak, pokud neoznámí matričnímu úřadu narození, úmrtí nebo uzavření manželství či při takovém oznámení úmyslně podá mylné údaje, kterými zajisté může být i neúplné nebo nesprávné jméno a příjmení.²⁴³

Nelze si nevšimnout opakujícího se požadavku na úmyslnost zmíněných jednání, a proto, co z uvedeného plyne, že jménu a příjmení je v přestupkové oblasti přisuzována menší ochrana, než by ve skutečnosti mohla být, protože s potrestáním pachatele se počítá pouze v případech úmyslného jednání, avšak na tomto úseku se vyskytuje i řada nedbalostních jednání, jejichž možné řešení by přispělo k ještě větší míře ochrany jména a příjmení. Jedná se zejména o situace ztráty matričních dokladů, které z povahy věci jistě

²⁴² Česko. Zákon č. 200 ze dne 17. května 1990, § 42c, odst. 1, písm. a) a c), odst. 2.

²⁴³ Tamtéž, § 42c, odst. 1, písm. b), odst. 2.

nemohou být považovány za úmyslné. V těchto případech tedy osoba, která nesplní povinnost chránit své matriční doklady před jejich ztrátou a neúmyslným poškozením nebo zničením, nemůže být za toto sankcionována. Je tomu tak proto, že ani zákon o matrikách, jménu a příjmení, ani zákon o přestupcích na situaci ztráty matričního dokladu a postižení za ni vůbec nepamatují. Uvedenou povinnost ochrany jsem v zákoně o matrikách, jménu a příjmení nebo v přestupkovém zákoně také nenašla, a možná právě proto zákonodárce úpravu pro případ ztráty matričních dokladů a nedbalostních přestupků vynechává. Jelikož jsou ale matriční doklady veřejnými listinami osvědčující nesporné skutečnosti o totožnosti osoby²⁴⁴ stejně tak, jako je tomu u občanských průkazů, na podporu uvedených tvrzení jsem využila analogie ve spojitosti se zákonem o občanských průkazech, kde povinnost chránit občanský průkaz před ztrátou, zničením, poškozením nebo zcizením zákonodárce ukládá.²⁴⁵ Proto by uvedený nedostatek mohl být předmětem zájmu zákonodárců, kteří by se zasadili o jednotnější a předvídatelnější právní úpravu v principiálně obdobných případech, jako je již vzpomínaná různá ochrana matričních dokladů a občanských průkazů, které jsou všechny veřejnými listinami se stejnou průkazní silou s tím.

Dále je dle zákona o přestupcích možné spáchat přestupek proti pořádku ve státní správě. Jedná se o případ, kdy osoba úmyslně uvádí nesprávné nebo neúplné údaje či potřebný údaj správnímu orgánu zatají proto, aby pro sebe získala neoprávněnou výhodu.²⁴⁶ K naplnění skutkové podstaty přestupku, kdy se někdo dopustí utajení údajů, což bude mít za následek neoprávněnou výhodu, může reálně dojít v následující situaci, která mi byla potvrzena správní pracovníci Okresní správy sociálního zabezpečení Olomouc, na základě písemné žádosti o informaci. Z kapitoly o příjmení a jeho změně ve vztahu k uzavření sňatku jsme se dověděli, že uzavření sňatku nemusí mít vliv na změnu příjmení některého z manželů, protože užívání společného příjmení je jejich právem, nikoli povinností. To je důležité mít na paměti tehdy, pokud se ovdovělá žena pečující o nezaopatřené dítě znovu provdá a ponechá si své dosavadní příjmení. Tímto způsobem pak na určitou dobu může dojít k zatajení údaje o uzavření nového manželství a tím vzniku neoprávněné výplaty vdovského důchodu. Jelikož tato vdova před uzavřením nového manželství měla nárok na výplatu vdovského důchodu, který je podmíněn současně péčí o nezaopatřené dítě a neuzavřením nového sňatku, novým

²⁴⁴ VEDRAL, Josef. *Správní řád: komentář*, s. 847 – 850 a 881.

²⁴⁵ Česko. Zákon č. 328 ze dne 30. listopadu 1999, § 14, písm. a).

²⁴⁶ Česko. Zákon č. 200 ze dne 17. května 1990, § 21, odst. 1, písm. c).

manželstvím o toto právo přišla.²⁴⁷ V uvedeném případě lze za spáchání takového činu uložit pokutu až 10 000 Kč.²⁴⁸

6.2 Přestupky dle zvláštních právních předpisů

Následující část práce se věnuje dalším možným přestupkům a správním deliktům v jiných právních předpisech, které mají ke jménu a příjmení určitý vztah. Jak již bylo naznačeno, úprava přestupků týkající se této oblasti je také obsažena v zákoně o občanských průkazech. Konkrétně ve vztahu ke jménu a příjmení můžeme hovořit o přestupku v případě porušení povinnosti chránit průkaz před ztrátou, odcizením, poškozením, zničením nebo zneužitím, stejně tak, jako se dopustí přestupku ten, kdo tak jedná úmyslně.²⁴⁹ Dále se přestupku dopustí ten, kdo poruší zákaz provádět v občanském průkaze změny nebo opravy, za což právě může být považována i snaha o úpravu jména nebo příjmení v něm uvedeného.²⁵⁰ Pokud srovnáme nejvyšší možnou výši uložené pokuty za přestupek spáchaný na úseku matrik, jména a příjmení v přestupkovém zákoně, která činí 5 000 Kč a možnou výši pokuty za uvedené přestupky v zákoně o občanských průkazech, jež činí až 10 000 Kč, dojdeme ke zjištění, že ochrana ve vztahu k občanským průkazům je důslednější a právní úprava přísnější.²⁵¹

Obdobným způsobem jsou upraveny přestupky na úseku cestovních dokladů v zákoně č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech, ve znění pozdějších předpisů. I zde jsou uloženy obdobné povinnosti jako chránit doklad před zničením, ztrátou nebo zákaz upravovat jej neoprávněnými zásahy.²⁵²

Také zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel, ve znění pozdějších předpisů na přestupky pamatuje. Za protiprávní považuje jednání toho, kdo správnímu úřadu předloží neoprávněně pozměněné či padělané doklady nebo mu ohlásí nepravdivé údaje k zavedení do informačního systému.²⁵³ Jelikož jméno a příjmení je identifikačním údajem o konkrétním jedinci, není vyloučeno, že pozměněným nebo nepravdivým údajem může v mnoha případech být právě jméno a příjmení.

Jelikož jméno a příjmení je základním osobním údajem, lze spáchat přestupek i porušením ustanovení zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění

²⁴⁷ Česko. Zákon č. 155 ze dne 30. června 1995, § 50, odst. 2, písm. a), odst. 5.

²⁴⁸ Česko. Zákon č. 200 ze dne 17. května 1990, § 21, odst. 2.

²⁴⁹ Tamtéž, § 16, odst. 1, písm. b), i).

²⁵⁰ Tamtéž, § 16, odst. 1, písm. f).

²⁵¹ Česko. Zákon č. 328 ze dne 30. listopadu 1999, § 16, odst. 3.

²⁵² Česko. Zákon č. 329 ze dne 30. listopadu 1999, § 34a, odst. 1, písm. a), b).

²⁵³ Česko. Zákon č. 133 ze dne 12. dubna 2000, § 17d, odst. 1, písm. b), c).

pozdějších předpisů. Dle tohoto zákona se ten, kdo poruší zákaz zveřejnění osobních údajů stanovený ve zvláštním právním předpise, dopustí přestupku, za který je možné uložit pokutu ve výši až 1 000 000 Kč.²⁵⁴ Již zmíněný zákaz zveřejnění osobních údajů podle zvláštního právního předpisu najdeme například v zákoně č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů tak, že nikdo nesmí zveřejnit jakékoli údaje, ve kterých je jméno nebo příjmení mladistvého či je dle nich možné osobu identifikovat.²⁵⁵

Ať už se jedná o osoby spadající do vymezených kategorií životních pozic, v nichž dochází ke zvýšené interakci ve vztahu ke jménu a příjmení nebo o ostatní nositele jména a příjmení, vždy musíme mít na paměti dodržování práv a povinností ve vztahu k tomuto institutu, protože i zde existují dopady porušení či nesplnění povinností a to nejčastěji v podobě spáchání přestupků. Každý je tedy povinen činit příslušná oznámení, stejně tak se zdržet nežádoucího chování jako je např. úmyslné zatajení podoby jména nebo jeho neoprávněné zveřejnění v rámci ochrany osobních údajů. Proto je žádoucí, aby si všichni nositelé jména a příjmení byli vědomi toho, že porušením uvedených právních norem mohou způsobit neodvratitelnou škodu na jméně a pověsti i jiných osob než své vlastní.

Rovněž z kapitoly plyne kritická myšlenka na možnost budoucího přísnějšího pojetí některých skutkových podstat přestupků na úseku matrik a to především s ohledem na absenci postihu za nedbalostní jednání.

²⁵⁴ Česko. Zákon č. 101 ze dne 4. dubna 2000, § 44a, odst. 1 a 2.

²⁵⁵ Česko. Zákon č. 218 ze dne 25. června 2003, § 53, odst. 1.

Závěr

Cílem práce bylo analyzovat a shrnout okolnosti vztahu jména a příjmení k vybraným životním situacím člověka, tedy k jeho postavení jako matrikáře, rodiče, dítěte, manžela a absolventa vysoké školy. Paralelní rozbor úzce specifikované problematiky ve více právních předpisech umožňuje splnit i jeden z dílčích cílů práce s posláním analyzovat vzdělávací proces na vysoké škole jakožto postup k možnému užívání akademických titulů. K naplnění cíle došlo díky textové analýze odborné literatury a legislativních předpisů. Využitím poznatků z různých zdrojů pronikáme do provázaných souvislostí a odhalujeme vzájemné vztahy institutu jména a příjmení k uvedeným životním pozicím člověka.

Nejprve vidíme souvislost potřeby profesního vzdělávání matrikářů s oprávněním rozhodovat o podobě a o změně jména či příjmení osob. Pozice matrikáře je totiž podmíněna absolvováním zkoušky zvláštní odborné způsobilosti na úseku matrik a státního občanství. Až tato kvalifikace opravňuje v rámci výkonné moci státu pouze tyto konkrétní úřední osoby k posuzování a rozhodování o důvodnosti změn jména a příjmení.

Následně zřetelně vyplývá vůdčí postavení rodiče a na jeho rozvaze a vůli závislého dítěte ve chvíli, kdy dochází k určení jména pro dítě. Tehdy je rodič zákonným zástupcem nezletilého, a proto musí činit veškeré úkony s nejlepším možným úmyslem pro jeho správný budoucí, zejména duševní vývoj. Měl by tedy volit jméno, jež splní svoji rozlišující funkci, avšak s přihlédnutím k odborně prokázanému faktu, že méně komplikované a nenápadné znění rodného jména minimalizuje hrozbu nežádoucí pozornosti v budoucnu. V opačných případech je doloženo, že dochází k posměchu ze strany spolužáků po vstupu do školního prostředí nebo ke ztíženému uplatnění na trhu práce, především tehdy, kdy osoba své krkolomné jméno neumí správně vyslovit nebo v případech, kdy se jedná o shodu jmen se jmény veřejně známými, navozující negativní asociace. Výstižně charakterizoval vztah rodiče k volbě jména pro dítě i slavný spisovatel Victor Hugo, když napsal: „Rodiče můžeme posuzovat podle jmen, která dali svým dětem.“

Na základě statistiky Českého statistického úřadu České republiky o nejoblíbenějších jménech v období 1999-2007 jsou uvedeny tendence vývoje četnosti dívčích a chlapeckých jmen. Nejstabilněji se jeví chlapecká jména Jan, Jakub a Tomáš, která v rozhodném období stabilně zaujímala první tři příčky. Pořadí dívčích jmen pak v daném období vykazuje větší proměnlivost, přičemž ve stabilní pětici nejčastěji volených jmen se objevuje Tereza, Kateřina, Adéla, Natálie a Anna.

Dále hovoříme o právních dokumentech, které pamatují na významnost jména pro život člověka a zakotvují právo na jeho ochranu. V nich lze nalézt především právo na jméno samotné ve vztahu k právům dětí a základním právům vůbec, zakotveným v mezinárodně platných dokumentech, jako jsou Deklarace práv dítěte nebo Úmluva o právech dítěte. Postavení některých nezletilých k vlastnímu jménu, je chráněno také v případech, kdy zákonní zástupci nezletilého staršího 15 let žádají o změnu jejich jména, a to tím, že je vyžadován souhlas dítěte s takovým rozhodnutím.

V současné době je neoddělitelným společníkem rodného jména také dědičné příjmení. Odkrýváme význam původu příjmení, abychom správně pochopili posuzování důvodů k jeho změně. Tehdy, pokud se jedná o příjmení hanlivé či směšné, lze změnu povolit za nižší správní poplatek, ovšem pokud nositel příjmení vyjadřující obvyklou činnost, např. „Sedlák“, či název domácího zvířete, jako např. Slepica, považuje takové příjmení za hanlivé či směšné, často se jedná o povolení změny z jiných důvodů za vyšší správní poplatek. Dovídáme se o vztahu příjmení k postavení manželů, protože např. řízení o změně příjmení odráží i vážnost manželského svazku, protože ten může být přirozeným elementem pro změnu příjmení jednoho z manželů na společné. Dále pak v případech, kdy jeden z manželů žádá o změnu svého příjmení, musí s takovým krokem vždy souhlasit i druhý z nich, což dokládá sounáležitost manželů v jejich soužití.

Práce také ukazuje, že jméno může mít i podobu modifikovanou užíváním akademických titulů. K tomu je třeba nejprve přijetí ke studiu na vysokou školu, které však může být neprávem znemožněno rozhodnutím o žádosti o přezkoumání původního rozhodnutí o nepřijetí ke studiu. Neprávem proto, že soudní judikatura čítá případy, kdy vysoké školy v přezkumném řízení rozhodují, aniž by se vypořádaly se subjektivními důvody žadatelů. To vede k jednostranným neodůvodněným rozhodnutím o nepřijetí ke studiu, kterýmžto pádem taková rozhodnutí odepírají uchazečům přístup k vysokoškolskému vzdělání a tím i k právu následně užívat příslušný akademický titul. Naproti tomu absolventi vysokých škol se mohou rozhodnout, zda subjektivního práva užívat akademický titul využijí. K tomu je třeba, aby věděli, že úspěšným splněním poslední části státní závěrečné zkoušky získali vysokoškolské vzdělání, ovšem přesný okamžik, kdy vzniká právo užívat akademický titul, není výslovně zakotven. Byly zkoumány důvody, které dokládají, že při zvážení mnohých, spolu vzájemně souvisejících hledisek vysokoškolského zákona a správního řádu, lze argumentovat pro to, aby absolventi užívali titul ihned od okamžiku, kdy získají vysokoškolské vzdělání, namísto okamžiku předání diplomu.

Konečně docházíme ke zjištění, jakých skutkových podstat přestupků je možné se v souvislosti se jménem a příjmením dopustit. Předně se jedná o neuzívání tvaru jména a příjmení, který je uveden na matričním dokladu, dále může jít o pozměňování veřejných listin nebo o nesplnění povinnosti ve vztahu k osobním dokladům v zákonné lhůtě, a také o neoprávněné zveřejňování osobních údajů. Úprava přestupků na tomto úseku vychází z nutnosti poskytovat nejvyšší možnou ochranu jménu a příjmení při jeho každodenním užívání na veřejnosti tím, že za porušení nastupují sankce ke sjednání nápravy či k odvrácení dalšího neoprávněného zásahu.

Seznam použitých zdrojů

Literatura

FREEMAN, J.W. *Surnames*. 3rd ed. Princes Risborough: Shire, 2001. ISBN 978-074-7804-857.

GRONWALDTOVÁ WAGNEROVÁ, Petra a MORÁVKOVÁ, Jitka. *Statusové věci občanů: výklad je zpracován k právnímu stavu ke dni 31.12.2008*. Praha: ASPI, ©2009. xx, 564 s. Meritum. Téma. ISBN 978-80-7357-447-5.

HENDL, Jan. *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Praha: Karolinum, 1999. 277 s. ISBN 80-246-0030-7.

HENYCH, Václav. *Zákon o matrikách, jménu a příjmení: s poznámkami a souvisejícími předpisy*. Vyd. 1. Praha: IFEC, 2002. 693 s. Justis. Modrá řada. ISBN 80-86412-19-9.

HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině; Zákon o registrovaném partnerství: komentář*. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. xxviii, 558 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-061-4.

JANDOUREK, Jan. *Průvodce sociologií*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008. 208 s. Sociologie. ISBN 978-80-247-2397-6.

KADEČKA, Stanislav. *Správní řád: výklad je zpracován k právnímu stavu ke dni 1.11.2006*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2006, xxix, 601 s. Meritum. ISBN 80-735-7226-5.

KNAPPOVÁ, Miloslava. *Rodné jméno v jazyce a společnosti*. 1. vyd. Praha: Academia, 1989. 204 s. Studie a práce lingvistické, Sv. 24. ISBN 80-200-0167-0.

KNAPPOVÁ, Miloslava. *Naše a cizí příjmení v současné češtině*. Liberec: Tax Az Kort, 2002. 256 s. ISBN 80-238-8173-6.

KNAPPOVÁ, Miloslava. *Jak se bude vaše dítě jmenovat?: původ, význam, pravopis, výskyt a obliba, kalendář: informace o jménech afrických a asijských*. Vyd. 5., přeprac. a dopl. Praha: Academia, 2010. 783 s. ISBN 978-80-200-1888-5. Dostupné také z: <http://eknihy.nkp.cz/search/handle/uuid:e3fd7f62-e38d-11e0-bfc3-001e4ff27ac1>.

KOLÁŘ, Zdeněk a kol. *Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. 192 s. ISBN 978-80-247-3710-2.

KOPEČNÝ, František. *Průvodce našimi jmény*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Academia, 1991. 259 s. ISBN 80-200-0016-X.

MOLDANOVÁ, Dobrava. *Naše příjmení*. Vyd. 3., (2. v Agentuře Pankrác). Praha: Agentura Pankrác, 2010, 229 s. ISBN 978-80-86781-14-3.

RAK, Roman a kol. *Biometrie a identita člověka ve forenzních a komerčních aplikacích*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. 631 s., 32 s. obr. příl. Profesionál. ISBN 978-80-247-2365-5.

REDMONDS, George, KING, Turi a HEY, David. *Surnames, DNA, and family history*. 1st pub. Oxford: Oxford University Press, 2011. x, 242 s., 8 s. obr. příl. ISBN 978-0-19-958264-8.

SMITH, Elsdon Coles. *American surnames*. Baltimore: Genealogical Pub. Co., 1986c1969, xx, 370 p. ISBN 08-063-1150-9.

TAMCHYNOVÁ, Jana. *Velký jmenný numerologický kalendář: původ jména, energie jména, jak vybrat jméno pro potomka*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012. 540 s. ISBN 978-80-247-4006-5.

VEDRAL, Josef. *Správní řád: komentář*. Vyd. 1. Praha: BOVA POLYGON, 2006. 1042 s. ISBN 80-7273-134-3.

ŽIŽLAVSKÝ, Martin. *Metodologie pro Sociální politiku a sociální práci*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2003. 142 s. ISBN 80-210-3110-7.

Právní předpisy

Česko. Zákon č. 94 ze dne 4. prosince 1963 o rodině, ve znění pozdějších předpisů. [online] © Ministerstvo vnitra 2013 [cit. 2013-09-03]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=94~2F1963&part=&name=&rpp=100#seznam>.

Česko. Zákon č. 99 ze dne 4. prosince 1963 občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. [online] © Ministerstvo vnitra 2013 [cit. 2013-09-03]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=99~2F1963&part=&name=&rpp=100#seznam>.

Česko. Zákon č. 40 ze dne 26. února 1964 občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. [online] © Ministerstvo vnitra 2013 [cit. 2013-09-03]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=40~2F1964&part=&name=&rpp=100#seznam>.

Česko. Vyhláška č. 120 ze dne 10. května 1976 o mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech. [online] © Ministerstvo vnitra 2013 [cit. 2013-09-03]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=&part=&name=mezin~C3~A1rodn~C3~AD~20pakt~20o~20ob~C4~8Dansk~C3~BDch~20a~20politick~C3~BDch~20p r~C3~A1vech&rpp=100#seznam>.

Česko. Zákon č. 200 ze dne 17. května 1990 o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů. [online] © Ministerstvo vnitra 2013 [cit. 2013-09-03]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=200~2F1990&part=&name=&rpp=100#seznam>.

Česko. Sdělení č. 104 ze dne 6. února 1991 o sjednání Úmluvy o právech dítěte. [online] © Ministerstvo vnitra 2013 [cit. 2013-09-03]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=104~2F1991&part=&name=&rpp=100#seznam>.

Česko. Ústava České republiky č. 1 ze dne 16. prosince 1992, ve znění pozdějších předpisů. [online] © Ministerstvo vnitra 2013 [cit. 2013-09-03]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=1~2F1993&part=&name=&rpp=100#seznam>.

Česko. Usnesení č. 2 ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů. [online] © Ministerstvo vnitra 2013 [cit. 2013-09-03]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=2~2F1993&part=&name=&rpp=100#seznam>.

Česko. Zákon č. 155 ze dne 30. června 1995 o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů. [online] © Ministerstvo vnitra 2013 [cit. 2013-09-03]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=155~2F1995&part=&name=&rpp=100#seznam>.

Česko. Sdělení č. 235 ze dne 1. července 1995 o Smlouvě mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o úpravě některých otázek na úseku matrik a státního občanství. [online] © Ministerstvo vnitra 2013 [cit. 2013-09-03]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=&part=&name=Smlouva~20mezi~20~C4~8Ceskou~20republikou~20a~20Slovenskou~20republikou~20o~20~C3~BAprav~C4~9B~20n~C4~9Bkter~C3~BDch~20ot~C3~A1zek~20na~20~C3~BAseku~20matrik~20a~20st~C3~A1tn~C3~ADho~20ob~C4~8Danstv~C3~AD&rpp=100#seznam>.

Česko. Sdělení č. 96 ze dne 1. dubna 1998 o sjednání Rámcové úmluvy o ochraně národnostních menšin. [online] © Ministerstvo vnitra 2013 [cit. 2013-09-03]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=&part=&name=r~C3~A1m~cov~C3~A1~20~C3~BAmluva~20o~20ochran~C4~9B~20n~C3~A1rodnostn~C3~ADch~20men~C5~A1in&rpp=100#seznam>.

Česko. Zákon č. 111 ze dne 22. dubna 1998 o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů. [online] © Ministerstvo vnitra 2013 [cit. 2013-09-03]. Dostupné z:

<http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=111~2F1998&part=&name=&rpp=100#seznam>.

Česko. Zákon č. 328 ze dne 30. listopadu 1999 o občanských průkazech, ve znění pozdějších předpisů. [online] © Ministerstvo vnitra 2013 [cit. 2013-09-03]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=328~2F1999&part=&name=&rpp=100#seznam>.

Česko. Zákon č. 329 ze dne 30. listopadu 1999 o cestovních dokladech, ve znění pozdějších předpisů. [online] © Ministerstvo vnitra 2013 [cit. 2013-09-03]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=329~2F1999&part=&name=&rpp=100#seznam>.

Česko. Zákon č. 101 ze dne 4. dubna 2000 o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. [online] © Ministerstvo vnitra 2013 [cit. 2013-08-03]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=101~2F2000&part=&name=&rpp=100#seznam>.

Česko. Zákon č. 133 ze dne 12. dubna 2000 o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), ve znění pozdějších předpisů. [online] © Ministerstvo vnitra 2013 [cit. 2013-09-03]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonStruct.jsp?idBiblio=49303&fulltext=&nr=133~2F2000&part=&name=&rpp=100#local-content>.

Česko. Zákon č. 301 ze dne 2. srpna 2000 o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. [online] © Ministerstvo vnitra 2013 [cit. 2013-09-03]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=301~2F2000&part=&name=&rpp=100#seznam>.

Česko. Vyhláška č. 207 ze dne 8. června 2001 kterou se provádí zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. [online] © Ministerstvo vnitra České republiky 2010 [cit. 2013-09-03].

Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=207/2001&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

Česko. Zákon č. 150 ze dne 21. března 2002, soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů. [online] © Ministerstvo vnitra 2013 [cit. 2013-09-03]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=150~2F2002&part=&name=&rpp=100#seznam>.

Česko. Zákon č. 312 ze dne 13. června 2002 o úřednících územních samosprávných celků a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. [online] © Ministerstvo vnitra 2013 [cit. 2013-09-03]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=312~2F2002&part=&name=&rpp=100#seznam>.

Česko. Vyhláška č. 512 ze dne 28. listopadu 2002 o zvláštní odborné způsobilosti úředníků územních samosprávných celků, ve znění pozdějších předpisů. [online] © Ministerstvo vnitra 2013 [cit. 2013-09-03]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=512~2F2002&part=&name=&rpp=100#seznam>.

Česko. Zákon č. 218 ze dne 25. června 2003 o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů. [online] © Ministerstvo vnitra 2013 [cit. 2013-09-03]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=218~2F2003&part=&name=&rpp=100#seznam>.

Česko. Zákon č. 500 ze dne 24. června 2004 správní řád, ve znění pozdějších předpisů. [online] © Ministerstvo vnitra 2013 [cit. 2013-09-03]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=500~2F2004&part=&name=&rpp=100#seznam>.

Česko. Zákon č. 561 ze dne 24. září 2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů. [online] ©

Ministerstvo vnitra 2013 [cit. 2013-09-03]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=561~2F2004&part=&name=&rpp=100#seznam>.

Česko. Zákon č. 634 ze dne 26. listopadu 2004 o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů. [online] © Ministerstvo vnitra 2013 [cit. 2013-09-03]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=634~2F2004&part=&name=&rpp=100#seznam>.

Slovensko. Zákon č. 36 z 19. januára 2005 o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v znení neskorších predpisov. [online] © S-EPI, s. r. o. 2013 [cit. 2013-09-03]. Dostupné z: <http://www.epi.sk/Main/Default.aspx?Template=~/Main/TArticles.ascx&phContent=~/ZzSR/ShowRule.ascx&RuleId=29995&VirtualDate=0&pa=1805>.

Česko. Zákon č. 21 ze dne 20. prosince 2005 o ověřování shody opisu nebo kopie s listinou a o ověřování pravosti podpisu a o změně některých zákonů (zákon o ověřování), ve znění pozdějších předpisů. [online] © Ministerstvo vnitra 2013 [cit. 2013-09-03]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=21~2F2006&part=&name=&rpp=100#seznam>.

Česko. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. [online] © Ministerstvo vnitra 2013 [cit. 2013-09-03]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=40~2F2009&part=&name=&rpp=100#seznam>.

Česko. Zákon č. 89 ze dne 3. února 2012 občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. [online] © Ministerstvo vnitra České republiky 2010 [cit. 2013-09-03]. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=89/2012&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

Judikatura

Nález Ústavního soudu, sp. zn. I. ÚS 282/1. [online] © Ústavní soud České republiky 2006 [cit. 2013-09-03]. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/Results.aspx>.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu, 8 As 26/2006. [online] © Nejvyšší správní soud 2003-2010 [cit. 2013-09-03]. Dostupné z: http://www.nssoud.cz/main0col.aspx?cls=JudikaturaBasicSearch&SimpleSearch=1&&rjz_id=12&rok=2006&senat=8&cislo=26.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 2 As 37/2006. [online] © Nejvyšší správní soud 2003-2010 [cit. 2013-09-03]. Dostupné z: http://www.nssoud.cz/main0col.aspx?cls=JudikaturaBasicSearch&SimpleSearch=1&&rjz_id=12&rok=2006&senat=2&cislo=37.

Internetové zdroje

AV ČR. Soudní znalectví - osobní jména - Ústav pro jazyk český. *Ústav pro jazyk český Akademie věd ČR* [online]. 2013 [cit. 2013-10-04]. Dostupné z: <http://www.ujc.cas.cz/soudni-znalectvi/>.

BRATRSKÝ, Petr. PČR, PS 2006-2010, 66. schůze, část 181 (8. 12. 2009). *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky: Digitální repozitář* [online]. 2009 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/066schuz/s066181.htm>.

ČSÚ. *Nejčastější dětská jména v České republice: 1999-2007* [online]. Praha: Český statistický úřad, ©2007, 38 s. [cit. 2013-09-02]. ISBN 978-80-250-1419-6. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/nejcastejsi_detska_jmena_v_ceske_republice_1999_2007/\\$File/jmena1999_2007.pdf](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/nejcastejsi_detska_jmena_v_ceske_republice_1999_2007/$File/jmena1999_2007.pdf).

Deklarace práv dítěte. *Český helsinský výbor* [online]. 2005 [cit. 2013-05-29]. Dostupné z: <http://www.helcom.cz/view.php?cisloclanku=2005020127>.

Jména dětí narozených v roce 2011. *Český statistický úřad* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2011 [cit. 2013-09-02]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/jmena_deti_narozenych_v_roce_2011.

NANTL, Jiří. Možnosti a podmínky odnětí akademického titulu. In: *Dny práva - 2010: 4. ročník mezinárodní konference pořádané Právnickou fakultou Masarykovy univerzity*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 205-214. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, sv. 378. ISBN 978-80-210-5305-2. Dostupné z: [http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/02_sprava/Nantl_Jiri%20\(3615\).pdf](http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/02_sprava/Nantl_Jiri%20(3615).pdf).

Nejčastější jména dětí narozených v roce 2010. *Český statistický úřad* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2010 [cit. 2013-09-02]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/nejcastejsi_jmena_deti_v_roce_2010.

Nejoblíbenější dětská jména. *Český statistický úřad* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2013 [cit. 2013-09-02]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/nejoblíbenější_dětská_jména.

Nový občanský zákoník: 7 změn, které ovlivní vaši rodinu - *Měšec.cz*. *Měšec.cz* [online]. 2013 [cit. 2013-10-02]. Dostupné z: <http://www.mesec.cz/clanky/novy-obcansky-zakonik-7-zmen-ktere-ovlivni-vasi-rodinu/>.

Nový občanský zákoník: jaké změny přinese?. *Měšec.cz* [online]. 2013 [cit. 2013-10-04]. Dostupné z: <http://www.mesec.cz/clanky/novy-obcansky-zakonik-jake-zmeny-prinese/>.

O Institutu pro veřejnou správu Praha. *Institut pro veřejnou správu Praha* [online]. 2013 [cit. 2013-09-02]. Dostupné z: <http://www.institutpraha.cz/o-institutu>.

Pořadí titulů. *Ústav pro jazyk český (Akademie věd ČR): Internetová jazyková příručka* [online]. 2013 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=783>.

Články

KODRIKOVÁ, Zuzana. Matriky včera a dnes. *Právo a rodina*. 2002, č. 4, s. 1-4. ISSN 1212-866X.

MACHÁČKOVÁ, Lenka. Pravidla pro určení i změnu příjmení dítěte. *Právo a rodina*. 2002, č. 1, s. 5-8. ISSN 1212-866X.

Akademická práce

MARKOVÁ, Iveta. *Jméno a příjmení*. Olomouc, 2011. Bakalářská práce. Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, Katedra správního práva a správní vědy.

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Vývoj pořadí dívčích jmen v letech 1999 - 2007	29
Tabulka č. 2: Vývoj pořadí chlapeckých jmen v letech 1999 - 2007	30

Seznam příloh

Příloha č. 1	83
Příloha č. 2	85
Příloha č. 3	93

Příloha č. 1

Přehled správních činností, k jejichž výkonu je třeba prokázat zvláštní odbornou způsobilost dle vyhlášky č. 512/2002 Sb., o zvláštní odborné způsobilosti úředníků územních samosprávných celků, ve znění pozdějších předpisů:

§ 1

(1) Zvláštní odbornou způsobilost prokazují úředníci územních samosprávných celků (dále jen "úředníci"), kteří vykonávají správní činnosti

- a) při správním rozhodování a dozorové činnosti v silničním hospodářství,
- b) v silniční dopravě,
- c) při přestupkovém řízení v e věcech bezpečnosti a plynulosti silničního provozu na úseku dopravy a silničního hospodářství a správních řízeních souvisejících,
- d) při správním rozhodování o řidičských oprávněních a řidičských průkazech,
- e) při správním rozhodování o registračních úkonech v oblasti provozu silničních vozidel,
- f) při správním rozhodování a dozorové činnosti při provozování drah a drážní dopravy,
- g) při finančním hospodaření územních samosprávných celků a jeho přezkumu,
- h) při správě daní a poplatků,
- i) při památkové péči a správě sbírek muzejní povahy,
- j) v územním plánování,
- k) při územním rozhodování a při rozhodování na úseku stavebního řádu a vyvlastnění,
- l) při řízení o dávkách pomoci v hmotné nouzi a o dávkách pro osoby se zdravotním postižením,
- m) v sociálních službách,
- n) při sociálně-právní ochraně dětí,

- o) při správě živnostenského podnikání,
 - p) při přípravě a realizaci hospodářských opatření pro krizové stavy,
- Strana 1 / 21
- q) ve školství,
 - r) při přestupkovém řízení ve věci veřejného pořádku, občanského soužití a majetku,
 - s) **při správě matrik a státního občanství,**
 - t) při vedení evidence obyvatel a vydávání občanských průkazů a cestovních dokladů,
 - u) při zajištění ochrany obyvatel a krizovém řízení,
 - v) ve zdravotnictví,
 - w) ve vodním hospodářství,
 - x) v lesním hospodářství a myslivosti,
 - y) v zemědělství,
 - z) v ochraně přírody a krajiny,
 - aa) v ochraně ovzduší,
 - bb) v hospodaření s odpady a nakládání s obaly,
 - cc) při ochraně zdraví a životního prostředí před škodlivými účinky chemických látek a chemických přípravků a prevenci havárií způsobených těmito látkami,
 - dd) při posuzování vlivů na životní prostředí a integrované prevenci a omezování znečištění,
 - ee) při ochraně zemědělského půdního fondu

Příloha č. 2

Obsahem této přílohy je příloha č. 2 k vyhlášce č. 304/2012 Sb., o uznání rovnocennosti vzdělání úředníků územních samosprávných celků, ve znění pozdějších předpisů.

Příloha č. 2 k vyhlášce č. 304/2012 Sb.

Bakalářské nebo magisterské studijní programy, po jejichž absolvování úředník není povinen prokázat zvláštní odbornou způsobilost, a to

1. pro obecnou část		
Klasifikace kmenových oborů vzdělávání (KKOV)	Studijní program	Obor
B6202	Hospodářská politika a správa	Finanční kontrola
B6807	Veřejná správa	Veřejná správa
N6807	Veřejná správa	Veřejná správa
B6202	Hospodářská politika a správa	Veřejná správa
B6202	Hospodářská politika a správa	Veřejná správa a regionální ekonomika
B6202	Hospodářská politika a správa	Veřejná správa a regionální rozvoj
B6202	Hospodářská politika a správa	Regionální rozvoj a správa
B6208	Ekonomika a management	Ekonomika a právo v podnikání
B6202	Hospodářská politika a správa	Veřejná ekonomika
B6202	Hospodářská politika a správa	Veřejná ekonomika a správa
N6202	Hospodářská politika a správa	Regionalistika a veřejná správa
N6202	Hospodářská politika a správa	Regionální rozvoj a správa
N6202	Hospodářská politika a správa	Veřejná ekonomika
N6202	Hospodářská politika a správa	Veřejná ekonomika a správa
N6202	Hospodářská politika a správa	Veřejná správa a regionální rozvoj
N6202	Hospodářská politika a správa	Hospodářská a kulturní studia
N6202	Hospodářská politika a správa	Ekonomika veřejného sektoru

N6208	Ekonomika a management	Ekonomika a právo v podnikání
B6208	Ekonomika a management	Management a ekonomika ve veřejném sektoru
B6804	Právní specializace	Právo ve veřejné správě
B6804	Právní specializace	Sociálně právní činnost
B6804	Právní specializace	Veřejná správa
M6805	Právo a právní věda	Právo
B6806	Bezpečnostně právní studia	Bezpečnostně právní studia
N6702	Mezinárodní teritoriální studia	Evropská studia a veřejná správa
B6807	Veřejná správa	Bezpečnostní management ve veřejné správě
N6807	Veřejná správa	Bezpečnostní management ve veřejné správě

2. pro zvláštní část			
Klasifikace kmenových oborů vzdělávání (KKOV)	Studijní program	Obor	Správní činnosti
M6805	Právo a právní věda	Právo	při přestupkovém řízení ve věci veřejného pořádku, občanského soužití a majetku
B6202	Hospodářská politika a správa	Finanční kontrola	při finančním hospodaření územních samosprávných celků a jeho přezkumu
B6202	Hospodářská politika a správa	Veřejné finance	
B6208	Ekonomika a management	Účetnictví a finanční řízení podniku	
N6208	Ekonomika a management	Účetnictví a finanční řízení podniku	
B6208	Ekonomika a management	Daňové poradenství	při správě daní a poplatků

B7507	Specializace v pedagogice	Školský management	ve školství
B7502	Sociální péče	Sociální a charitativní práce	v sociálních službách
B7502	Sociální péče	Sociální práce	
B5342	Rehabilitace	Rehabilitační- psychosociální péče o postižené děti, dospělé a seniory	
N5342	Rehabilitace	Rehabilitační - psychosociální péče o postižené děti, dospělé a staré osoby	
N5342	Rehabilitace	Rehabilitační- psychosociální péče o postižené děti, dospělé a seniory	
B6731	Sociální politika a sociální práce	Sociální práce ve veřejné správě	
B6731	Sociální politika a sociální práce	Sociální politika a sociální práce (jednooborové)	
B6731	Sociální politika a sociální práce	Sociální politika a sociální práce (dvouoborové)	
N6731	Sociální politika a sociální práce	Sociální politika a sociální práce	
B6731	Sociální politika a sociální práce	Sociální práce (jednooborové)	
N6731	Sociální politika a sociální práce	Sociální práce (jednooborové)	
M6731	Sociální politika a sociální práce	Sociální práce (jednooborové)	
B6731	Sociální politika a sociální práce	Sociální práce (dvouoborové)	
B6731	Sociální politika	Poradenství v sociální	

	a sociální práce	práci	
M6731	Sociální politika a sociální práce	Sociální práce s poradenským zaměřením	
N6731	Sociální politika a sociální práce	Sociální práce s poradenským zaměřením	
B6731	Sociální politika a sociální práce	Sociální a charitativní práce	
B6731	Sociální politika a sociální práce	Sociální práce s osobami se sníženou soběstačností	
N6731	Sociální politika a sociální práce	Charitativní a sociální práce	
B6731	Sociální politika a sociální práce	Sociální politika	
M5103	Všeobecné lékařství	Všeobecné lékařství	ve zdravotnictví
B5341	Ošetrovatelství	Všeobecná sestra	
M5345	Specializace ve zdravotnictví	Sociální práce se zdravotnickým profilem	
N5346	Ekonomika a řízení zdravotnictví	Management zdravotnictví	
B6804	Právní specializace	Právo v podnikání	při správě živnostenského podnikání
B6804	Právní specializace	Živnostenské právo	
B3908	Požární ochrana a průmyslová bezpečnost	Bezpečnost práce a procesů	při zajištění ochrany obyvatel a krizovém řízení
B3908	Požární ochrana a průmyslová bezpečnost	Havarijní plánování a krizové řízení	
B3908	Požární ochrana a průmyslová bezpečnost	Technická bezpečnost osob a majetku	
N3908	Požární ochrana a průmyslová	Technická bezpečnost osob a majetku	

	bezpečnost		
B3908	Požární ochrana a průmyslová bezpečnost	Technika požární ochrany a bezpečnosti průmyslu	
M3908	Požární ochrana a průmyslová bezpečnost	Technika požární ochrany a bezpečnosti průmyslu	
N3908	Požární ochrana a průmyslová bezpečnost	Technika požární ochrany a bezpečnosti průmyslu	
M3908	Požární ochrana a průmyslová bezpečnost	Bezpečnostní inženýrství	
N3908	Požární ochrana a průmyslová bezpečnost	Bezpečnostní inženýrství	
N3908	Požární ochrana a průmyslová bezpečnost	Bezpečnostní plánování	
B2825	Ochrana obyvatelstva	Ochrana obyvatelstva se zaměřením na CBRNE	
N2825	Ochrana obyvatelstva	Civilní nouzová připravenost	
B6807	Veřejná správa	Bezpečnostní management ve veřejné správě	
N6807	Veřejná správa	Bezpečnostní management ve veřejné správě	
N6208	Ekonomika a management	Podniková ekonomika a management (pouze v případě zkoušky z volitelného předmětu „Krizový management – řízení věcných krizí“)	při přípravě a realizaci hospodářských opatření pro krizové stavy
B6208	Ekonomika a management	Podniková ekonomika a management (pouze v případě zkoušky)	

		z volitelného předmětu „Krizový management – řízení věcných krizí“)	
M6208	Ekonomika a management	Podniková ekonomika a management (pouze v případě zkoušky z volitelného předmětu „Krizový management – řízení věcných krizí“)	
B3908	Požární ochrana a průmyslová bezpečnost	Havarijní plánování a krizové řízení	
B6804	Veřejná správa	Bezpečnostní management ve veřejné správě	
N6804	Veřejná správa	Bezpečnostní management ve veřejné správě	
B3908	Požární ochrana a průmyslová bezpečnost	Bezpečnost práce a procesů	při prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými přípravky
B3908	Požární ochrana a průmyslová bezpečnost	Havarijní plánování a krizové řízení	
B3908	Požární ochrana a průmyslová bezpečnost	Technická bezpečnost osob a majetku	
N3908	Požární ochrana a průmyslová bezpečnost	Technická bezpečnost osob a majetku	
B3908	Požární ochrana a průmyslová bezpečnost	Technika požární ochrany a bezpečnosti průmyslu	
N3908	Požární ochrana a průmyslová bezpečnost	Technika požární ochrany a bezpečnosti průmyslu	
M3908	Požární ochrana a průmyslová bezpečnost	Technika požární ochrany a bezpečnosti průmyslu	

N3908	Požární ochrana a průmyslová bezpečnost	Bezpečnostní inženýrství	
M3908	Požární ochrana a průmyslová bezpečnost	Bezpečnostní inženýrství	
N2818	Procesní inženýrství a informatika	Chemické inženýrství, bioinženýrství a matematické modelování procesů	
N1601	Ekologie a ochrana prostředí	Odpadové hospodářství	v hospodaření s odpady a nakládání s obaly
B2826	Technologie odpadů	Odpadové hospodářství	

Legenda:

B - bakalářské studium

M - magisterské studium

N - navazující magisterské studium

Příloha č. 3

Seznam akademických titulů, jež je možné užívat po úspěšném absolvování akreditovaného studijního programu na vysoké škole dle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, ve znění pozdějších předpisů:

Bc. – „bakalář“ (před jménem)

BcA. – „bakalář umění“ (před jménem)

Ing. – „inženýr“ (před jménem)

Ing.arch. – „inženýr architekt“ (před jménem)

MUDr. – „doktor medicíny“ (před jménem)

MDDr. – „doktor zubního lékařství“ (před jménem)

MVDr. – „doktor veterinární medicíny“ (před jménem)

MgA. – „magistr umění“ (před jménem)

Mgr. – „magistr“ (před jménem)

JUDr. – „doktor práv“ (před jménem)

PhDr. – „doktor filozofie“ (před jménem)

RNDr. – „doktor přírodních věd“ (před jménem)

PharmDr. – „doktor farmacie“ (před jménem)

ThLic. – „licenciát teologie“ (před jménem)

ThDr. – „doktor teologie“ (před jménem)

Ph.D. – „doktor“ (za jménem)

Th.D. – „doktor teologie“ (za jménem)

docent – udělován v habilitačním řízení ke jmenování docentem

profesor – udělován v řízení ke jmenování profesorem

Anotace

Jméno a příjmení:	Bc. Iveta Marková
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	JUDr. Zdenka Nováková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2014

Název práce:	Právní a mimoprávní aspekty jména a příjmení a jeho podoba v akademickém prostředí
Název v angličtině:	Legal and nonlegal aspects of name and surname and it's form in the academic environment
Anotace práce:	Diplomová práce se věnuje problematice úlohy jména a příjmení v životě člověka s cílem analyzovat vztah jména a příjmení ve vztahu k pozici matrikáře, rodičů, dítěte, manžela a absolventa vysoké školy. Zabývá se radami pro rodiče, díky kterým dětem určí jména, jež jim umožní bezproblémovou socializaci s okolím, stejně tak hovoří o možné změně jména či příjmení. Pojednává o tom, jak správně užívat své jméno a příjmení zejména v souvislosti s osobními doklady a zdůrazňuje postavení manžela či dítěte v případě rozhodování o změně. Konečně rozebírá, kdy a jak může být jméno a příjmení modifikováno díky vzdělávacímu procesu na vysoké škole. Ke zpracování informací je využita textová analýza dokumentů, jež odhalí vzájemné podmíněnosti a umožní tak hluboké porozumění souvislostem.
Klíčová slova:	Jméno a příjmení, užívání jména a příjmení, změna jména a příjmení, matrikář, rodiče, dítě, manžel, akademický titul.
Anotace v angličtině:	This thesis deals with the task name and surname in one's life in order to analyze their role for people in the position of registrar, parents, child, spouse and graduate from high school. It deals with advice for parents, thanks to which children will get the names that will not cause the troubles to socializing with others, as well as talks on a possible change of name or surname. It discusses how to properly use his name and surname particularly in relation to personal documents and highlights the position of spouse or child in the event of a decision to change. Finally, discusses when and how the name and surname can be modified thanks to the educational process of the college. To the information processing is used textual analysis that reveals the cross compliance, allowing a deep understanding of context.

Klíčová slova v angličtině:	Name and surname, using of name and surname, change of name and surname, registrar, parents, child, spouse, academic degree.
Přílohy vázané v práci:	3 přílohy
Rozsah práce:	95 stran
Jazyk práce:	Český jazyk